

Андрій Кокотюха

КОЛЕКЦІЯ ГАДІВ



Всеволод
НЕСТАЙКО



радить
прочитати

Андрій Кокотюха

Колекція гадів



Мої маленькі читачі — це рідні улюблені діти. Їхню любов я відчуваю щодня, отримуючи величезну кількість листів не лише від окремих читачів, а й від цілих класів. Тому мене дуже непокоїть, коли дітлахи віддають перевагу комп'ютерним іграм, телебаченню, а не книжці.

Із великої кількості книжок, написаних вітчизняними і зарубіжними письменниками, я сам дізнавався про різні країни, відкривав для себе дещо нове, пізнавав добро і зло, поринав у фантастичні мрії, і тому мені дуже хочеться, щоб юні читачі також зачитувались творами Марка Твена, Жуля Верна, Майн Ріда і багатьох інших авторів.

Читайте, читайте і ще раз читайте!

В. Нестайко

Всеволод Нестайко



ISBN 978-617-538-336-0



9 786175 383360

Андрій Кокотюха

Колекція гадів

повісті



Ілюстрації Юлії Радіч

Київ



2015



Клуб боягузів

1. Подорож триває

— Без вас я нікуди не поїду! — заявила Оксана Дорошенко.

Ну ось, знову починається...

Максим Білан і Денис Черненко знайомі з нею лише два місяці. А бачилися і того менше. Якщо скласти до купи всі дні, які вони проводили разом, то і двох тижнів не набереться.

Познайомилися вони, коли шкільна музична група «Гурт Тіни», солісткою якої була Оксана, мало не розпалася через кошмари. Вони ввижалися дівчинці в темному підвалі, де група репетирувала, готуючись до конкурсу шкільних ансамблів. Репетиції зривалися, Оксана була в паніці. І лише хитрість Білана та сміливість Черненка вивели «кошмарика» на чисту воду.

Потім «Гурт Тіни» переміг у конкурсі та виграв головний приз — поїздки в Прикарпаття на фестиваль шкільних ансамблів. Туди, в Шешори, приїхали тінейджерські гурти мало не з усієї України. Оксана вважала: аби не вчасне втручання Максима з Денисом, «Гурт Тіни» ніколи б сюди не потрапив, бо музиканти образилися б на неї через дурні забобони і залишили групу. А так уберегли гурт від розвалу, ще й перемогли з великим відривом. І тому хлопців не те щоб попросили, а поставили перед фактом: «Їдете з нами на фестиваль, і край!»

Білан і Черненко не вельми опиралися. Максимові батьки пообіцяли Денисовій мамі, що з дітьми нічого не станеться і обое будуть під постійним контролем. Для цього тато навіть видав Максимові мобільний телефон і гроші спеціально для поповнення рахунку. Умова одна: не вимикати трубку. А Денисова мама навіть була задоволена. Він був старшим у родині, крім нього ще двоє молодших: братик і сестричка, — батька не було. Тому жінка, яка втомлювалася на кількох роботах, неабияк зраділа — нехай її хлопець трошки відпочине в горах. Не все ж йому кожного літа до баби в село перебиратися.

Єдине, чого ніхто в цій ситуації не врахував, — Максим Білан і Денис Черненко поки що справжніми друзями не були. Надто мало в них спільного. Максим багато читав, міг дати раду комп'ютеру, без проблем

користувався інтернетом і чудово грав у шахи. Денис книжок майже не читав, хіба комікси в журналах про супергероїв. Кіно так само не дуже любив, не кажучи вже про театр. Може, все б змінилося, якби не треба було хлопцеві на правах старшого чоловіка в родині допомагати мамі з меншими дітьми, ходити по магазинах, виконувати іншу дрібну хатню роботу. Зате Черненко щиро захоплювався спортом, вважався перспективним спортсменом, був улюбленцем їхнього вчителя фізкультури Олексія Валерійовича і навіть зайняв призове третє місце у змаганнях за Золотий кубок.

Халепа з Золотим кубком, до речі, і зблизила хлопців. А далі події якось самі собою розвиватися почали: стрибала ця дивна парочка з пригоди у пригоду. Ось і в Шешорах, буквально кілька днів тому. Не встигли приїхати, як спочатку посварилися, потім опинилися самі під дощем серед темного лісу, а закінчився цей день сутичкою з потойбічними силами. Правда, коли наступного дня розвиднілося, нечиста сила зникла. Вірніше, набула цілком реальних рис одного місцевого шахрая. Але, як не крути, викрили його Білан і Черненко.

Ця історія особливо не розголошувалася. Та головне — вона відбулася на Оксаниних очах і навіть за її безпосередньої участі. Звісно, після такого Максим і Денис стали для дівчини беззаперечними героями. Все б нічого, аби Оксана Дорошенко, яку ще називали Тіною, не вирішила: відтепер їхня компанія, котра склалася зовсім випадково, повинна стати нерозлучною.

Тому коли Оксану запросили в гості до Львова, вона сказала: поїде, якщо хлопців теж запросять. І потім поставила обох перед фактом: «Їдемо всі!»

«Гурт Тіни» не переміг на фестивалі, але й задніх не пас — четверте місце плюс приз глядацьких симпатій за оригінальність виконання. Друге місце натомість здобула група «Мавка» зі Львова. Солістку групи так і звали — Мавка. Вірніше, називалася вона Марійка Чепеляк, але всі, навіть рідні батьки, кликали дівчинку Мавкою.

«Гурт Тіни» подружився з «Мавкою». Марійка-Мавка навіть казала Оксані-Тіні, як це несправедливо, що їм поставили нижчі оцінки. Хоча й казала Оксана, що все то пусте, Мавка всерйоз цим перейнялася. І за день до того, як всі учасники мусили роз'їжджатися по домівках, сказала Оксані:

— Все, колего, я домовилася: моя мама нас чекає. Побудеш пару днів у Львові, погуляємо. Ти ж там ніколи не була, правда?

— Правда, — погодилася Оксана. — Мені було б справді цікаво. Ось тільки ми тут з Тарасом Петровичем, це наш учитель, і він за нас відповідає. Потім з батьками треба погодити...

— Спочатку з батьками! — заявила Мавка. — Думаю, як вони не будуть проти, то і ваш пан Тарас не заперечуватиме. А моя мама дуже просто переконує людей. Вона психологом працює.

— Ну в такому разі ще одна проблема: хлопці. Ми — команда, і без них я нікуди, — вперлася Оксана.

— І то не є проблема! — вигукнула Мавка. — У нас велика квартира в старому місті. Чотири кімнати, вода тепла постійно є, своє опалення зробили. Місця всім стане, бо живемо ми лиш троє: мама, тато і я. Підудзвонити й домовлятися!

За п'ятнадцять хвилин все було вирішено. Лиш тоді Оксана і Мавка виловили Білана з Черненком і поставили їх перед фактом:

— Не можна дівчат підводити. Запрошують — треба їхати.

Мавка при цьому додала:

— Без вас, хлопці, Оксанка нікуди їхати не хоче. Бачте, як вона вам довіряє. Цінуйте і шануйтеся!

Становище відразу стало безвихідним.

2. МАКСИМ ВИРІШУЄ ВСЕ

Першим всю слизькість ситуації зрозумів Білан.

— Порадитися треба, — поважно відповів він, після чого взяв Черненка за лікоть і відвів убік.

Той ще на ходу вивільнив свій лікоть і тепер зиркав на Максима не надто дружньо.

— Що ти там ще придумав? Для чого радитися? Додому, нагналися, — буркнув Денис.

— Взагалі-то я не проти, — дипломатично почав Максим. — Більше того — я не хочу, аби дівчиська з нас мотузки вили і свою дівчачу волю нав'язували.

— Правильно! — Денис якось відразу відтанув, навіть настрій у нього помінявся. — Ще чого не вистачало! Поманили дві дівиці двох мужчин пальчиками — і все, звольте їхати з ними хто зна куди!

— Ну, скажімо, не хто зна куди, а до старовинного міста Львова. Або Міста Лева, як там його називають. Це місто-пам'ятник, там збереглася унікальна міська архітектура. Ти бував там?

— Не-а, — Черненко гойднув головою.

— А я тільки раз, — кивнув Білан. — І тепер ми з тобою раптом можемо там опинитися. Причому

грошей це нам не коштуватиме жодних. Натомість можемо відчути на собі традиційну галицьку гостинність...

— Яку? — не зрозумів Денис.

— Львів вважається центром Галичини, — терпляче пояснив Максим. — Це такий історичний регіон України, який колись давно був центром Галицько-Волинського князівства. У Львові, я читав, є навіть пам'ятник Данилу, галицькому королю. Але це так, коротенька історична довідка. Я тут бачив старенький путівничок Західною Україною, де написано: «Край славиться неповторною та щирою галицькою гостинністю». Ось і перевіримо це.

— Так, — Денис спохмурнів. — Я щось не зрозумів: ти граєш на полі цих дівок і умовляєш мене їхати з ними?

— Нічого такого! — Максим виставив перед собою руки долонями вперед. — Я просто розмірковую вголос. Дивись: звідси, з Коломиї, до Львова нас доведуть автобусом, на якому приїхала Мавка з компанією. Там, у Львові, поселять у старому будинку в центрі міста. Годуватимуть, що очевидно. Кілька днів водитимуть містом. До чого тут дівчиська, якщо наша з тобою вигода — пряма?

— Не бачу я вигоди, — Черненко насправді не мав чим заперечити приятелеві. Та він не любив, коли якісь цікаві та корисні рішення приймаються за нього.

— Чого ти вдома не бачив? А тут затримаєшся всього на кілька днів. Зате побачиш крім оцього, — Максим обвів рукою прикарпатський краєвид, що відкривався відразу з двору турбази, де їх поселили, — ще щось цікаве. Повернешся до Києва — все, знову сюди нескоро потрапиш. Запрошення дівчат — лише привід, аби продовжити пізнавальну екскурсію.

— Та вже ж напізнавалися. Особливо там, у лісі, під дощем, — огризнувся Денис, згадавши малоприємні

спогади про ночівлю у старій хаті. Спогади, до речі, були свіжими — лише три дні з тієї моторошної грозової ночі збігло.

— Не треба узагальнювати. Повчальна пригода. Нам з тобою до такого не звикати. І невже лише те, що хороша ідея належить дівчатам, ми нею не скористаємося?

Черненко почухав потилицю.

— Правий ти, правий. Як завжди. Тільки Тарас Бульба не відпустить трьох відразу. А назад як із того Львова вибиратися? Гроші ж потрібні, квитки...

— Аби цього горя! — відмахнувся Максим. — Мені треба з татом порадитися. Він щось підкаже.

— Гм... Ну ось він тобі зараз скаже: «Нікуди не їдь, шаромижнику, гайда бігом додому!», що тоді?

— Не скаже, — заспокоїв приятеля Білан. — Аби я тікав з дому чи зробив щось, не порадившись, — десь приблизно такого змісту розмова б і відбулася. Хоча в нас якось не прийнято один одному щось наказувати... Момент, зараз усе з'ясуємо.

Витягши з кишені мобільник, Максим, вже знайомий із особливостями місцевого стільникового зв'язку, відійшов у бік їдальні, аби отримати потужніший сигнал. Тоді набрав потрібний номер і, дочекавшись відповіді, коротко і чітко виклав суть питання. Послухав якийсь час, сказав: «Добре, це навіть краще, ніж я думав!», натиснув на «відбій» і знову підійшов до Черненка.

— Ну що там? — Денис глянув на сяюче обличчя приятеля.

— Тато зрозумів мене з півслова. Розумієш, він і сам збирався якось звозити мене до Львова. Він взагалі хоче, щоб я більше їздив, більше бачив, більше знав. Ось тільки часу найближчими тижнями не матиме. Зате сьогодні в нас вівторок, так?

— Так, — кивнув Денис.

— Завтра, виходить, середа. До суботи тато впрається з усіма поточними справами і приїде по нас з Києва машиною. Забере додому, зрозумів? Так що моя несподівана поїздка в Місто Лева цілком лягає в його плани. Звісно, він просив дати телефони Мавчиних батьків, аби поговорити з ними. А твою маму він бере на себе, і переконаний: вона теж не відмовить.

— Лишається Тарас Бульба...

— Якому мій тато подзвонить просто зараз! — переможно заявив Білан. — О диви, вже почалося!

Справді, до них наближався Тарас Петрович Боровець на прізвисько Бульба, на ходу притискаючи до вуха трубку свого мобільника і час від часу киваючи головою.

Справу зроблено. Хоча і відчував Черненко: щось у всьому цьому не дуже правильно відбулося. Так виглядало, ніби все одно хтось за нього все вирішив. Тільки дівчиська зробили це просто, відверто і в лоба. А Білан з одного боку наче і не підіграв їм, а з іншого — так усе обіграв, ніби їхати до того Львова вирішили вони з ним удвох, на пару. Оксана з Мавкою, виходить, ніби просто склали хлопцям компанію.

Спритно.

3. НА НОВОМУ МІСЦІ

З таким настроєм Денис Черненко наступного ранку і поїхав до старовинного Міста Лева.

Правий виявився Білан. Мама Денисова не була проти того, що старший син продовжує мандрувати. Більше того — почав помічати Денис, що матінка надто часто вказувала йому: «Дивись, синку, тримайся

Максимка. Пристойна родина, люди з нього будуть, і ти біля них не загубишся». А це дуже дратувало хлопця. Що значить: з «ботаніка» Білана люди вийдуть, а він, спортсмен Черненко, просто так, поруч із ним стоятиме... Він ще сам усім покаже...

Ось тільки справді надто просто все в Максимовому житті виходило. Не заморочується різними дурними проблемами. Правда, замість того інша дурка в голові гуляє. Та це нормально — тим, хто без дурки в голові, Денис не дуже довіряв. Надто правильні такі люди для нього. Білана ж не розбереш: наче не такий уже правильний, в різні авантюри влазить, та якось все у нього правильно під кінець виходить.

Тому хотів був Черненко характер показати і нікуди ні з ким не поїхати — але не зміг. Бо смак подорожей уже відчув. Хотілося, справді кортіло побувати у Львові. Чи в іншому місті — все одно, далі бабиного села він не виїздив. Вже коли автобус із львів'янами, Оксаною Дорошенко та двома приятелями їхав у бік галицької столиці, Денис у своєму кутку, роздивляючись карпатські краєвиди, зрозумів причину своєї дратівливості.

Він, Денис Черненко, спортсмен і чемпіон, сам мусить приймати якісь рішення. Подібні, інші, не має різниці. Головне — слухатися всі ці надто грамотні однолітки повинні його. Чому — хлопець не міг пояснити. Відчував так, та й по всьому.

З таким відчуттями за кілька годин в'їхав він разом із іншими до Львова. Навіть трошки поспати примушрився по дорозі. Дарма, що компанія співала, не вгаваючи, а Білан підспівував. Добре, хоч на нього уваги не звертали, дали спокій...

Мавка дорогою додому пояснила гостям — її маму звати пані Люба, тата — пан Роман. У Києві, ясно,

так до дорослих і один до одного не звертаються, але це — одна з тутешніх традицій. Хоча, як гостям це незвично, вони можуть називати господарів на ім'я та по-батькові.

— Ми поважаємо чужі традиції! — відповів за всіх Максим.

Очевидно, Денис теж поважав чужі традиції. Тільки йому хотілося сказати це самому. Головним Білана тут ніхто не вибирав. Ось тільки починати сварку не хотілося, та й причини очевидної не було. Подумаєш, інакше звертатися до людей... Нічого тут насправді страшного нема. З усім погоджувався Черненко, крім одного — необхідністю погоджуватися.

Пані Люба виявилася досить приємною жінкою в елегантних круглих окулярах. Обняла і розцілувала не лише Мавку, а й усіх інших. Так, наче бачила їх не вперше і наче всі троє були її рідними дітьми. Спочатку всі швиденько збігали по черзі під душ, змиваючи дорожній пил. Потім пані Люба зібрала всю компанію біля столу, в центрі якого парувала величезна порцелянова миска з варениками, довкола якої примостилася таця з невеличкими акуратними бутербродиками, які тут називали канапками, та ще одна миска з пундиками, спеченими з листового тіста і начиненими м'ясом та яблуками, які тут іменували пляцками. Коли всі втомилися їсти, пані Люба подала чай і тортик, який назвала просто — «солодке».

Після перекуски, яка була чи то пізнім сніданком, чи то раннім обідом, пані Люба показала, де хто спатиме. Оксана розмістилася в Мавчиній кімнаті, третину якої займало старовинне фортеп'яно, а Дениса з Максимом завели в невеличку кімнату, вікна якої виходили на старе і, за визначенням Черненка, похмуре подвір'я. Вздовж стіни тут стояла величезна, від

підлоги до стелі, суцільна полиця з книгами. Мало не половина з них, як устиг відзначити Денис, була незнайомими йому мовами. У підвіконня впирався масивний письмовий стіл, а біля протилежної стіни притулилася досить широка канапа.

— То є бібліотека, — пояснила пані Люба. — Мавчин дідусь, мій тато, обладнав тут свій робочий кабінет. Як не розміститься двоє на канапі, то ми обов'язково щось придумаємо.

— Розмістимося, пані Любо, не переймайтеся! — бадьоро відповів Білан.

І знову Черненко насилу стримався. Тепер йому, до всього іншого, доведеться спати кілька ночей біля Максима. Йому, ясна річ, не складно. Але тепер, як він попросить привітну господиню щось придумати, виглядатиме так, ніби він, Денис Черненко, комизиться.

Тому, коли компанія почала думати, лягати тепер, після дороги та їжі, трошки перепочити чи відразу піти гуляти Львовом, Денис поспішив вигукнути:

— Яке лежати? Ми що, лежати приїхали? Вперед, гуляти! Спати вночі будемо!

Ніхто тепер не наважиться заперечити, мстиво подумав він. Хотіли гуляти — отримуйте. Тепер всі робитимуть так, як він, Черненко, сказав. Досить уже йти на повідку в розумника Білана. Хоча сам Денис більше за інших хотів відпочити, все одно почував себе більш витривалим, ніж вся ця компанія.

Робити нічого. Проти прогулянки справді ніхто не виступив. Черненко тихо святкував свою першу маленьку перемогу. Нехай вона навіть і не помітна іншим.

4. Денис — злодій

Вийшли в місто — і втома кудись поділася.

Максим і Оксана бачили такі старі вузьенькі бруковані вулиці хіба що в фільмах про лицарів та драконів. Денис частіше дивився футбол, ніж художні фільми. Але навіть він свого часу натрапив у якійсь святковій програмі на кіно про пригоди д'Артаньяна і трьох мушкетерів, від якого не зміг відірватися, — надто захопили сцени поєдинків на шпагах. Мушкетери та гвардійці кардинала ганялися один за одним на схожих вуличках, і Черненко зловив себе на думці, що сам готовий взяти шпагу і кинутися захищати чиюсь заплямовану честь.

Назви він теж намагався запам'ятати: площа Міцкевича, вулиця Руська, вулиця Вірменська, площа Підкови, площа Катедральна, вулиця Шевська, площа Ринок, Порохова вежа, знову площа Ринок. І в Дениса, і в Максима, і в Оксани склалося враження, що тут, у Львові, куди б хто не пішов, неодмінно вийде з якогось боку цієї площі з її ратушею та цікавими затишними двориками. Де львів'яни та туристи, яких улітку блукало центром досить багато, неквапом пили каву і час від часу крутили головами на всі боки.

— Вони всі чекають, що зараз бруківкою процокають кінські копита і на площу в'їде загін озброєних середньовічних вершників, — промовив Максим.

— Нічого собі! — здивувалася Мавка. — Ти я бачу, поет!

— Чесне слово — жодного вірша за життя не склав, — признався Білан. — Просто ділюся своїми враженнями та відчуттями, ось і все.

— Мабуть, це тому, що ти тут у гостях, — припустила Мавка. — Знаєш, я через цю площу і взагалі — Львовом уже сто років ходжу. І нічого такого...

— Сто років! — не стримався Максим. — А чому не двісті?

— А чому ти смієшся? — образилася за подругу Оксана. — До твого відома, Максиме Білан, я в Києві теж все життя живу. Не важливо, скільки там того життя вже минуло. І мені теж іноді здається, що все життя — це сто років.

— Ні, ти почекай, почекай! — завівся Максим, і Денисові раптом перестало бути цікаво з ними.

От народ! Ні щоб просто так ходити, роздивлятися, обмінюватися враженнями. Треба кожному свій величезний розум показати. Ось тепер заведуться невідомо довкола чого, та ще і його почнуть у свої мудрі розмови втягувати. Ну їх, краще самому погуляти.

Скориставшись тим, що Білан і дівчата справді серйозно захопилися занудною розмовою, Денис відійшов спочатку на кілька кроків далі, потім — взагалі на кілька метрів. Тоді перетнув трамвайну колію і наблизився до кам'яних левів біля ратуші, аби роздивитися їх краще.

Простягнув руку. Торкнувся гриви того, який сидів ближче до нього. Провів долонею по хижій пащі, яка ніколи нікого не вкусить.

— Хлопчику! — почувся за спиною.

Черненко озирнувся. До нього підходив із фотоапаратом у руці приятний чоловік у джинсах і яскравій тенісці.

— Ти місцевий, хлопчику? — запитав чоловік.

— Ні. Типу турист, — відповів Черненко.

— О і ми теж туристи! — чомусь зрадів чоловік і кивнув на двох дівчат, старшу і меншу, що примостилися біля якоїсь скульптури. — Клацни нас, га? Просто натисни ось сюди, — він показав. — А потім я тебе. Адресу залишиш, я фотку пришлю, чесне слово!

— Та запросто, — знизав плечима Денис. — Я і так, без нічого, зможу.

Чоловік підтюпцем побіг до своїх дочок, став між ними, крикнув Денисові.

— Так старайся, аби площі більше в об'єктив увізло!

Легко сказати — більше площі... Денис націлив видошукач так, аби чоловік із доньками опинився у правому кутку, а будинки, пам'ятники та бруківка — в лівому.

— Увага! — попередив він голосно. — Пташка влітає! Раз! Два!...

— Три! — гаркнув хтось над головою.

Від несподіванки палець Дениса сам натиснув на кнопку. Клацнуло. Хлопець, не випускаючи фотоапарата з рук, повернув голову.

І побачив над собою вусатого міліціонера з суворим поглядом. Поруч із ним стояло худеньке дівча в широких шортах, а за нею — кирпатий молодий чоловік.

— Твій апарат? — у питанні міліціонера брязнуло залізо.

— Їхній, — Денис кивнув на туриста з дочками.

— Добре хоч визнаєш. Поверни і ходімо зі мною. Вірніше, — вусатий міліціонер озирнувся на дівчинку і кирпатого, — з нами.

Тим часом кирпатий стиснув дівчинку за плече.

— Точно він? Ти не помилилася?

— Він, — дівчинка відповіла впевнено, та очі від Черненка відводила.

— У чому тут справа? — поцікавився наспілий турист.

— Ваш? — міліціонер взяв фотоапарат із Денисової руки.

— Ну мій... А в чому...

— Ви, пане, самі дали його цьому хлопцеві? — перебив туриста міліціонер.

— Звичайно. Попросив сфотографувати, а...

— Гроші ваші цілі? — чомусь поцікавився міліціонер.

Явно заскочений таким несподіваним запитанням, турист ляснув себе по кишенях штанів, видобув звідти гаманець, розкрив його. Обличчя просвітліло.

— Всі. Все в порядку. А з якої...

— У такому разі прошу взяти фотоапарат і не заважати, — перервав міліціонер. — Це добре, що все ваше при вас. Бо півгодини тому ось цей хлопець вкрав ось у цієї дівчини гроші. Рівно сто гривень. Сума як для такого хлопчиська досить пристойна. Видно, на площі Ринок робоче місце цього злодюжки.

5. СИТУАЦІЯ УСКЛАДНЮЄТЬСЯ

Наче грім серед ясного неба гримнув.

Яскраво світило сонце, а в очах у Дениса Черненка все одно потемніло. Він не бачив нікого довкола себе, крім дівчиська в шортах, яке далі старанно ховало від нього очі. Не чув нічого, хоча вусатий міліціонер назвав його злодюжкою вголос, і довкола них відразу зібрався гурт цікавих. Не міг слова сказати... та його ж компанія десь зовсім поруч і повинна прибігти на допомогу. Не міг зрушити з місця, хоча суворий страж уже сіпав його за плече.

— Почекайте-чекайте! — втрутився тим часом турист. — Треба ж розібратися! Хлопець зовсім не підозрілий, не схожий на злодія...

— А справжні злодії, шановний, зовсім не виглядають підозрілими. І тим більше не схожі на злодіїв, — за звичкою не дав йому договорити міліціонер. — У вас онде двійко дівчат, вам легше, ніж тим батькам, у кого такі ось розбишаки.

— Чому це він розбишака? — крикнув хтось із натовпу. — Наче пристойна дитина!

— Добра дитина: в темному кутку на дівчину напав, погрожував, гроші мало не силою видряпав. Он гляньте, вона налякана вся, тремтить, не дивиться на нього. Бо боїться. Боїшся, Полю?

— Боюся, — тихо цвірінькнула дівчинка, яку звали Полею, і сильніше притиснулася до кирпатого, по всьому видно — її батька.

— Нехай кишені виверне! — втрутився якийсь захисник пограбованих.

— Виверне, тільки не тут. Ну хлопче, пішли чи силою тебе по землі волочити?

Нарешті до Дениса повернулася здатність говорити.

— Чого причепилися! — крикнув він, рвучко вивільняючись із чіпкої правиці міліціонера. — Вперше бачу її! Нема в мене її грошей! У мене своїх навіть нема! Я взагалі немісцевий, з Києва!

— Вже встиг спільнику передати! Знаємо ми таких! — зробив висновок той самий бувалий у бувальцях.

— Гастролер*, ясна справа! — долучився до нього ще один, поважний пузатий дядько з піжонською палицею.

— Цікаво, чого це він із Києва, а без дорослих? Батьки твої де, хлопче?

Денис не міг сказати про себе, що він бував у подібних бувальцях. Але серед його київських знайомих по району траплялися і відверто злодійкуваті типчики, від дружби з якими мама мало не щодня застерігала сина. Та й у бабусиному селі не всі місцеві були зразком достойної поведінки. Тому щось підказувало Черненкові:

* Гастролер — тут вживається не в значенні «артист». Гастролером називають злодія, котрий приїздить у інше місто, де його ніхто не знає, з метою скоїти злочин і швиденько втекти. Це називається «виїхати на гастролі».

огризатися зараз не треба, лише собі нашкодиш. До того ж ситуація, попри всю свою дурнуватість та неймовірність, справді виглядала дещо підозрілою. Один, без дорослих, у чужому місці, та ще й звинувачений у нападі на дівчинку Полю в картатих шортах...

— Пропустіть! Пропустіть! — почувся зовсім близько знайомий голос, і крізь гурт цікавих пробився ліктями Максим Білан. Оксана і Мавка не відставали від нього. Ще не розуміючи до кінця, що сталося, Максим уже запитав голосом, повним відчаю: — Куди ти вліз? На хвилину тебе лишити не можна!

— Гляньте, їх тут ціла банда! — реготнув пузатий добродій.

— Сам ти банда! — не витримав Денис.

— Ти диви, який нахабний та зухвалий! — обурився пузатий. — Пане міліціонер, заберіть його і всю оцю компанію разом. Бо життя від них не стало!

— Стоп, стоп! — замахав руками Максим. — Почекайте! Давайте розберемося, що тут відбувається! Це — ніякий не злодій, а друг мій, Денис Черненко! Ми в гості сюди приїхали, вперше у вашому місті, лише кілька годин! І отак ви нас зустрічаєте? Така у вас тут гостинність?

— Дуже ти старопупий! — гримнув міліціонер. — Друг твій, кажеш? А чому твій друг не може бути злодієм? У нього що це, на лобі написано?

— Що і в кого він укарав? — запитав Максим.

— Ось, гроші в дівчинки, — кивнув міліціонер на потерпілу.

— Коли?

— Півгодини тому.

— Вже помилка. В цей час Денис був поруч із нами, — враз він запнувся, розгублено глянув на дівчат. — Він же стояв поруч, правда?

— Ми не бачили, — майже хором відповіли Мавка і Оксана. — Точніше, не звертали уваги. Ми ж захопилися розмовою...

— Все одно! — вперто вів своє Максим. — Ви ж не думаете, що Черненко, поки ми захоплювалися розмовою, встиг когось тут пограбувати? І хіба він взагалі може когось пограбувати? Дівчинко, як це сталося? Ти не помилилася?

Поліна нічого не відповіла, лиш опустила голову.

— Досить! — не витримав вусатий міліціонер. — Тут, серед площі, ми не будемо розбиратися! Пройдемо у відділок, там поговоримо! Є свідки? Хтось бачив, як це сталося?

Люди чомусь дружно глянули на пузатого пана. Той знітився, щось пробуркотів і посунув із місця пригоди. Кирпатий тато Поліни рішуче взяв дівчинку за руку.

— Знаєте, тут справді треба розібратися. Моя донька впізнала свого кривдника, але все це чим далі, тим гірше виглядає. Ходіть у відділок.

— Він справді не місцевий? — запитав міліціонер у Максима. — Хтось дорослий взагалі з вами є?

— Моя мама! — дзвінко вигукнула Мавка. — Я знаю, де ваша міліція, і ми туди зараз прийдемо з нею! Денисе, тримайся! Максиме, ти з ним?

— Ніхто з ним не піде! — заявив міліціонер. — Приводьте когось із дорослих, тоді будемо розмовляти предметно.

Легко сказати — тримайся. Протриматися складніше. Тим більше, коли всі проти тебе. Закусивши нижню губу, Денис Черненко покійно дозволив міліціонеру затримати себе.

В усякому разі, так це виглядало на очах у доброго десятка людей.

Б. ЖЕРТВА ВИЗНАЄ ПОМИЛКУ

Усе ж таки вусатий міліціонер наполіг, аби з ним пішло кілька добровольців. Без присутності свідків він не має права обшукувати навіть дорослу людину, не кажучи вже про неповнолітнього, та ще й такого непевного, як цей затриманий київський хлопчина.

Обшуку Черненко не боявся. Коли він, міліціонер, дівчинка Поліна зі своїм кирпатим татом і двоє свідків, чоловік і жінка, котрі помітно співчували затриманому, зайшли до міліцейського відділку, Денис одразу розташувався біля обшарпаного столу. Не чекаючи, поки в його кишенях почнуть порпатися чужі люди, хлопець мовчки вивернув спочатку ліву, потім — праву. Тут же пошкодував, що поквапився, і ледь не згорів від сорому: кишеня закінчувалася неакуратною діркою.

— А через неї купюра не могла випасти на землю? — підозріло поцікавився міліціонер. — Мо', ти її навмисне для таких випадків приготував... Ти викинув, хтось підібрав...

— Будьте мудрі, шановний! — втрутилася свідок. — Оби-сь грошова купюра могла випасти через таку дірку, її треба згорнути в трубочку і пропхати. В нашого хлопчика навряд чи була б така можливість. Запхав у кишеню — і ходу.

— Правда, — погодився міліціонер. — Давай далі.

Вирішивши не зважати на діряву кишеню, Денис поляскав себе по задніх кишенях джинсів, застромив туди руки, попорпався, демонструючи, що там нічого нема. Теніска кишень не мала, а більше заховати будь-що, не лише гроші, йому не було куди. Тому Черненко розвів руками і виклично подивився на присутніх:

— Штани зняти? Може, я ті нещасні гроші проковтнув?

— Все це справді якось підозріло, — пошкріб старанно поголене підборіддя вусатий міліціонер, глянувши на двох своїх колег. Ті знизали плечима.

— Не знаю, Петровичу, — промовив один із них, клаповухий коротко стрижений брүнет без кашкета. — Ти затримав — ти і розбирайся.

— Те-екс, — протягнув вусатий Петрович, повернувся всім корпусом до Поліни, нахилився до неї. Дівчинка відвернула голову. — Ану, глянь-но сюди. І скажи ще раз — точно цей хлопець забрав у тебе гроші?

Поліна вперто мовчала, і тоді заговорив її кирпатий тато.

— Сталося ось що. Сьогодні вранці я не дорахувався купюри в сто гривень. Ми вдома не особливо ховаємо гроші. Тобто, сховку як такого в нас нема. Але ці я відклав на купівлю нового комп'ютера, і вони лежали окремо, в окремому конверті, в шостому томі повного зібрання творів Івана Франка. Я прекрасно знав, скільки там має бути грошей. Тому, коли не дорахувався однієї сотні, дуже здивувався. Саме в цей час повернулася Поліна. Вона зранку пішла кудись до подруги. Я не хочу думати про свою доньку погано. Але все ж таки запитав, чи не брала вона часом гроші з конверта. Реакція виявилася несподіваною: Поліна враз почала плакати. Тоді пояснила — сто гривень її просила позичити подруга. Поліна побоялася просити в мене, і я її розумію. Вона не думала, що я раптом візьму цей конверт, і це вона мені теж пояснила. Для чого подружці такі гроші і як вона збиралася їх повертати, ми з'ясуємо пізніше. Бо проблема, як ми бачимо, не в цьому. Поліна йшла до подруги,

мала при собі сто гривень. Несподівано на неї напали просто в центрі Львова, біля площі Ринок, і відібрали гроші. Тому вона, налякана, і прибігла додому. За словами Поліни, це сталося, — кирпатий глянув на годинник, — вже майже годину тому. Я не втрачав надії знайти негідника. Хоча, погодьтеся, надія була примарною.

— Навіть дуже примарною, — погодився клаповухий міліціонер.

— Але несподівано для мене Поліна впізнала свого кривдника. І ось тепер...

— Я помилилася...

Це прозвучало дуже тихо, але всі присутні все одно почули. Тато нахилився до Поліни, з очей якої текли сльози.

— Як? Як ти кажеш?

— Помилилася... Він... Цей хлопець... схожий... Тільки не той... Я злякалася... дуже... Тому толком не розгледіла його... І показала на цього... Ну на нього... Ось... Вибачте мене...

Тишу, яка нависла після цього зізнання, враз порушив гармидер. Говорили всі хором. Денис кричав: «Казав же вам, це не я!» Кирпатий тато заспокоював доньку: «Нічого, нічого, прикро, але буває!» Свідки в один голос звинувачували вусатого міліціонера Петровича у свавіллі й жорстокому ставленні до дітей. Сам Петрович у свою чергу накинувся на кирпатого тата: «Чого ви мені голову морочите весь цей час!» Щось пояснювали двоє міліціонерів.

А потім у весь цей рейвах увірвалися, мов тайфун, пані Люба в супроводі Максима, Мавки та Оксани. Денис зрозумів — він врятований.

7. Таємниця Поліни

Щойно вся компанія вийшла з міліцейського відділку на волю, Черненко дав волю почуттям:

— Ось така вона — їхня галицька гостинність! — визвірився він на Білана. — Ще б трохи — і носили б ви мені передачки!

— Я тут до чого? — розгубився Максим.

— Ти мене підбив сюди їхати! — не вгавав Денис.

— А ти маленька дитинка зовсім! Поманили тебе пальчиком — ти і поїхав?

Розумів Максим — несправедливі ці слова. Та нічого не міг із собою вдіяти: приятель теж несправедливі закиди йому робив. До честі пані Люби і дівчат, вони не втручалися в хлопчачу суперечку. Денис пережив не найкращі хвилини в своєму житті, і тепер мусив випустити пару. Добре хоч, що в нього вистачило розуміння не вихлюпнути всю свою жовч та образу на дівчаток та старшу, до того ж малознайому жінку.

Невідомо, як довго хлопці збиралися сперечатися і чим би все це завершилося, аби раптово не втрутився той самий кирпатий чоловік, батько пограбованої дівчинки Поліни. Вони вийшли трошки пізніше і, очевидно, думали, що мимоволі ображена ними компанія вже пішла. Бо зайвий раз зустрічатися з тими, кого ненавмисне оббрехали, тато з донькою навряд чи хотіли. Одначе суперечка затримала всіх біля міліції, і кирпатий з донею стали випадковими її свідками.

— Я дуже перепрошую шановне панство, — ввічливо сказав кирпатий, — але те, що тепер відбулося, не є типовим проявом традиційної галицької гостинності. Приємно, що слава про гостинність галичан

поширюється Україною. І ми з Поліною не хотіли б знеславлювати місто Львів.

Денис глянув на своїх кривдників, забувши закрити рота. Подібного чемного та кучерявого звернення він не чув навіть від їхнього вчителя хімії Юхима Юхимовича. А за ним трималася стійка слава педагога, котрий принципово називає учнів на «ви», а колег — переважно на «ти». Бо кожен із них годився старому Юхимовичу або в онуки, або щонайменше в старші сини чи доньки.

— Лишіть вже нас у спокої, прошу пана! — суворо ступила до кирпатого пані Люба. — Тільки зіпсували моїм гостям перші враження!

— Аби ви не подумали про нас злого, готовий вибачитися за цю прикру помилку ще раз. Мусите зрозуміти: Поля дуже злякалася, і в такому стані всяке трапляється. Помиллася, помітила це і набралася мужності визнати помилку, — кирпатий простягнув Денисові руку. — Будемо знайомі. Назар Жупанський, а це — моя донька Поліна.

Якщо Черненко і вагався, то лише якусь мить — потиснув простягнуту руку.

— Мир? — запитав Назар Жупанський.

— Мир, — погодився Денис.

— Тільки це нічого не міняє — сто гривень у дівчини все ж таки нахабно вкрали, — зазначив Максим.

— З нас уже цього досить! — відмахнувся Назар Жупанський. — Хай горять вони вогнем, ці гроші, якщо через них стільки мороки гарним людям! Ще раз перепрошую всіх і щиро запрошую на каву, чай та тістечка — хто чого забажає!

Тут на перший план вийшла пані Люба.

— Облиште, пане Назаре! — вона підхопила його руку, коротко труснула. — Мене звать Люба Чепеляк,

живу тут недалеко. Ви і без того нині потерпіли від злодіїв, то дуже прошу до нас. У мене і чай є, і солодке. Закріпимо наші мирні стосунки.

Ніхто не заперечував, і компанія дружно повернулася до пані Люби додому. Оксана, Мавка та пан Жупанський відразу заходилися готувати чай за методом пана Назара. Максиму з Денисом це було нецікаво, тож вони лишилися в залі. Дивна дівчинка Поліна так само не пішла на кухню і тепер скромно вместилася на стільці в дальньому кутку. Її присутність трошки знітила приятелів, тому вони теж мовчали.

Так, у цілковитій тиші, повільно спливали хвилини. Нарешті Поліна підвелася, рішуче підійшла до хлопців, для чогось озирнулася на двері. Крутнулася на п'ятах, підбігла до них, щільно причинила і знову підійшла до Білана з Черненком.

— Я збрехала, — коротко мовила дівчинка і потупила очі — не могла дивитися перед собою.

— Знаємо вже, — грубувато відповів Черненко.

— Ні... Я зовсім збрехала... В мене ніхто не крав тих грошей...

Хлопці перезирнулися.

— Далі говори, — не попросив — звелів Максим.

— Ну... словом... — Поліна далі не дивилася на них, говорила тихо, кожне слово давалося їй важко, — це я взяла в тата гроші... Сама...

— Сама вкрала? — перепитав Денис.

— Можна і так сказати...

— Тю! «Можна й так...», — передражнив її Черненко. — А як ще можна? Не так? Крадіжка інакше не називається. Взяти без дозволу — не позичити, а вкрати!

— Я розумію... Я винна... Ви татові не кажіть, добре?

— Значить, слухай сюди, — Білан легенько взяв Поліну за плечі, труснув. — Дивись на мене і слухай, — дівчинка слухняно підняла на нього очі, в яких бриніли сльозинки: — Ніхто зараз не збирається бігти до твого батька і повідомляти новину, що його донька потягла в нього сотню гривень. Ми це вже проїхали, правда, Денисе?

— Що ж з вами робити — проїхали, — махнув Черненко рукою.

— Ти вирішила признатися сама. Значить, совість тебе все ж таки гризе. Це добре, — вів далі Білан. — Але наше мовчання теж чогось коштує. Не грошей, — поспішив обмовитися він. — Просто зараз ти розкажеш, навіщо ти це зробила, як часто ти це робиш і чому вирішила оббрехати саме Дениса.

Поліна шморгнула носом.

— З ним... з Денисом... справді випадково вийшло... Я не думала, що тато так швидко виявить пропажу. Не знала, як себе поводити. Тому на ходу придумала історію про подругу та напад. Хтось мене за язика смикнув бовкнути, що це сталося півгодини тому. Коли тато потягнув мене на площу шукати напасника — геть розгубилася. І вказала на першого-ліпшого хлопця. Ним міг хто завгодно стати.

— Дуже цікаво, — гмикнув Денис. — Це все одно, як ти йдеш вулицею, а на тебе з даху цеглина падає.

— Такі речі трапляються, — кивнув Максим. — І я припускаю, Поліно — саме тепер ти говориш чисту правду. Твоєї проблеми це не вирішило. То куди все ж таки поділися злощасні гроші?

— Внесок заплатила, — просто відповіла Поліна.

— Який внесок?

— Членський. Віднині я член Клубу Боягузів.

Сказала — і замовкла: наспіли чай, кава і торт.

8. ВИПРОБУВАННЯ ДЛЯ БОЯГУЗА

Розмову довелося перервати — всі заходилися довкола напоїв та солодощів.

Поліна, скинувши з себе гріхи, помітно пожвавішала. Навіть жартувати почала, чим дуже потішила Назара Жупанського. Випивши другу чашку кави, він погодився з господинею: вкрадені гроші щастя злодію не принесуть. Коли він пожартував: «Тепер у нього вухо відпаде!», Поліна мимоволі мацнула себе за праве вухо. Крім утаємничених хлопців ніхто цього не помітив. Максим, піднісши шматок тортика до рота, торкнувся кісточкою вказівного пальця собі до вуст. Денис змовницьки підморгнув їй. Цих сигналів та жестів ніхто не помітив.

За чаюванням-кавуванням пані Люба і пан Назар розговорилися, навіть знайшли спільні теми та спільних знайомих. Тому коли діти нарешті піднялися з-за столу, дорослі лиш кивнули на їхнє: «Дякуємо». Це грало на руку хлопцям — можна продовжити розмову з Поліною. Ось тільки Оксана з Мавкою якимось підозріло дивилися на їхній гурт — адже, за неписаними правилами, нова дівчина в компанії мусила спершу тягнутися до дівчат.

Ще трохи — і ця поведінка трійці змовників виглядатиме зовсім уже підозрілою. Тому Білан прийняв єдине правильне рішення: кивнув дівчатам, аби йшли за ними в бібліотеку. Оксана, добре знаючи цю парочку, зрозуміла — обоє знову кудись влізли. Мавка — та взагалі нічого не знала, але перейнялася утаємниченістю інших. Причинивши на Максимове прохання двері, вона запитально подивилася на хлопців.

— Все одно від вас не сховаєшся, — пояснив свої дії Білан, швидше Черненкові й дівчатам, ніж собі: — Коли

так вийшло — то й ховатися ніхто не буде. Давай, Полю, все з початку.

Тепер дівчинка вже зовсім освоїлася і коротко повідала історію свого злочину й розповіла, що за цим вчинком потяглося. Мавка відразу хотіла щось сказати, та, глипнувши на Оксану, вирішила поки що помовчати. Бо і вона, і Оксана, і Денис, і Максим розуміли: це лише початок, це ще не все.

— Клуб Боягузів, — промовив Максим, і перевів запитальний погляд на Мавку. — Знаєш про такий?

— Вперше чую, що подібне зібрання є в нас у Львові, — призналася Мавка.

— Скільки там членів, хто все це придумав і для чого за вступ треба платити аж сотню? — тепер Білан дивився на Поліну, а решта чекала пояснень.

— Мені колежанка про клуб розказала, — пояснила Поліна. — Подруга, значить, Софійка Немировська. Ми з нею до одної школи ходимо. Не те щоб дружимо, просто гарні знайомі. І ось одного разу Софійка каже: є Клуб Боягузів, там допомагають від усіх страхів лікуватися.

— Так і сказала — лікуватися? — уточнив Максим.

— Лікуватися, — підтвердила Поля. — Я не аж така боягузка, та часом щось таке відбувається... Мороз по шкірі... ніби заціпить... подих перехоплює... Приємного мало, одним словом.

— Так це нормальне явище, — заспокоїв її Максим. — Кожна людина чогось боїться. Навіть наш чемпіон Черненко, і той з павуками чи щурами в одній кімнаті не сидітиме!

— На себе глянь! — озвався Денис. — Хто боїться на фізкультурі через «козла» стрибати?

— Я ще висоти боюся, — погодився Максим. — Можу залізити на дерево, якщо треба... Але краще хай

не треба буде. Платити сто гривень за неперевірену можливість вилікувати страхи, які мені до того ж не дуже і заважають...

— В тому-то і справа, — сказала Поля. — Мені мої страхи заважають. Я чорних котів боюся, правда. Дуже забобонна. В школі, коли на уроці викликають, через плече плюю, хрещуся. Це іноді помічають, починають з мене кепкувати, я ще більше починаю боятися... Взагалі, я дуже несмілива, помічаю за собою. На цьому ми з Софійкою зійшлися. Уявіть собі мою радість, коли вона недавно каже: «Все, Полю, нашим проблемам кінець!» Тепер є учитель, який зможе кожній з нас допомогти позбавитися страху. А ніхто не хоче бути боягузом.

— Учитель? — підозріло перепитав Максим. — Хто такий, чому вчить і головне — хто і за що йому гроші платить. Не було б у цій історії вкрадених грошей, вона навряд чи була б цікавою.

— Не було б у цій історії вкрадених грошей — ми б не познайомилися, — зазначила Оксана. — І нічого б не дізналися.

— А ми і зараз мало що знаємо, — вставила Мавка.

— Так, гроші — перше випробування для боягуза, — Поліна навіть посміхнулася кутиками рота. — В тому-то й справа... Ніхто з батьків не погодиться дати гроші на Клуб Боягузів. Погодьтеся, смішно звучить...

— Я сказав би — підозріло, — уточнив Максим.

— Або так, — кивнула Поля. — Тому кожен, хто хоче потрапити до Клубу Боягузів, повинен довести своє непереборне бажання це зробити. Так учитель сказав. Для цього треба роздобути сто гривень.

— Украсти, — знов уточнив Максим.

— Вкрасти, — погодилася Поля. — Всі бояться красти. Але хто подолав свій страх і вкрав ці гроші,

той не зовсім безнадійний, — зауваживши, що опинилася під перехрестям здивованих поглядів, Поліна квапливо розтлумачила: — Так сказав учитель. І всі, хто хоче потрапити до Клубу Боягузів, проходять таке випробування.

9. ЖЕРЕБОК КИНУТО

Тепер усі дивилися на Максима Білана. Відчувши, що від нього вимагається якийсь висновок, хлопець, тим не менше, не поспішав. Підійшовши до вікна, він глянув на глуху стіну, на порожнє подвір'я, заклавав руки за спину, потягнувся. Після того перетнув кімнату, пройшовся вздовж книжкової полиці, взяв за корінець одну, вибравши навмання. Витягнув, перегорнув, поставив на місце, рішуче повернувся до гурту.

— Мені все це не подобається, — заявив категорично, і повторив, звернувшись уже конкретно до Поліни. — Не подобається, розумієш? Тебе... Вас, скільки б вас там не було, невідомо хто змушує красти гроші і називає це випробуванням на сміливість. Це — не іграшки, тобі не здається?

— Ніхто нікого не змушує, — швидко виправдалася Поля. — Я можу просто відмовитись і далі лишатися боягузкою.

— Тільки що ми погодилися — кожен із нас чогось боїться. Тобто, кожен боягуз.

— І значить, кожен із нас мусить тепер нести в зубах твоєму вчителю, чи хто він там, цілих сто гривень! — не втримався Денис. — Моїй мамі знаєш скільки треба

працювати за ці гроші? А тут сидить якийсь дядько і збирає членські внески! Хіба не так?

— Не так! — труснула головою Поліна. — Тобто, на перший погляд так виглядає — красти справді не можна. Але більшість із нас утримується від крадіжок не тому, що цього не можна робити, а тому, що ми боїмося. Отже, люди чесні не тому, що вони такими є, а через те, що бояться зробити нечесний вчинок. Значить, страх треба долати, і починати слід саме таким способом.

— Ти глянь! — вигукнув Денис. — Це тобі вчитель голову задурив?

— Софійка розповіла. Я сама вчителя ще не бачила. Правила такі: спочатку поручитель приносить членський внесок того, за кого поручається, а тоді приходять і сам новий член клубу, — сказала Поля.

— Далі я знаю! — Оксана піднесла руку, мов на уроці, навіть затрусила нею. — Кожен новий член клубу повинен привести ще когось! Такий ось ланцюжок! Скільки в Клубі Боягузів народу, Полю?

— Цього ніхто не знає. Софійка так каже. Учитель не збирає всіх разом, бо до кожного він застосовує окремий підхід. Бо страх у кожного свій, не схожий на страх іншого. Раз так, то і завдання для кожного боягуза спеціальні.

Максим Білан ляснув у долоні.

— Знаєте, друзі, з мене цього досить! Ти, Полю, серйозно в усе це віриш?

— Я вірю в те, що батькам до мого боягузтва нема жодного діла! — тепер у голосі Поліни чувся виклик. — Вони кажуть, як оце ти — всі люди бояться, це здорове відчуття, це твоя страховка від помилок, це минеться з віком. А я не хочу! Я не хочу бути боягузкою! І якщо в цьому світі, ба навіть у цьому місті є вчитель, готовий

вислухати мене і допомогти побороти страх, я не піду до нього — побіжу! На крилах полечу, ясно вам?

Голос Поліни звучав дедалі голосніше, починав дзвонити. Максим відчув — ще трохи — і вона зірветься на крик. Крик приверне увагу пані Люби та Назара Жупанського, а це зовсім не бажано.

Думки вишикувалися в Максимовій голові у рядок. Розказати про цього підозрілого вчителя і про Клуб Боягузів комусь із дорослих треба. Більше того — саме з цим потрібно чимшвидше бігти в міліцію. Але в такому разі доведеться розповідати всю правду, недомовками не обійтися. Значить, кирпатий Назар Жупанський дізнається, що його донька свідомо вкрала з дому гроші, а потім, коли попалася, так само свідомо оббрехала першого, хто потрапив їй на очі.

Буде від того мир у родині Жупанських? Навряд. І викриття таємничого вчителя сміливості нічого не змінить.

З одного боку Поліна переживає за свій ганебний вчинок, який її примусили зробити, але про який не знає тато. І тато навіть готовий забути про ті злочасні гроші й більше ніколи не повертатися до цієї теми, що в даному випадку Поліну цілком влаштовує. Інший бік справи — коли все це вилізе за межі їхнього вузького кола. Бо в такому разі подібна історія навряд чи скоро забудеться.

— Коротше, — промовив Білан, хоча вишикувані думки ще не зовсім оформилися в якесь логічне рішення і хлопець говорив, випереджаючи їх: — Треба нам познайомитися з тим вашим легендарним учителем. Може, я помиляюся, і він справді порядна людина. Просто позбавляє батьків боягузів частини проблем. Тоді я заодно свої страхи вилікую.

— Він не лікує — він учить, як їх подолати, — поправила Поля.

— Ну то навчуся, — погодився Максим. — Через «козла» на фізкультурі стрибати. Втру носа Черненкові, не він один тепер буде коником-стрибунцем.

Поліна наморщила лоба, переварюючи почуте.

— Ви... ти це серйозно?

— Як ніколи! — запевнив її Білан. — Коли в тебе перше побачення з учителем?

— Сьогодні ввечері. Ми вже домовилися з Софійкою, вона мене прикриє. Скаже, що ми домовилися разом іти на забаву...

— Хто кого забавляє? — поцікавився Денис.

— Ніхто нікого, — пояснила Мавка. — Сам себе забавляєш. У нас забавою називають будь-яке зібрання. Ось ви до мене в гості приїхали — маєте забаву. До однокласника на вечірку пішли нові фільми дивитися чи музику слухати — теж забава.

— Значить, сьогодні ввечері і я матиму гарну забаву, — сказав Максим Білан.

10. НАЗАД ДОРОГИ НЕМА

Поліна не встигла оговтатися, як її нові друзі обговорили всі деталі.

— Не можу я нікого везти з собою — це проти правил, — опиралася дівчинка.

— Правила для того існують, аби їх порушувати. І ти не боїшся це робити. Отже — робиш сміливий вчинок, перемагаєш боягузтво, — пояснив Максим, і всі з ним погодилися. Оксана навіть у долоні заплескала — не думала, що Білан так швидко вихід знайде.

— До того ж, Полю, в нашого Білана, нового учня вашого вчителя, буде квиток у перший ряд — живі гроші, — зауважив Денис, і тепер у долоні заплескала Мавка — Черненко, якого вона ще сьогодні вранці вважала трошки відлюдькуватим, починав їй подобатися. Бо підходив до всього, що відбувається, зі звичайнісіньким хлопським розумом.

— І остання причина, чому я повинен іти з тобою, — усе має шанс залишитися між нами, — підвів ризику під простим планом Максим. — Інакше доведеться поставити до відома твого милого тата. Чого не хочеться ні тобі, ні мені, а вчителю — й поготів.

Це остаточно переконало Поліну, і далі всі вже домовлялися, як і коли виберуться з дому. Коли настала черга шукати членські внески, вийшла несподівана затримка. Виявляється, ні в кого з чотирьох не було такої суми. Батьки видали кожному з них на якісь витрати, знаючи, що на фестивалі учасників забезпечать належним харчуванням. Приймаючи в себе друзів доньки, пані Люба, звичайно ж, не вимагала з них грошей — подібне навіть уявити неможливо. А в суботу по усю компанію приїде Білан-старший і відвезе їх до Києва на власному автомобілі, що теж не передбачає ні для кого з гостей додаткових витрат.

Мавка знала, де мама тримає гроші. Але поцупити їх, як Поліна, вона не збиралася — адже в такому разі сама стане злодійкою, нехай і мимоволі. Допускати цього в жодному разі не можна.

Проте вихід усе одно знайшовся. Максим запропонував усім скласти в бейсболку Дениса все, що лишилося від кишенькових грошей, виданих батьками на дорогу. Найбільше лишилося, як не дивно, в Черненка — мама не змогла виділити йому великої суми, через те хлопець трошки соромився і не дуже

витрачався на різні сувеніри та інші дурниці. Гроші тримав у старому гаманці, який сховав на самому дні наплічника. Коли Максим і Оксана скинули до його запасів свою решту, виявилось, що не вистачає десятки. З цим Мавка пообіцяла допомогти, і вже за п'ять хвилин говорила пані Любі, на яку цікаву забаву хоче ввечері піти з Поліною. Тому їй потрібно хоча б десять гривень, щоб мати при собі якусь невеличку копійку на кока-колу.

Назар Жупанський підтвердив: він дозволив доньці сьогодні ввечері піти кудись із її приятелькою Софійкою. Навіть дзвонив попередньо її батькам і цікавився, чи ті в курсі справи. Звісно, що в курсі — Софійка навішала своїм такої самої локшини про забаву, як і було домовлено з подругою.

— Не втомилися? — запитала лиш пані Люба своїх гостей.

— Ще наспимося, — відповіла за всіх Оксана. — Бачте, як все гарно складається — після неприємностей з'являються нові друзі.

— То правда, — погодилася пані Люба. — Але, хлопці й дівчата, найпізніше, коли ви мусите бути вдома, — двадцять друга нуль-нуль. Ми можемо вам довіряти?

— Аякже! — напустив на себе солідності Максим, і пані Люба з паном Назаром не змогли стримати сміху.

Аж тепер всі помітили: день добігав вечора і стрілки годинника наближалися до шостої. Швиденько випивши ще чаю, аби остаточно заспокоїти господиню, компанія нарешті вибралася з дому. І на вулиці всі раптом відчували, наскільки серйозними стали. Після висновків, зроблених Максимом, ця пригода вже перестала здаватися грою.

Куди їхати, Софійка пояснила. Всі п'ятеро сіли у трамвай, і Поля сказала вийти, щойно він виїхав з центру міста. Білан сам міг би дуже швидко заблукати між цих вуличок. Тоді як Поліна і Мавка орієнтувалися тут якщо не з заплащеними очима, то, в усякому разі, дуже впевнено.

Потрібний будинок стояв у самому кінці покрученої вулички, вимощеної вже не бруківкою, а старим порепаним асфальтом. Це була стара триповерхова кам'яниця, що мала один під'їзд, обладнаний на диво новими металевими дверима з кодовим замком. Смикнувши за ручку і переконавшись, що зачинено, Поліна впевнено натиснула певні кнопки. Клацнуло, двері піддалися, і дівчинка боязко ступила в темін, де відгонило котами.

— Добре, що тепер ми всі знаємо це місце, — зауважив Максим. — Лишайтеся тут. Коли б що сталося... Словом, краще не думати, але, Денисе, ти знаєш, як діяти в разі чого.

— Будь спок, боягузе новоспечений, — Черненко всіляко намагався зберігати спокій, хоча зовнішній вигляд цього будинку і його під'їзд наганяли на нього тривогу. — Давай, повертайся сміливим.

Зібравшись із духом, Білан теж переступив поріг будинку. Невідомо для чого причинив за собою двері, дочекавшись, поки клацнув замок. Все, дороги назад нема. Треба рухатися тільки вперед, аби справді ніхто не здумав вважати його боягузом.

Хоча, чесно кажучи, опинившись у цьому моторошному під'їзді не менш страхітливого будинку, Максим Білан признався собі — він справді починає боятися. І це правильно — він же зібрався вступати до Клубу Боягузів.

II. ТЕМНИЙ КОРИДОР

— Де ти там? — почулося згори. — Йди зі мною, тільки обережно...

Максим, скрадаючись, піднявся кам'яними сходами на другий поверх. Перший і третій, як він помітив, все ж таки освітлювалися тьмяними лампочками. А тут, на другому, не світилося нічого. Більше того — тут були тільки одні двері. Видно, відчувши його подив, Поліна пошепки пояснила:

— У старих будинках мешканці займали по одному поверху. Квартири досить великі та просторі. Тому раніше тут жили три заможних родини. Потім, коли помінялася влада, сюди напхали народу і зробили комуналки. Тепер бізнесмени їх розселяють. Бачив двері? Хтось усе це викупує потроху...

— Учитель ваш? — тихенько гмикнув Максим.

— Я тобі про будинок кажу. Сама тут уперше. Хто він такий — не знаю.

— Давай знайомитися.

Білан провів рукою по одвірку, шукаючи кнопку дзвінка. Та пальці наткнулися лише на те місце, де вона колись була. Завагавшись на мить, хлопець кілька разів стукнув кісточками пальців у старі двері. Зсередини панувала тиша. Він постукав сильніше, а тоді взявся за металеву ручку і повернув її.

Вона піддалася. Двері з рипом прочинилися.

Не сподіваючись на таке, Поліна, зойкнувши, відсахнулася. Якби Максим прийшов у таке місце сам, він би теж злякався і, чесно кажучи, не пішов би далі. Але поруч із дівчинкою він мусив здаватися сміливим. Тому ступив до помешкання першим. Поля посунула за ним, автоматично причинивши двері.

Навіть якби Максим хотів роздивитися, що тут таке, все одно не зміг би. В середині було темно, лиш десь попереду на стіні стрибали відблиски незрозумілого походження. Розвівши руки в сторони, хлопець торкнувся пучками пальців правої руки до стіни. Торкнутися стіни з лівого боку він зміг, лише посунувши на два кроки ліворуч. Передпокій у цій старій кімнаті був не величезним, проте досить просторим.

Перше ніж рухатися далі, назустріч відблискам, хлопець легенько відсторонив Поліну, підійшов до вхідних дверей. Очі ще не звикли до темряви, він далі вивчав обстановку навпомацки.

Пальці намацали автоматичний замок. Значить, зробив висновок Максим, у разі чого тут можна зачинитися зсередини. Одначе двері залишили відкритими. Отже, той, хто тут є, хоч би хто він був, чекає на гостя. І очевидно, нічого справді страшного в цьому Клубі Боягузів із ними не станеться — інакше двері б щільно зачинилися за ними.

Заспокоївши самого себе такими висновками, Білан, знову відсторонивши Поліну, обережно рушив уперед, тримаючись за стіну правою рукою. Раптом стіна скінчилася, а хлопець, зробивши наступний крок, вийшов просто в інший коридор. Відразу стало ясно, що тут відблискує.

Вздовж стін по всій довжині темного коридору горіли свічечки.

Вони були недостатньо яскравими та великими, щоб освітлювати все приміщення. Та свічок і світла від них вистачало, аби створити ілюзію світлої стежки — шляху, який веде до нового життя (по-іншому Максим це не сприйняв). Придумано дотепно та з певним розрахунком, нічого не скажеш.

Відразу ж згадалася Дорога з Жовтої Цегли, з якої не можна звертати і яка приведе всіх мандрівників до Смарагдового Міста. Чи до Країни Оз* — що кому більше подобається. В будь-якому разі наприкінці шляху чекав чарівник, що виконає всі бажання, серед яких — зробити сміливим Лева-боягуза.

Освітлений свічками коридор завершувався причиненими дверима. Мабуть, вони вели до великої кімнати.

— Це ти? — прозвучало раптом у тиші. Голос луною відбився від стелі, й по тілу Білана зрадливо побігли мурашки. Він хотів відповісти, та вчасно зупинився. Запитання повторилося, і Поліна, зрозумівши, що треба робити, озвалася:

— Так... Я прийшла...

— Ти боїшся? Тобі страшно?

— Т-так, — дівчина не грала, їй справді було не по собі.

— Тоді ти прийшла за адресою. Тут ти перестанеш боятися. Йди сміливо, роби перші кроки до сміливого життя! Вперед! Я чекаю на тебе!

Голос звучав рівно і явно був записаний на магнітофонну плівку. Все це дедалі більше нагадувало Біланові ту казку про чарівника Гудвіна. Але одне діло — читати. Навіть коли перед тобою розігрують виставу у спеціально призначеному для цього місці — теж нічого. Все, що відбувалося тут і тепер, попри всю надуманість та бутафорію, було справжнім.

* Країна Оз — чарівна країна, куди мандрують герої казки американського письменника Френка Баума «Чарівник з країни Оз». Свого часу її переспівав російський письменник Олександр Волков, назвавши свою казкову повість «Чарівник Смарагдового Міста». У казці чарівник Гудвін, який виявився насправді спритним фокусником, взявся виконати бажання кожного з героїв і наділити їх по черзі розумом, добрим серцем та хоробрістю.

Придумав усе це очевидно не добрий дядечко. Саме це і лякало.

Максим попустив Поліну вперед, а сам пішов за нею, буквально дихаючи їй у потилицю. Мабуть, це трошки заспокоювало її — рухалася дівчинка впевнено. Перетнувши напівтемний коридор, вона простягнула руки і штовхнула двері.

Вони легко подалися.

Максима і Поліну враз засліпило яскраве світло.

12. УЧИТЕЛЬ

Світила потужна лампа, встановлена біля стіни й спрямована просто на двері.

Більше жодного світла тут не було. Коли б ця лампа горіла тут раніше, її світло пробивалося б крізь щілину між дверима та підлогою. Значить, дійшов висновку Максим, її засвітили, щойно гості прочинили двері.

Далі події почали розвиватися швидко і явно не за планом, передбаченим мешканцем цієї дивної квартири.

— Чому ти не сама? — роздратовано крикнув (тепер уже не з магнітофонних динаміків) цілком нормальний, навіть трошки шепелявий чоловічий голос.

Яскраве світло згасло, на якусь мить зануривши гостей у темряву. Та майже відразу під стелею засвітилася звичайна лампочка, і коли в очах перестало блимати, Білан нарешті роздивився того, хто називав себе вчителем.

Ним виявився невисокий на зріст чоловік. Обличчя облямовувала акуратно пострижена борідка. Зате на голові волосся не було — старанно поголений череп

блищав у світлі лампочки. Бородань був досить дивно вдягнений: білі штани, червоні туфлі й піджак зі стоячим комірцем, застібнутий на всі гудзики. Очі бородань закривав темними окулярами, які він, правда, відразу зняв, щойно побачив двох гостей замість очікуваної дівчини.

Нічого лиховісного в учителеві не було. Навпаки, він нагадав Біланові якогось надто ексцентричного троля.

— Добрий вечір, — привітався хлопець.

— Що це означає, я тебе питаю? — не зважаючи на привітання, учитель наставив вказівного пальця на Поліну, і Максим звернув увагу на ніготь — давно не стрижений, великий, гострий та пофарбований чорним лаком.

— Їй стало страшно йти самій. Тому вона попросила мене провести, — ляпнув Білан перше, що прийшло в голову. — Тут же в Клуб Боягузів приймають, правильно?

— Нікуди тут не приймають! Давайте, катайте звідси! — грубувато звелів учитель, і Максим не здивувався б, якби той раптом затупав ногами.

— Розумію, що тут свої правила і я їх порушив, — зачастив хлопець. — Але в мене виняткова ситуація. До того ж — ось! — він сягнув рукою в задню кишеню джинсів, витягнув старанно зібрані купюри, простягнув бороданю: — Ось, ось, візьміть! Я порядки знаю!

Побачивши гроші, учитель відразу заспокоївся, спритно вихопив їх із Максимової правиці, швиденько перерахував. Зібрані спільними зусиллями сто гривень зникли в кишені чорного піджака бороданя.

— З цього треба починати, — промовив він, вимовляючи «ц» замість «ч» — вийшло «поцінати». — Ласкаво просимо до Клубу Боягузів! За нашими умовами, кожен новий боягуз дійсно повинен привести з собою ще одного товариша. Але — не відразу, а після того, як...

— Я знаю, — перебивати старших невіжливо, тільки сьогодні Білан плювати хотів на хороші манери. — Потрібні для вступу в клуб гроші я вкрав у своєї бабусі. Вона старенька, проте дуже сердита. Якщо вдома дізнаються, що я образив бабусю, мені таке зроблять — мало не буде!

Учитель задоволено провів себе по блискучій лисині. Потім так само задоволено пройшовся по кімнаті, в якій, як встиг роздивитися Білан, не було жодних меблів, крім величезного старовинного крісла. Обійшовши хлопця з дівчиною по колу, бородань зупинився біля Поліни, поклав руку їй на голову, трошки попестив:

— Це — доля! — прорік він. — Знаєте, друзі мої дорогі, це справді доля. Тебе Поліною звати?

— Так, — відповіла Поля.

— Тебе рекомендувала така мила дівчинка Софійка?

— Так.

— І ти боїшся не чогось конкретного, а просто боїшся? Відчуваєш страх, пояснення якому немає?

— Угу.

— А тебе, друже, як звати? — тепер долоня вчителя перемістилася на маківку Білана.

— Максим, — назвався хлопець.

— Чого ж ти боїшся? Розкажи вчителю про свої страхи, не бійся. Власне, ти можеш боятися тут. Ти приніс сюди свої страхи. Але всякий раз, виходячи звідси, ти залишиш мені частину своїх страхів. Отже, ти боїшся...

— Уроків фізкультури, — Максим майже не брехав. — Не можу через «козла» перестрибнути. З мене всі сміються, а я все одно боюся. Перечеплюся, вдарюся, буде боляче — це більш неприємно, ніж коли з тебе ірже весь клас.

Учитель позадував, картинним рухом вмовстився в крісло, закинув ногу на ногу.

— Бачиш, Полю — друг, якого ти привела, може розказати, чого саме боїться. І він не побоявся прийти сюди. А ви, дівчатка, самі не знаєте, чого боїтеся. Тому природа ваших страхів мені невідома. Отже, ефект від моїх уроків переважно дорівнює нулю. Ось, Максиме, яке в нас у клубі горе — вчашають до мене в основному дівчатка. Хлопці теж боються. Але ще більше вони бояться сказати комусь, що бояться. Отак. Ти прийшов. Значить, бажання подолати страх у тебе сильніше за сам страх. Я не дуже заплутав тебе?

— Ні, мені все зрозуміло.

— Чудово! — учитель ляснув у долоні. — Тоді ми зробимо так. Поліну на сьогодні відпустимо. Ми познайомилися. Ти зробила вже два сміливих вчинки — виконала потрібне для вступу завдання і попри сувору заборону привела сюди свого друга. Ти молодець, Поліно! Я вношу тебе в десятку своїх найкращих нових учениць! Я пишаюся тобою, дівчинко! Тепер іди, а ми з Максимом продовжимо нашу чоловічу розмову.

Такої домовленості не було. Вони повинні піти звідси разом.

Але коли вони йшли сюди, то не знали, що на них чекає за цими дверима. Вони вже один раз зіграли проти встановлених учителем правил. Порушувати їх вдруге означало ризикувати. Чим — не ясно, та новим членам Клубу Боягузів якось не хотілося перевіряти це на собі.

Поліна, зустрівшись на мить поглядом із Максимом, подякувала вчителю за високу оцінку і пішла, не озирючись. Що б не сталося, внизу чекає ціла компанія друзів. Кроки дівчинки стихли.

Максим залишився з учителем сам на сам.

13. СРІБНА ТАБАКЕРКА

Якійсь час бородань міряв кроками кімнату з кутка в куток, потираючи руки і муркочучи щось собі під ніс. Усякий раз проходячи повз Білана, він на мить зупинявся, тріпав його по плечу і знову продовжував свій дивний ритуал.

А потім почав виробляти щось зовсім чудернацьке. Мугикаючи одному йому відому та зрозумілу мелодію, вчитель викинув дивне танцювальне колінце, закружляв довкола своєї осі, мов балерина, підстрибнув цапом, наче хотів доскочити до лампочки під стелею. Нарешті відбив моряцьку чечітку і метеликом пурхнув на крісло. Лягнув долонями по колінах, широко посміхнувся, показавши хлопцеві щербатого рота.

— Не дивуйся, друже, — по-панібратському промовив він, ніби вони були знайомі з Максимом із самого дитинства. — Просто я нарешті дочекався того, що мені треба і того, кого найдовше чекав. Не розумієш? — Білан похитав головою. — Поясню дуже коротко і ясно. Бо якщо буду говорити довго, починати доведеться від царя Гороха. Ну не зовсім від царя, але від графа Потоцького — так точно. Знаєш, хто такий граф Потоцький?

— Державний політик Австро-Угорської імперії позаминулого століття. Намісник Галичини, цінитель мистецтв і любитель французької архітектури, — чітко, мов на справжньому уроці, відчеканив Максим.

— Ти ба, для своїх років ти досить багато знаєш, — задоволено гмикнув учитель. — Це прекрасно, пояснювати тобі доведеться ще менше. Як палкий прихильник мистецтв граф Потоцький

часто приймав у себе музикантів. Одного разу в нього гостювали італійці, відомі цінителі класичної опери. Переспівати італійських тенорів, хлопче, треба вміти! Але один молодий львів'янин, єдиний син збіднілих міських аристократів, сімнадцятирічний Зенон Драгомир вразив не лише балуваних гостей, а й самого графа. Тенору-самоуку довго аплодували стоячи, — учитель, захопившись розмовою, скочив на ноги і кілька разів ляснув у долоні, ніби показуючи, як це робилося. — Потім юнака за особистого сприяння Потоцького відправили до Італії вчитися. З тим, аби потім Драгомир повернувся на батьківщину і розвивав українське оперне мистецтво. Та це все насправді дрібниці! Бо в той день, коли Зенон співав для пана Потоцького та його гостей, один італійський граф так розчулився, що подарував талановитому хлопцеві срібну табакерку. Наступного дня італієць сам приїхав до Драгомирів, сходив із Зеноном до ювеліра, і той написав на табакерці дарчий напис. Ось цей напис і робить сьогодні подарунок ціннішим за золото. Цікава історія?

— Повчальна, — погодився Білан, не розуміючи, до чого веде дивний бородань і яке всі ці старожитності мають відношення до Клубу Боягузів.

— Після того випадку рід Драгомирів відродився. Опускаючи всі подробиці, з яких, коли є бажання, можна скласти цілий авантюрний роман, скажу: нині у Львові тихо і скромно живуть потомки того самого Зенона Драгомира. Власник срібної табакерки заповів, аби вона переходила в спадок лише по чоловічій лінії. Але сталася несправедливість, заповіт порушено, — учитель витримав театральну паузу. — Власницею срібної табакерки тепер є така собі пані Варвара Нагорняк, яка до одруження носила прізвище

Драгомир. Її чоловік Мирослав Нагорняк — композитор. Такий собі композитор, між нами кажучи. Вони вже старенькі, обом за сімдесят. Табакерку тримають удома. Не на видному місці — ховають у шухляді. Кілька разів на рік дістають з нагоди якогось свята, і все. Постійно вдома сидять, виходять тільки в оперу чи філармонію. Словом, якщо є якийсь класичний концерт чи оперна вистава.

Максим зовсім перестав стежити за ходом думки вчителя, тому вирішив знахабніти і перервати його:

— Все це дуже цікаво. Але я тут до чого?

Бородань якось дивно подивився на нього, потім ляснув себе по лобі:

— Справді! Я вибрав тебе, бо ти — хлопець. Не просто хлопець, а боягуз, котрий має сміливість визнати себе таким. І має бажання побороти свій страх. Я не помиляюся?

— Ні, — про всяк випадок підтвердив свій намір Білан.

— Для цього я придумав свій Клуб Боягузів. Це єдине місце, де з боягузів не сміються і справді хочуть їм допомогти. Я думав, сюди почнуть приходити хлопці і я знайду того, хто мені потрібен. Хто стане моїм найкращим учнем. Але сюди вчашали майже самі дівчатка, які не годяться для головного випробування на сміливість. Бо гроші — це важливо, та не головне. Хочеш, доведу?

Царським жестом вийнявши з кишені принесені Максимом гривні, учитель простягнув їх хлопцеві.

— Тримай. Тримай, кажу. Ти принесеш мені щось набагато важливіше, ніж сто гривень. Ти принесеш мені срібну табакерку. Гордість роду Драгомирів. Те, що належить мені по праву!

14. ДІДУСЕВА БІБЛІОТЕКА

Коли Максим вийшов із Клубу Боягузів, на місто вже впевнено лягали теплі червневі сутінки.

Від почутого в Білана голова йшла обертом. Тому він до пуття не зміг пояснити іншим, які чекали на нього неподалік від будинку, що саме відбувається. Оксана першою зрозуміла стан хлопця, тому цикнула на всіх, і додому до Мавки компанія поверталася мовчки.

Вдома на гостей уже чекав Мавчин тато, пан Микола. Поліна неабияк здивувалася, що тут був не лише її тато, а навіть її мама. За цей короткий час пані Люба встигла так здружитися з Назаром Жупанським, що просто не відпустила його без вечері. А він у свою чергу запитав дозволу запросити ще й свою дружину. Тепер Чепеляки і Жупанські збиралися дружити родинами.

— Уяви собі, Мавко! — вигукнула пані Люба після того, як дорослі дружно похвалили дітей за вчасне повернення додому. — Виявляється, пан Назар — це той самий Назар Жупанський, який складає чудові пізнавальні кросворди для наших газет і випускає цілі збірки кросвордів, із якими я не нудьгую, коли кудись їду у відрядження! Ми ще не скоро наговоримося!

— Ми вже вас заморили, — делікатно сказав Назар Жупанський. — Зловживати вашою гостинністю не хочемо. Може, зберемося якимось у суботу?

— Але півгодини ще побути можна! — тоном, який не припускає заперечень, мовив Мавчин тато. — Дітвора поки що нехай поспілкується.

Саме цього друзям і треба було. Не дізнавшись, чим закінчилася розмова Максима з учителем, Поліна категорично відмовлялася йти додому. Тепер у них був час на обмін враженнями.

Не змовляючись, всі пішли за Максимом у бібліотеку. Причинивши за останнім двері, Білан пояснив:

— Я відчуваю, що мені тут найкраще думається. В Києві для цього в мене є спеціальне місце, Бабусина Хата називається. Черненко знає, і Оксана там бувала. А тут, виходить, дідушева бібліотека, зібрання розумних книжок. Тут ще краще думається.

— Не тягни kota за хвіст! Манера твоя дурна! — поквипив його Денис.

Історію про срібну табакерку Максим переповів ще коротше, ніж її розповідав учитель. Бачачи, що ніхто поки що нічого толком не розібрав, він повів далі.

— Цей ваш учитель, Полю — справді шкільний учитель. Тільки, як він каже, зі школи його вигнали невігласи та дурбецали, котрі не розуміють сучасних прогресивних методів підліткового виховання. Звати його Василь Драгомир, він сам так сказав.

— Родич? — запитала Оксана.

— Якщо йому вірити — один із прямих нащадків Зенона Драгомира. Той самий нащадок по чоловічій лінії, якому несправедливо не перейшла в спадок дорогоцінна срібна табакерка. Тепер учитель Драгомир хоче її вкрати.

— Нічого собі! — вигукнув Денис. — І треба було такий город городити? Пішов — і вкрав, чого простіше?

— Не скажи, — заперечив Максим. — Він сам мені признався, як на сповіді, довіру так виказував. Подружжя Нагорняків — скромні пенсіонери. З квартири вдвох майже не виходять, дома постійно хтось є. Єдиний виняток — концерти чи опера. У цю п'ятницю, тобто — післязавтра, Драгомир пошле їм квитки на концерт у філармонії. Він уже давно придумав, як це зробити — щось типу благодійного подарунку родині призабутого композитора. Причому квитки дорогі

будуть, а в певний час за Нагорняками під'їде спеціально замовлене таксі. Воно ж забере їх після концерту додому. Все це, звісно ж, буде оплачене вчителем із так званих боягузівських членських внесків.

— Він це теж тобі розказав? — недовірливо запитала Мавка.

— Не такий уже вчитель і дурний — повністю карти розкривати. Але я по дорозі помізкував — інша думка просто не запрошується. Де б Драгомир ще гроші взяв? Срібна табакерка, так собі думаю, йому теж не на добру пам'ять потрібна. Срібло саме по собі дешевше за золото. Саме срібло — раз, італійська робота — два, антикварна річ — три, дарчий напис на фамільній реліквії — чотири, подарунок друга графа Потоцького — п'ять. Все це вкупі робить срібну табакерку дуже цінною.

— Ну а твоя яка роль? — нетерпеливився Денис.

— Подолати свій страх. Залізти через квартиру в помешкання Нагорняків, поки хазяїв не буде. Відчинити двері зсередини — замок там досить простий. Вчитель каже — треба тільки ручку повернути. Потім він сам зайде, візьме табакерку — і все. Нагорняки не відразу побачать пропажу. Слідів пограбування так само не буде. Я ж позбудуся страху, вчитель обіцяв. Для такого завдання дівчатка не годяться. Ти, Поліно, полізла б через квартиру в чужу квартиру?

— Ніколи в житті! — щиро вигукнула вона.

— Бачиш! А нам такі речі цікаві. Тут же не просто вторгнення в чужу квартиру. Тут — ціла пригода, ще й довкола таємничої спадщини. Підступні родичі, законний спадкоємець, поновлення справедливості, сміливі вчинки — що може бути цікавішим та благороднішим? Комусь іще щось незрозуміло?

— Мені! — озвалася Оксана. — Що ти збираєшся робити далі? І що робити нам?

— Я полізу в квартиру, — миттєво відповів Максим. — А вам... Для вас теж знайдеться робота для подолання страху.

15. ОСТАННІЙ РИВОК

План дій обговорювали протягом наступного дня так старанно, що кінець кінцем почали вести розмову по колу, і Біланові це набридло.

Попросив у Мавки аркуш паперу, сів за робочий стіл її дідуся, розписав по пунктах, що кому треба робити, і на цьому попросив розмови припинити. Краще в той час, що лишився, місто подивитися. Бо за цими всіма пригодами головних цікавинок гості так і не побачать.

А в п'ятницю під вечір уся компанія, пообіцявши пані Любі повернутися вчасно, вийшла з дому і далі вже всі діяли за розробленим планом. Максим пішов раніше, бо чомусь вирішив раптом: хитрий учитель може придумати стежити за ним. Ще вчора Мавка і Поліна показали іншим вулицю, на якій жило подружжя Нагорняків. Будинок теж знайшли, навіть потрібне вікно побачили — на другому поверсі, у двір виходить...

Тепер, підійшовши до будинку сам, Максим зайшов у найближче підворіття, притулився спиною до холодної стіни, визирнув. Недовго чекав — таксі приїхало за двадцять сьома, літне подружжя вийшло з під'їзду, чоловік галантно допоміг жінці сісти в авто, вмовстився сам. Щойно машина рушила, Білан вибіг зі свого сховку.

Як і обіцяв учитель, під стіною лежала невеличка арабина. Дивно — ще вчора її тут не було. Значить,

якимось чином він приніс її сюди сьогодні. Та ще й так, щоби ніхто на нього уваги не звернув. Тим більше що вулиця для такої справи дуже підходила: тиха, майже глуха, магазинів мало, тут і вдень мало хто ходить. А надто що залазити у вікно треба взагалі з дворика.

Ідеальний час, ідеальне місце, ідеальний план.

Подумавши так, Максим Білан приставив драбину до стіни, як наказував учитель. Таким чином, аби драбина стала збоку від вікна на першому поверсі: з нього хлопця могли випадково побачити.

Драбина виявилася старенькою і хиталася. Обережно, аби вона не посунулася донизу, Максим піднявся на рівень підвіконня другого поверху по вузьких щаблях. Тепер починалося найскладніше для нього — акробатична вправа. Черненко, поза сумнівом, упорався б із таким завданням краще. Та нема ради — треба самому викручуватися. Мало не втулившись у стіну, Білан вдихнув і на видиху відірвав ліву ногу від щаблини, переставивши її на підвіконня. Одночасно лівою рукою схопився за край вікна.

Максим завмер незграбною розкарякою між драбиною та підвіконням. Драбина зрадницьки хиталася, і він ризикував ось-ось утратити рівновагу. Щоб цього не сталося, Білан випередив події — посунувся далі по підвіконню, перехопився лівою рукою за край прочиненої кватирки, переніс на підвіконня другу ногу. Драбина відразу впала.

Та хлопцеві вона була вже не потрібна. Тримаючись обома руками за нижній край кватирки, Максим став ногами міцніше, просунув руку всередину. Потім засунув у прочинену кватирку голову. Вчитель правду казав: такий хлопець, як він, цілком здатен сюди прослизнути.

Далі все пішло швидше. Звиваючись вужем, не в змозі пояснити собі, як це йому вдалося, Білан протиснувся

крізь квадратну квартиру всередину і вже там незграбно гепнувся на підлогу. Підвівся, потер забитий лікоть. Йому хотілося роздивитися, що тут і як, та не було на це багато часу. Якщо вони хочуть успішно здійснити свій план, план учителя повинен іти як по маслу.

Максим пройшов до передпокою. Як і було наказано, не вмикав світла. Намацав замок. Справді, нічого складного. Потягни — і він захлопнеться. Впоратися з ним виявилось парою дрібниць. Клац-клац — і двері прочинилися. На порозі з того боку вже чекав задоволений Василь Драгомир.

— Ну, страшно було? — відразу запитав він. — Ти боявся чогось, хлопче?

— Зовсім ні! — Білан говорив щирю правду. Йому просто не було коли боятися.

— Бачиш! — гордо промовив учитель. — Значить, не даремно я все це затіяв. Хоч якась комусь користь від мого навчання буде.

— Дивне якесь у вас навчання, — обережно сказав Максим.

— Яке є, — розвів руками вчитель. — Його ще нетрадиційним іноді називають. Головне — аби користь, а як назвати — не штука. Все, колишній боягузе, тепер ти вільний від своїх страхів. І взагалі — вільний. Далі я вже сам.

Потрапивши в омріяну квартиру і збираючись заволодіти омріяною реліквією, Василь Драгомир забув про все на світі. На це Максим Білан і сподівався. Коли вчитель скрадливо пройшов до кімнати, хлопець позадукував, вислизнув із квартири і зачинив за собою двері. Автоматичний замок клацнув, та це нічого не означало — відчинити його зсередини простіше простого.

Ось тільки самі двері відчинялися всередину. Це Максим із Денисом довідалися ще вчора, коли

піднімалися сюди, вивчаючи обстановку. І саме Черненко врешті-решт запропонував хуліганський, проте дуже простий план — як зачинити вчителя в квартирі.

Денис уже піднімався до квартири. За ним дріботіли дівчата. Черненко тримав у руці міцну мотузку — вчора вони знайшли потрібну в магазині господарчих товарів. Поки дівчата припинали один край мотузки до билець, хлопці пропустили другий край через дверну ручку і тепер натягували її.

Не встигли.

Василь Драгомир знайшов свою здобич швидше, ніж вони думали, і тепер відчиняв двері зсередини.

— Тягніть! — відчайдушно закричав Денис.

Три пари дівчачих рук вчепилися в мотузку і потягли її на себе. Прочинені вже двері від цього смикнулися і знову клацнув замок.

— Е, хто там бавиться! — почувся зсередини гнівний голос.

— Тягніть! Сильніше тягніть! — звелів Черненко. — Натягуйте, ми тут закріпимо!

Але замок знову клацнув і вчитель смикнув двері на себе. Тепер вони прочинилися майже наполовину, Драгомир угледів у отвір Максима і люто гаркнув:

— Ти, боягузливе щеня! Зовсім осмілів! Що це ви там придумали?

— Зараз побачиш, — просичав крізь зуби Білан, вовтузячись з мотузкою. Через плече кинув Денисові: — Поможи їм, БІГОМ!!!

Черненко все зрозумів. Одним стрибком скочив до дівчат, схопився за їхній край мотузки, скомандував «раз-два-три» і щосили смикнув разом з ними, вкладаючи в цей ривок увесь свій чемпіонський запал.

Не чекаючи такого напору, вчитель випустив з руки дверну ручку. Замок знову клацнув, Максим зробив

останній рух, інші потягнули мотузку — і тепер вузол на зовнішній дверній ручці зашморгнувся міцно.

Навіть попри все бажання Василь Драгомир не міг вийти зі своєю здобиччю з обікраденої квартири. Припнута одним кінцем за бильця, іншим — до дверної ручки, мотузка міцно тримала двері й блокувала вихід. Але якщо її вперто смикати — можна вибратися з полону.

Та на цей випадок у Максима так само був спеціальний план. Ще простіший, ніж фокус із мотузкою. Головне завдання якого — вчасно втекти звідси.

І цей час настав.

16. Кінець Клубу Боягузів

Вся компанія встигла заховатися в тому самому підворітті, де трохи раніше вже ховався Білан.

З цього сховку вони бачили, як до будинку, де жили Нагорняки, приїхали майже одночасно міліцейська машина й кілька автівок, із яких швидко вистрибнули чоловіки та жінки з фотоапаратами. Один молодик навіть тримав у руці маленьку відеокамеру. Потрапляти на очі міліції — особливо після прикрої пригоди з Черненком — друзі не хотіли. А журналістів допоміг запросити Полін тато. Назар Жупанський співпрацював практично з усіма популярними газетами й не дуже розпитував доньку, який саме сенсаційний репортаж можуть зробити журналісти в п'ятницю о сьомій тридцять вечора. Для цього треба лиш вчасно підїхати за певною адресою. Своїй доньці Назар Жупанський довіряв, і тому не надто допитувався, що це повинно бути і як Поліна про такі речі взагалі дізналася.

На ранок весь Львів гудів — міліція на очах у журналістів затримала злодія та афериста, який проник до квартири відомого композитора і намагався вкрати фамільну реліквію. Зашкодили йому невідомі, які, до речі, розшукуються тепер для вручення нагороди.

— Не вірте, — відразу попередив Черненко. — Хочуть нас таким чином зловити.

— Все одно зловлять. Це лиш питання часу, — зітхнула Оксана. — Полінин батько, думаєте, не дотумкав?

— Дотумкав, — погодився Максим. — Тільки я трошки спостерігав за ним. Не з тієї породи пан Жупанський, аби втягувати свою доньку в сумнівні історії. Здогадався — але вирішив промовчати. Хто-хто, а він точно знає, як після всього почнуть Поліну журналісти переслідувати. Все ж добре скінчилося. Думаю, він проковтне страву, яку Поля йому приготувала, про випадково підслухану розмову в кафе. Хто говорив, з ким, кому — не має різниці. — Аби тільки ще так званий вчитель мовчав, — протягнув Денис.

— Ось тут можеш спати спокійно, — запевнив приятеля Максим. — Навряд чи він признається, що його дітлашня переграла. До того ж він не знає, хто ми і звідки. Та й взагалі... невігідно йому. Адже тоді почнуться зовсім уже не потрібні розмови про його таємничий клуб.

Тут мов наврочив хто. До бібліотеки вбігла стурбована пані Люба, швидко окинула всю компанію поглядом, зупинилася на доньці:

— Мавко, Поліна тобі нічого такого не казала? Тільки чесно...

— Якого — такого? — щиро не зрозуміла маму Мавка.

— Дзвонить мені щойно пан Назар. А йому своєю чергою телефонувала мама Софійки, Поліниної

подруги, з якою ви, здається, разом кудись ходили кілька днів тому...

— І що? — далі не розуміла Мавка, а решта затамували подих.

— Софійка впізнала цього злодія. Ну якого вчора затримали, а сьогодні про нього і в газетах, і по телевізору... Виявляється, він називав себе якимось учителем, затягував підлітків у якийсь дивний Клуб Боягузів, гроші за це збирав... Софійка теж потрапила під його вплив. Міліція шукає потерпілих, зголошується вже другий десяток дітей. Якось усе це дивно, тобі не здається?

— Мамцю, — Мавка обняла пані Любу, — це справді жахливо, якщо це правда. Але ж ми всі недавно приїхали. А раніше я готувалася до фестивалю. Чесне слово, вперше про це чую. Та й не така вже я боягузка.

Може, пані Люба і продовжила б цю небезпечну для всіх розмову. Але все перервав дзвінок у двері.

Дуже вчасно нагодився Білан-старший, Максимів тато. Бо крім усього іншого, була пора обідати.

*м. Київ
2008–2014 рр.*





Донька короля

1. ЗАБОРОНЕНИЙ ПРИЙОМ

— У нас нема виходу, — розгублено мовила Максимова мама.

— У нас є вихід! — впевнено гнув своє Білан-старший, Максимів тато.

— Але мене цей вихід не влаштовує, — вкотре повторила мама.

— Бачиш, — зауважив тато, — вихід все ж таки є. І ти з цим згодна. Просто цей вихід тебе чомусь не влаштовує. А оце вже інша річ.

Батьки сперечалися вже другу годину. Максим Білан мовчки прийняв позицію на кріслі, яке посунув у кут великої кімнати, і дивився на них, намагаючись ні словом, ні півсловом, ні рухом не нагадати про свою присутність. Хоча мав на це повне право: адже в цю мить вирішувалося його, Максима Білана, найближче майбутнє.

Після їхнього з Денисом Черненком та Оксаною Дорошенко повернення із Західної України, де їм мимоволі довелося пережити відразу кілька пригод і навіть приймати ризиковані рішення, не минуло й двох тижнів. Відтоді Денис із Максимом не бачилися. Їхні батьки, особливо Денисова мама, яка одна, без чоловіка, піклувалася про трьох дітей, були переконані: ці двоє таких різних хлопців раптом стали кращими друзями і доповнюють один одного. Так само думала і Оксана, якій у квітні Білан із Черненком допомогли викрутитися з великої халепи.

Можливо, в це і можна було повірити.

Максим Білан, єдиний син своїх батьків, вважався домашнім хлопчиком. Навіть дуже домашнім: у нього був свій власний дім, який він назвав Бабусиною Хатою. Однокімнатна квартира на сусідній вулиці, залишена Максимовою бабусею у спадок онукові, і він матиме змогу переселитися окремо від батьків після закінчення школи. А потім, коли спадкоємцеві стукне двадцять один рік, він стане повноправним власником Бабусиної Хати. Максим вивчав англійську мову, багато читав, добре грав у шахи і круглим відмінником не міг стати лише тому, що з фізкультури та праці мав стабільно невисокі оцінки.

Ось тут Денис Черненко давав йому фору. Вчився посередньо, читав мало і не регулярно, кіно дивився тільки за умови, що в стрічці будуть бойові сцени та автомобільні перегони. Часу на серйозне навчання в хлопця лишалося мало — доводилося глядіти молодших братика і сестричку. Зате Дениса знали як спортсмена, неодноразового чемпіона шкільних змагань. Він навіть включився в змагання за Золотий кубок, який, до речі, і зблизив хлопців.

Здавалося, чудова, навіть можна сказати — класична ситуація: поєднання гострого розуму та спортивної підготовки доповнять одне одного, і підлітки будуть триматися купи. Тільки не все так просто. Черненко не поспішав називати Білана своїм другом, вважаючи приятеля надто зарозумілим типом, якому лише пощастило народитися в благополучній родині.

Правда, за час їхнього знайомства він дещо змінив свою думку про Максима в кращий бік — перестав вважати його слабаком та салабоном. Бо в дивних, а часом і небезпечних ситуаціях, у яких вони опинялися, саме кмітливість приятеля ставала в пригоді частіше, ніж його, Черненка, фізична сила. Перед мудрістю не схиляється лише дурень. А себе Денис таким не вважав.

Не вважав його дурнем і Максим Білан. Звиклий до частого думання та розмірковування, він зробив очевидний висновок: вони з приятелем дуже різні, щоби справді бути близькими друзями. Але саме в цьому він і бачив закономірність, яка підлягає закону про притягання протилежностей. Вже кілька разів життя поверталось так, що обом хлопцям, незалежно від того, хочуть вони того чи ні, доводилося не просто встрявати в дивну та загадкову історію, а й виходити з неї достойно. Якби в пошуках виходу хлопці не об'єднувалися, а далі дивилися один на одного

вовками, їхні пригоди закінчилися б одразу. Причому неприємно, коли не трагічно.

Тому мудрий Максим якось мирився з тим, що його запальний приятель Денис частенько дратується, коли їхні шляхи знову перетинаються. На місці Черненка Білан теж дратувався б. Погодьтеся, мало радості спілкуватися з тим, хто частіше матиме рацію, ніж ви, і так буде завжди.

Звісно, Максимові батьки не мали змоги покопатися в стосунках двох тринадцятирічних хлопчаків аж так глибоко. Особливо тепер, коли виникла нагальна потреба кудись прилаштувати сина на десять днів. Саме стільки батьки будуть закордоном. Білана-старого запросили на міжнародну конференцію з такою довгою та незрозумілою назвою, що навіть Максим не міг її вимовити. Не кажучи вже про те, щоб зрозуміти її суть. Умови запрошення передбачали, що доктор Білан, як його на іноземний манер назвали в офіційному запрошенні, має право взяти з собою асистента і вільний вибирати кандидатуру сам. Звичайно, тато взяв асистентом маму.

Тепер треба придумати, де їхній син побуде десять днів. І головне — під чиїм наглядом. Спроба Максима пояснити, що нагляд йому не потрібен, почутою не була. А мама в свою чергу не хотіла нічого чути про те, щоб її син у цей час пожив у селі на Полтавщині разом зі своїм другом Денисом. Бо післязавтра його мама за сталою традицією відправляє сина туди до кінця літа. Менші вже там, з бабусею. Денис поїде пізніше, він же нещодавно приїхав і трошки допомагав матері з косметичним ремонтом квартири.

— Її син був із нашим у подорожі, — сказав Білан-старший. — Я тоді, якщо ти пам'ятаєш, давав їй слово, що в разі чого за нього також відповідатиму. Мені не

важко, я вже бачив цих авантюристів у ділі, — тато підморгнув Максимові. — Певен — вона радо нам допоможе і не буде заперечувати, якщо хлопці якийсь час проживуть разом. Це ж, зрештою, ненадовго...

— Я тобі вірю, — погоджувалася мама. — Вона не буде заперечувати, бо вважає себе винною нам. Але заперечую я: в тій родині і без нашого, як ти кажеш, аванюриста троє. Невідомо, які умови в тому селі.

— Там природа. Це найкращі умови. Ну а няньки нашому синові не треба, можу тебе запевнити.

— Все одно... Не хочеться завантажувати когось нашими проблемами. Ні, такий вихід мене не влаштовує. Категорично.

— Не влаштовує? Добре, є ще один вихід: відмовитися від поїздки. Категорично. Всі питання знімуться відразу.

Подумки Максим зараз аплодував татові. Чому він із самого початку не застосував такий вагомий аргумент? Прийом заборонений, але ж результат позитивний — мама погодилася.

Не те, щоб Максимові Білану хотілося їхати в село на Полтавщину в компанії з Денисом Черненком. Але йому просто дуже хотілося кудись виїхати з остогидлого Києва. Мандри та подорожі — завжди добре.

2. Пригода під Пирятином

Як і думав Максим, все узгодилося без зайвих проблем.

Денисова мама була дуже щаслива — їм хотілося, щоб її старший син частіше спілкувався з хлопцем із

порядної родини та набирався від нього чогось хорошого. Вона не приховувала цього, що особливо дратувало Черненка. Він принципово не бажав спілкуватися з «корисними людьми» і взагалі опирався так званим потрібним знайомствам.

Відтак у ситуації, що склалася, від його думки нічого не залежало. Максим поїде з ним до бабусі. Причому відвезе їх туди особисто Білан-старший на своїй машині. Це позбавляло Денисову маму необхідності витрачати час на їзду туди-назад: її дуже втомлювала дорога, особливо влітку. А так вона зможе трошки відпочити і перевести подих.

Отже, все складалося на користь дорослих.

Виїжджали рано, коли машин менше і простіше вибратися з Києва. Побачивши Максима з двома сумками, запакованими дбайливою мамою, Денис презирливо гмикнув, поправив свій не надто важкий наплічник і глузливим тоном поцікавився:

— У тебе там, випадково, шуби нема?

— Для чого шуба? — Білан не зовсім зрозумів підначку.

— А раптом за ці дні сніг випаде? — Черненко зробив страшні очі. — Прикинь: влітку в селі Зозулясте на Полтавщині випав мокрий сніг, а Максимові Білану мама не спакувала шубу, від чого Максим Білан підхопив нежить і чхав до початку навчального року.

— Дуже смішно, — серйозно погодився Максим. — Тільки ми з тобою в одному класі все життя вчимося — ти мене хоч раз у шубі бачив? Чому ж тоді я мушу робити виняток і брати її з собою саме тепер? Взагалі, чого ти заводишся? Хочеш, щоб я почав бити себе в груди і кричати: «Нема в мене шуби! Нема в мене шуби!» Або взагалі вмикати ідіота і робити вигляд, ніби твої шпильки мене не шпигають? Так, сумки збирала

мама. Вона напакувала туди чистих футболок, шортів та штанів, щоб нікого не обтяжувати пранням. Ще там продукти для всіх нас та гостинці твоїм малим — не збираюся я вас там усіх обжирати.

— Не обжереш, не бійся, — здав назад Черненко. — Ти стільки не лопаєш...

— І взагалі, знаєш — я не нав'язувався тобі в компанію. За нас тут усе вирішили. Ми якось до цього часу дуже не сварилися. Тому давай уже потерпимо ці дні. А тоді ти від мене відпочинеш.

— Не дуже ти і втомлюєш, — буркнув Денис. — Забагато думаєш про себе, скажу тобі...

— Коли так — давай вантажитися.

Саме нагодився Білан-старший, який весь час, поки хлопці пікірувалися, обмінювався з мамою Дениса подяками. Він відчинив багажник, завантажив туди велику синову сумку, простягнув руку за меншою. Перехопивши Черненків погляд, Білан взяв її сам і, піднявши, поставив до першої. Зверху примостився наплічник Дениса.

Розсілися. Помахали Денисовій мамі руками. Поїхали.

Спочатку про щось намагалися говорити, та розмова не клеїлася. Замість цього Білан-старший запустив диск із записом зарубіжних музичних хітів своєї молодості. Так, під супровід музики, вони виїхали за межі Києва. Денис прилаштувався дрімати на задньому сидінні. Максим дивився у вікно, пробуєючи спочатку рахувати дерева, котрі пролітали повз них. Коли це заняття набридло, знайшов іншу розвагу — спробував рахувати корів та кіз, що паслися на придорожніх полях. Його несподівано зацікавило, яких домашніх тварин він налічить більше.

Ось так підраховуючи корів, Білан закуняв.

Прокинувся від того, що машину труснуло і скреготнули гальма.

Максим не встиг ще прочуматися, як Білан-старший уже вибігав з машини, сильно хряснувши дверима. Із заднього сидіння озвався заспаним голосом Денис:

— Що там таке?

— Наче ми ледь когось не збили, — промовив Максим, дивлячись на свого тата, який саме піднімав з асфальту якогось хлопчика у джинсах, запорошеній білій футболці та кепці-бейсболці, натягнутій мало не на очі.

— Твій старий — лихач, — відгукнувся Черненко.

— Стули рота, — не стримався — огризнувся Максим. — Він завжди їздить акуратно, за правилами, навіть на трасі. Ти до речі, сам міг у цьому переконатися. Не перший раз з нами їдиш. Ні, тут щось інше сталося. Я спав і не бачив.

— Я сам спав, — сказав Денис.

— Ось і помовч! — Максим прочинив дверцята і вийшов із машини.

Пригода сталася точно біля дороговказу із написом «Пирятин 20», тобто — за двадцять кілометрів від містечка Пирятин. З траси автомобіль не з'їхав, тому водії, котрі рухалися в тому ж напрямку, вимушені були пригальмовувати, аби об'їхати машину, що зайняла незручну позицію. Звичайно, кожному було цікаво, що сталося, і Максим, відчувши себе та свого батька центром непотрібної загальної уваги, почервонів. Приємного в такій увазі нічого не було.

Тим часом Білан-старший, стоячи на колінах, обмацував потерпілого хлопця. До його честі, той не каючив, не плакав, не кричав — взагалі стояв мовчки, ніби хтось його зачаклував. Здається, тато загальмував

вчасно. Якою б не була причина пригоди, хлопчина не постраждав.

— Що? — стривожено запитав Максим тата.

— Нічого, — відмахнувся той. — Хотів би сказати, синку, що все в повному порядку, тільки щось тут не те. Вона сама під машину стрибнула, наче заець.

— Вона? — здивовано перепитав Максим, переводячи погляд із тата на мовчазного хлопчика.

Замість відповіді Білан-старший ривком зняв з голови потерпілого кепку.

Джинси, біла хлопчача футболка, але — дівчина. Ровесниця Максима. Або ж роком молодша чи старша, не більше. Русяве волосся дівчини було коротко підстрижене, тому здалеку помилитися дуже легко, особливо коли на голові кепка.

А ще в її погляді читався переляк. Хоча нема чого дивуватися: злякалася не менше, ніж водій.

3. КОРОЛЕВА ДОРІГ

— Ну, що сталося? — Білан-старший труснув дівчину за плечі. Не сильно, але відчутно.

Максим знав свого батька. Тепер той уже не злився. Перший напад люті минув, коли він зрозумів: усе в порядку, всі живі, всі здорові. Минув і перший переляк. Тепер Білан-старший був просто дуже стурбованим. Дівчина-підліток сама на трасі, під машину стрибає, сама якась дивна...

— Чого мовчиш? — грубувато запитав Максим.

Дівчина подивилася на нього. Тоді сіпнулася, почувши, як хрюскають дверцята машини. Максим

озирнувся на звук — це Денис вийшов на повітря дізнатися, що ж тут без нього відбувається. Перевівши погляд з одного хлопця на іншого, вона раптом заговорила:

— Я злякалася...

— О, слава Богу, прокинулась! — вигукнув Білан-старший. — А я, по-твоєму, не злякався? Куди ото треба було так стрибати і для чого?

— Я не стрибала, — тепер дівчина відповідала вже більш упевнено.

— А що робила? — поцікавився Білан-старший.

— Хотіла зупинити якусь машину... Це я так навперейми побігла... Думала, ви не зупинитесь...

— Хороші справи! — вигукнув Білан-старший. — Ти ж прямо під колеса летіла! Якби я не вивернув кермо... Так, все, закрили тему! — він випростався. — Звідки ти?

— Місцева. З Пирятина, — дівчина кивнула на вказівник.

— Тобі додому треба?

— Треба, — кивнула вона. — Я тут, недалеко, в селі була... В гостях...

— Рано ти по гостях ходиш, — тато глянув на годинник. — Не сподобалося?

— Ой, там свої проблеми, — дівчина вже зовсім оговталася. — Мене ще вчора з вечора завезли до тітки. А я з кузиною не дуже в тих... ну, розумієте? Коротше, не дочекалася, поки за мною приїдуть. Розвернулася і пішла. Сама, думаю, доберуся, тут же недалеко.

Максим із подивом помітив: дівчата на Полтавщині називають своїх двоюрідних сестер, які живуть у селах, кузинами.

— Гаразд, лізь у машину, королево доріг, — зітхнув Білан-старший. — Тобі куди в Пирятині?

— На базар. Той, що біля траси, знаєте, величезний. Там мама торгує. Тортиками, — для чогось уточнила вона.

— А в Пирятині класні тортики на базарі, — вклинився в розмову Черненко. — Правда, хто не бував у Пирятині на базарі і не їв там тортика — вважайте, не був у Пирятині. А ще там такі котлетки, така ковбаска домашня, печеня в горщиках...

— Їсти хочеш? — поцікавився Білан-старший.

— А ви ніколи не їли в Пирятині? — Денис зробив круглі очі.

— Я в той бік не так часто їжджу. Більше в західному напрямку...

Максимові здалося, що тато заскочений зненацька. Хоча в принципі загнати його в подібну ситуацію було досить складно навіть дорослим людям. А тут Черненко почав нахвалювати якісь дурні пирятинські тортики — і Білан-старший не знає, що йому на це відповісти. Може, варто списати це на стрес чи шок, пережитий його татом кілька хвилин тому... А Денис тим часом дедалі більше відчував себе майже місцевим і охоче розводився про те, про що батько і син Білани не мали уявлення:

— І дарма! Ви знаєте, як моя мама називає пирятинський базар? Пирятинський супермаркет! Там усе є! Особливо — тортики! Такий здоровенний шматок з кремом, причому — домашнім, не фабричним... Є шоколадні, є вафельні, є безе, є спеціальні заварні тістечка розміром з дві долоні! Скажи? — він кивнув дівчині. — Твоя мама такі пече чи якісь інші?

Замість відповіді вона якось дивно глянула на нього, потім підняла круглі очі на Білана-старшого.

— А ви звідки знаєте, що я королева?

— Це я так просто сказав, — знизав плечима той, і Максим зрадів несподіваній зміні теми. Невідомо чому, але розмова про торттики починала його дратувати, хоча нічого прикрого в ній він не міг знайти.

— Просто так мене мій тато завжди називає, — вперше за весь цей час дівчина посміхнулася. — Мое прізвище Король, а звати Клавою. То підкинете до Пирятина, люди добрі?

— Кажу ж — лізть у машину, — до Білана-старшого повернувся гарний настрій. — Бач, як воно — справді королева.

— З твоєї мами — тортик! — додав Черненко.

Клава Король закусила губу, потім сказала:

— Якщо можна, краще не говорити їй про те, що я, ну... Словом, що так вас налякала. Без того доведеться пояснювати, чого це я сама так рано від тітки повернулася. І так проблема, а тут іще така пригода...

— Та поїхали вже! — роздратовано промовив Максим і першим повернувся в машину.

Білан-старший зайняв своє водійське місце. Клава Король вмостилася ззаду поруч із Денисом.

Поїхали далі.

4. ДЕНИС ХОЧЕ З'ЇСТИ БУЙВОЛА

Весь час, поки вони їхали до знаменитого пирятинського базару на трасі, на задньому сидінні відбувалося щось дивне.

Білан-старший не звертав уваги, стежив за дорогою. А Максим, якого вся це несподівана пригода починала

трошки дратувати, не дивився на дорогу, а позирав у дзеркальце назад. І відзначив цікаву закономірність.

Спочатку, хвилин п'ять, Клава і Денис сиділи мовчки, навіть на певній відстані одне від одного. Потім нова знайома обережно почала підсуватися до нього. Ще трошки — і Черненко вже нахилиється до неї, а дівчина починає щось шепотіти йому на вухо. Далі — ще цікавіше: Денис, роблячи вигляд, ніби просто крутить головою, роззираючись довкола і роздивляючись пейзажі за вікнами, почав час від часу зиркати назад. Кожного разу після того, як зиркне, нахилився до дівчини і теж щось тихо говорив їй на вухо. А вже коли попереду замаячив Пирятин, Клава знову відсунулася від Черненка.

Базар тут був справді величезний. Не обдурила донька Короля.

Біля синього критого павільйону вишикувалися в кілька рядів легкові машини. Трошки далі по трасі стояло кілька вантажівок. Водії та пасажери легковиків, розмістившись просто на капотах, задоволено молотили фірмову місцеву страву — тушковану в горщиках картоплю з м'ясом та грибами. Водії вантажівок поважно ходили між рядами з зовнішнього боку базару. Час від часу хтось заходив усередину, і за той короткий час, поки наші подорожні роздивлялися, що тут до чого, двоє дядьків вийшли звідти з покупками — величезними копченими лящами, пахощі від яких буквально наповнювали собою повітря і приємно лоскотали ніздрі.

Але як би не було цікаво стежити за всім цим бурхливим життям довкола смачної та доступної їжі, Максим все ж таки більше цікавився їхньою випадковою попутницею. Хоча нічого особливого в її поведінці зараз не було. Вона якось дуже швидко подякувала

Білану-старшому, який взяв з неї клятву більше ніколи не стрибати під машини, махнула хлопцям і зникла всередині критого павільйону. Погляд, яким її проводжав Денис, насторожив Максима. Причину настороженості він так і не зміг собі пояснити — просто йому ця вся колотнеча не дуже подобалася.

А далі почалося щось взагалі дивне: Денис раптом захотів їсти.

— Давайте спробуємо місцевої смаженої рибки! — подивився він на Білана-старшого, і вперше за весь час знайомства з Черненком Максим вловив у його голосі щось подібне до благальних ноток. — Мені мама гроші дала, давайте поїмо!

— Та заспокойся ти зі своїми грішми! — зіграв праведне обурення Білан-старший. — Тепер і я відчуваю, що тут якесь зачароване місце. Все так пахне, що в мене самого слина тече. Люди справді під Пирятином починають думати тільки про шлунок, і цей феномен, хлопчики, я неодмінно буду вивчати та досліджувати.

— Ти справді хочеш їсти? — підозріло глянув на приятеля Максим.

— Що такого? Ну зголоднів чоловік. Навіть не рибку — цілого бика готовий проковтнути! Дайте мені бика! Навіть не бика — буйвола! — блазнювато закричав Денис. — Хочу стати чемпіоном України та світу з поїдання смажених буйволів!

Максим ніколи не помічав за шкільним чемпіоном акторських здібностей. А в тому, що зараз Черненко грав, причому грав старанно і досить успішно, у Максима сумнівів не було. Але для чого він це робить? Справді так хоче їсти, чи...

— Бика чи буйвола — то таке. Ти мене справді роздражнив, — визнав тим часом Білан-старший. — Піду гляну, чим там пригощають. Максиме, ти щось будеш?

— Тортик, — несподівано солодким голосом промовив той, дивлячись при цьому на Черненка. Тато, не відчувши жодної іронії, вирушив на кулінарну розвідку.

Щойно він відійшов, Денис відразу змінився. Обличчя стало серйозним, він злодійкувато глянув у різні боки, ступив до Максима впритул:

— Мовчи і слухай, — швидко заговорив він, чомусь стишуючи голос. — Ключі в машині лишилися?

— Для чого тобі ключі? Ти хочеш викрасти машину? — ляпнув Максим перше, що прийшло в голову.

— Про викрадення ти в десятку лупиш.

— Нічого не розумію.

— Клаві потрібна наша допомога. Викрасти хочуть її.

— Хто?

— Дід Пихто! Звідки я знаю хто! Вона так само не знає. Київська вона, наша... Її насправді вже викрали, і тепер вона тікає від своїх викрадачів. Ну, що не ясно?

5. ПОРЯТУНОК У БАГАЖНИКУ

Максима Білана наче обухом по голові стукнули.

Враз йому здалося: базарний гамір стих і зовсім зник. Довкола нема ні людей, ні машин. Суцільна тиша і пустка. А в ній — лише вони вдвох, і світ зупинився. Від цього стало моторошно, незатишно, і Максим мерзлякувато повів плечима.

— Ти що верзеш?

— Нічого я не верзу, — тепер Денис заговорив швидко. — Її хотіли викрасти, але вона втекла. Скористалася тим, що під ранок лопух-вартівий заснув,

і втекла. Тому і під машину кинулася: в неї іншого виходу не було. Не могла чекати, поки хтось зупиниться на трасі і підбере дівчисько. За нею женуться, я сам бачив. Нашу машину пасуть.

— Що? — перепитав Максим.

— Стежать за нами, «що»! — Денис знову сторожко глянув через плече. — Бачиш он ту синю шкоду? Тільки не відразу повертайся, поволі.

Білан, як було сказано, повернувся не рвучко, а зробив вигляд, ніби зашнуровує кросівок. А тоді глянув з-під руки назад і справді побачив синю машину. Молодик у темних окулярах прогулювався поруч з нею, час від часу зиркаючи в їхній бік.

— Ти не звернув увагу, а Клава мені по дорозі сказала — це на неї полюють. Тепер треба, аби той мисливець думав: вона десь тут, у Пирятині щезла. А вона тим часом поїде з нами.

— Значить, вона нетутешня?

— Звичайно, ні! Так вона все відразу і сказала!

— Чому? — навіть якщо Максим і готовий був повірити в історію з викраденням і втечею, він точно не бачив у поведінці дівчини елементарної логіки: — Ми — не викрадачі. Тато — доросла людина, до того ж має певні зв'язки в різних колах. Хіба по ньому не видно, що не босяк? Чому вона, раз потрапила в халепу, тут же не сказала йому правду? Він би щось придумав. Як мінімум подзвонив би її батькам.

— Я сам цього не розумію, віриш? — промовив Черненко. — Але за нами стежать, і це — факт. Клава перелякана, і не помітити цього не можна. Вона чомусь не хоче, щоби твій старий починав якусь справу з міліцією чи її батьками. Сказала — пізніше пояснить, а поки її треба вивезти з Пирятини непомітно.

— Куди вивезти?

— Куди — не головне. Головне — звідки, — сказав Денис. — Думаю, спочатку треба цю справу зробити. А потім Клава нам сама все пояснить. Від нас же вона тепер нікуди не дінеться.

Максим швидко думав.

На аналіз ситуації, судячи з усього, часу не лишалося. Черненко — не такий простий хлопець, як може здатися на перший погляд. І в одному він правий: головне — влізти в історію зсередини і дати подіям розвиватися незалежно від власних бажань. Таким висновкам його навчив уже чималий досвід спільних пригод. А Максим відчував нутром: зараз знову починається якась чергова пригода. Тільки цього разу — чи не найсерйозніша з усіх, які їм доводилося переживати.

Навіть привид у темному підвалі чи нечиста сила, з якою довелося вступити у двобій в нічному карпатському лісі, виглядали в порівнянні зі спробою викрасти людину дитячими забавками. Чим вони зрештою і виявлялися.

— Хутко думай, бо зараз тортик твій прийде! — підсмикнув його Денис.

— Давай хоч про тортики не будемо! — шикнув Максим. — Задовбав уже своїми тортиками за всю дорогу! Буйвола свого їстимеш, придурок!

— Сьогодні, Білане, твій день, явно, — Черненко знову озирнувся на молодика в окулярах, який старанно дивився в інший бік, — Придурка я тобі прощаю, але тільки одного.

— Ой як страшно! Я зараз плакати буду!

— Потім поплачеш, обіцяю, — сказав Денис. — А зараз діяти треба, причому — бігом, бо батько твій он уже щось нарешті купує. Бери ключі, відчиняй багажник.

Зрозумівши план приятеля, Максим оцінив його простоту. Заодно погодився: якщо цю історію вони

хочуть вигребти вдвох, без сторонньої допомоги, тягнути далі не можна.

Молодик у чорних окулярах раптом напружився, зробив мисливську стійку і почав мацати поглядом базарний майдан, явно когось вишукуючи. Потім неквапом рушив уперед, видивляючись перед собою, і тепер був до хлопців спиною. Робити щось — так тільки зараз.

Максим смикнув передні дверцята машини з боку пасажира, ліг животом на сидіння, простягнув руку, намацав ключі на брелоку. Р-раз — і вони вже в нього. Рухаючись так само швидко та зграбно, Білан ковзнув до багажника, застромив у замок потрібний ключ, повернув. Кришка багажника трошки підскочила вгору.

Денис зробив якийсь умовний жест рукою. Клава виринула перед ними несподівано, ніби виросла з-під землі. «Що-що, а втекти від когось при бажанні вона може», — мимоволі зробив висновок Максим.

Кинувши швидкий і, як йому здалося, вдячний погляд, Клава Король сама підняла кришку багажника. І завмерла, дивлячись на Максимові сумки. Не змовляючись, хлопці миттю посунули їх у надра багажника, звільнивши місце скраю. Свій наплічник Денис уже тягнув на себе, та Максим зупинив його. Все стало зрозуміло без слів: тато запитає, як рюкзак опинився в салоні, і доведеться признаватися, що відкривали багажник. Можна, звичайно, придумати причину, чому наплічник потрібен Черненкові саме тепер. Тільки хлопці вже без того мали таємницю. Тому Денис лише затрамбував рюкзак до сумок, і він цілком нормально вмістився туди.

Клава не залізла — закотилася всередину. Денис швидко закрити його, навіть з усієї сили надавив зверху, ніби хотів упевнитися — не відчиниться. Потім

повернув Максиму ключі, той застромив їх назад і встиг закрити дверцята майже одночасно з появою Білана-старшого. Він приніс два пакетики, у яких добродушні тітоньки старанно запакували йому теплу гречку з домашніми котлетами, два смажених карасики, потужну порцію оселедця під шубою і в окремий кульок — шматок домашнього торту з кремом, якого вистачить не на двох, а навіть на трьох людей.

— Перекусимо — і в путь, — сказав Білан-старший, розкладаючи наїдки зверху на багажнику.

Максим раптом подумав: Клава, яка там зараз ховається і над головою в якої почнуть їсти, навряд чи встигла щось перехопити. Язик засвербів — так хотілося розказати все батькові. Та погляд наткнувся на молодика в темних окулярах, котрий саме повернувся до своєї машини і знову втупився в них. Признаватися розхотілося.

Розхотілося і їсти. Але, аби не виникло зайвих запитань, хлопці старанно втиснули в себе пирятинські гостинці. Дівчині в багажнику треба терпіти ще хвилин сорок: звідси до села Зозулястого — кінцевої мети їхньої подорожі — рукою подати.

Б. ТОРТИК ІЗ КРЕМОМ СТАЄ В ПРИГОДІ

Всю дорогу Максим крадькома позирав у дзеркало заднього виду.

Заодно зауважив — Денис на задньому сидінні так само крутився, зиркаючи позад себе. Та виглядало, що хлопці таки обдурили переслідувача: синя шкода їх більше не переслідувала. Половину справи зроблено.

Крім того, Максим дуже переймався станом дівчини в багажнику. Але заспокоював себе, дійшовши згоди з власною совістю по трьох позиціях. Перша: їхати справді не дуже далеко. Друга: невідомо, що встигла пережити Клава Король за цей час, та в будь-якому разі подорожувати в багажнику машини тих, хто тебе рятує, набагато комфортніше, ніж у салоні автомобіля того, хто тебе викрав. Третя: іншого варіанту для порятунку просто не було, вона знала, на що йшла, а отже — морально готова до дискомфорту.

А з комфортом справді виникли проблеми. Коли машина котила трасою, було ще нічого. Але після повороту на село Зозулясте вони поїхали ґрунтовою дорогою. Вона хоч і була досить накатана, все одно авто підстрибувало на горбочках. Добре хоч Білан-старший збавив швидкість, жаліючи машину. Максим сподівався — Клаву не дуже труситиме. Тепер він навіть радів, що дівчина нічого не встигла поїсти: її могло розтрусити і знудити, а це не дуже добре в її ситуації.

Одначе думай, не думай — все одно переживаннями, навіть дуже щирими, нічого не змінити. До того ж виникла інша досить серйозна проблема. Щойно вони вїхали в село Зозулясте, як у Максимовій голові раптом стрельнула думка: Клава мусить якимось вибратися з багажника так само непомітно, як забралася туди. Адже відчиняти його доведеться татові, і можна лише уявити, що почнеться. Ні, втікачка у безпеці. Якщо все пояснити, Білан-старший зрозуміє і навіть допоможе. Тільки раз Клава сама не хоче приймати допомоги дорослого чоловіка, значить, у неї є на те причини.

Останнім часом Максим Білан зрозумів: якщо в когось є дивні, вподобання та переконання, це зовсім не

означає, що вони неправильні чи хибні. У кожному окремому випадку людина покладається насамперед на внутрішній голос. Він у результаті стає найкращим порадником. Значить, Клаві її внутрішній голос дав таку пораду — таїтися від усіх.

Рішення прийшло, як завжди буває в безнадійних ситуаціях, дуже швидко і виглядало єдиним вірним. Хоча й передбачало певну клоунаду. Але якщо Денис вдався до клоунади для того, щоб отримати змогу сховати втікачку в багажник, то Максим зробить такий самий хід, щоб її з багажника непомітно звільнити.

Машина зупинилася біля хвіртки невеличкого ошатного будинку Черненкової бабусі. Щойно назустріч гостям вийшла усміхнена господиня, не стара ще бойового вигляду жіночка з картою хусткою на голові, як Максим, схопившись за живіт, буквально викотився з салону, стогнучи:

— Ой-ой! Ой-ой! Ой-ой!

— Ти чого, сину? — Білан-старший стурбовано поспішив до нього.

Максим присів, скрючився і зробив страшні очі:

— Нічого-о-о! Це я щось таке з'їв... а-а-ах! Зараз вибухну!

Денисова бабуся тут же завоккала над ним:

— От же ж біда! Мо', в Пирятині перекусювали, га?

— Торти-и-ик! — простогнав Максим, подумки вибачаючись перед тими, хто робив справді смачний тортик і кого тепер почнуть проклинати.

— Це все твої штучки, Дениску! — бабуся насварилася на онука пальцем.

— При чому я! — Черненко, видно, зрозумівши маневр приятеля, активно почав йому підігравати. — Всі їли тортики, і нічого! То в нього шлунок такий!

— У всіх у вас, городських, такі шлунки, — пробурчала бабця, потрусила Максима за плече: — З кремом тортик?

— Ага-а-а...

— Нічого, пройде, — діловито сказала вона. — Хто в таку спеку на трасі тортики з кремом їсть? Давайте, — звернулася вона до Білана-старшого, — ведіть його до хати. Я саме відвар спеціальний приготувала, як знала.

— Та мені не в ха-ату-у-у... — далі стогнав Максим. Денис зареготав.

— А ти чого? — grimнула на нього бабця. — Сам же винен, підбив друга. Твій шлунок, слава Богу, я вже вилікувала відварами. У вас, київських, всі шлунки погані. І друга твого полікую. В мене всі відвар п'ють, так що сачкувати не вийде. Ведіть його за хату з того боку, ближче до городу. Там знайдете потрібне місце. Потім — на процедури! — говорячи так, бабця вдавано суворо зсунула брови.

Білан-старший швидко повів сина в показаному напрямку. Бабуся поквапилася до хати по знаменитий відвар. Біля хвіртки вже товклися менші братик і сестричка Дениса, та він шугнув їх — за бабою йдуть. Вони послухалися і щезли.

Тепер біля машини нікого не було. Скільки в нього реального часу на все про все, Денис не уявляв. Тому почав рухатися, мов на прискореному зображенні в кіно: миттю вихопив ключі з замка запалення, відчинив багажник, допоміг Клаві вибратися звідти. Дівчина притулилася до машини — незручна подорож таки втомила її.

— Не стій! — поквапив Черненко. — Швидко в сад, але не через цю хвіртку — забіжи ззаду, там маленька є. Ховайся за кущ малини і дивись, коли всі в хату зайдуть. Чуєш мене?

Клава кивнула.

— Розумієш?

— Не дурна, — несподівано огризнулася вона, і відразу зрозуміла свою помилку: — Вибач, просто я... Все це так відразу... Карусель якась...

— Нічого, вигребемо. Значить, коли всі зайдуть, біжи через сад за хату. Там біля стіни драбина стоїть, вона веде на горище. Залазь, там повинні бути якісь старі ковдри чи тілогрійки. Сховайся там і чекай, ми прийдемо.

— А як туди сторонній полізе?

— Баба моя на горище нечасто лазить. Сьогодні в усякому разі точно не полізе. Вперед, часу немає!

Клава Король кивнула і ледь кульгаючи — все ж таки тіло затерпнуло — побігла і зникла за парканом.

7. На новому місці

Далі все йшло, як мало бути.

Живіт у Максима перестав боліти так само раптово, як почав. Він чесно відсидів у туалеті, час від часу доповідаючи татові про своє самопочуття. Більше ніж п'ятнадцять хвилин він не ризикнув тягнути свою виставу і від усієї душі сподівався, що за цей час Денис впорається зі своїм завданням.

Потім, не зважаючи на те, що в Пирятині гості гарно перекусили, господиня посадила всіх за стіл довкола величезної миски з варениками, звареними на пару. Поруч примостила череп'яний полумисок із густою сметаною, чим остаточно вклала на обидві лопатки Білана-старшого. Від вареників вона звільнила лише

Максима: напоїла його терпким та гірким відваром і дала кілька чорних сухариків. Хоча запевнила тата — до вечора хлопець зможе їсти, як усі люди. А за десять днів вона його вже точно відгодує. Кволі спроби Білана-старшого розказати, що його син не голодує, не були почуті.

Звали хазяйку Галина Леонтіївна. Так називати себе вона категорично заборонила: це в паспорті записано, а люди паспортів не читають. Інакшого звертання, ніж баба Галя, вона не визнавала. З того, як вона через кожних три сказаних речення робила Денисові якісь зауваження, Максим зрозумів: бабуся свого онука дуже любить. І шкодував, що його власна бабуся, та сама, від якої в спадок лишилася Бабусина Хата, померла два роки тому. Іншої бабусі в нього не було.

Попивши чаю з вишневих гілочок, Білан-старший почав збиратися. Аж тепер витягнувши речі з багажника і навіть не звернувши увагу на те, що вони стоять якось інакше, він потиснув синові руку, наказав бути чемним і попросив триматися цих наступних десять днів. На що баба Галя сказала:

— Та вже лишайте його на довше! Чого хлопцеві ото в Києві молоко з кульків сьорбати!

Всі засміялися, і на цій радісній ноті тато поїхав назад.

Свої речі Максим заніс у невеличку кімнатку, де вміщалося лише старе широченне ліжко і два дерев'яних старомодних стільці. Білан, передбачаючи найгірше, поцікавився:

— Ми з тобою тут спати будемо? Вдвох? На одному ліжку?

Черненко розвів руками.

— Звиняйте, шановний колего! Окремих номерів для вас не передбачено, — і побачивши, що до такого

повороту подій Максим виявився не готовий, заспокоїв: — Насправді воно складається з двох частин. Це їх зсунули для зручності. Розсунути за просто, тільки вільного місця в цій кімнаті після того лишиться ще менше.

— Чорт з тобою, — махнув рукою Білан. — Сьогодні вже поспимо так, а далі розберемося. Де Клава?

— На горищі. Там тихо і темно.

— Погодувати б її...

— Я теж про це подумав, — кивнув Черненко. — Тільки почекай — баба Галя малих зараз до річки поведе. Там у нас діти місцеві граються і тутешні бабці язика чешуть. Тоді спокійніше буде. А зараз треба просто глянути, як вона там.

Замість того щоби вийти крізь двері, Денис прочинив вікно, яке вело в садок, спритно вистрибнув і махнув рукою Максимові. Той не забарився. І ось вони вже піднімалися східцями драбини на горище.

— Це ми! — голосно промовив він про всяк випадок, аби Клава заспокоїлася. У відповідь хлопці почули несподіване:

— Прошу, заходьте.

Запрошення прозвучало так, ніби дівчина запрошувала до себе в квартиру. Максим, незважаючи на серйозність ситуації, не стримався — гмикнув. Хлопці просунулися всередину горища. Світло проходило і крізь прочинені двері та віконечко під самим дахом. Його не вистачало, та очі швидко звикли до півтемряви.

Виявляється, там зберігалися не тільки старі кукли та драні ковдри. У найдальшому і найтемнішому кутку, під балдахіном із павутиння, на якому де-не-де теліпалися необережні мухи, лежала панцирна сітка від койки. Де вона взялася, хто раніше

спав на ній і хто, зрештою, затяг це одоробло сюди, Денис не знав. Він навіть забув про існування цієї сітки, хоча регулярно лазив на горище і навіть виношував мрію переобладнати його згодом на свою літню резиденцію.

Спочатку розгрібши порохняві ковдри, а потім вимостивши ними панцирну сітку, втікачка примостилася на цьому ложі і, судячи з усього, почувалася в безпеці. Вона навіть посунулася, даючи хлопцям можливість присісти поруч.

— Як ти тут? — запитав Денис.

— Краще за всіх, — відповіла Клава.

— Їсти хочеш? — бовкнув Максим.

— А ти як думаєш?

— В критичних ситуаціях у людей загострюється почуття голоду, — пояснив той. — Я це десь читав.

— А ти ніде не читав, як себе поводять викрадені доньки мільйонерів, коли їм вдається втекти від своїх викрадачів? — поцікавилася Клава.

Хлопці презирнулися.

— Хто донька мільйонера? Ти?

— Не схожа? — Клава провела рукою по несвіжій білій, і, як вони тепер роздивилися, завеликій для неї футболці. — А як ви думаєте, кого в нас викрадають? Дітей шкільних вчителів математики, аби дітям викрадачів не ставили поганих оцінок за чверть?

Максим підсунувся ще ближче.

— Знаєш, Клаво, мені здається, тобі пора нам усе розказати.

8. КОРОЛІ ТА ПІШАКИ

Клава вместилася зручніше, підібгавши під себе ноги.

— Знаєте, хлопці, — промовила вона, — насправді розповідати загалом нема чого.

— Отакої! — вигукнув Денис. — Ми, можна сказати, зі шкіри пнемося, мізки наші аж киплять — так ми хочемо тобі допомогти. А воно бачиш як: нема чого розказати.

— Хто тебе вкрав, де і коли? — суворо поцікавився Максим.

— Якщо я скажу — це щось змінить? — уперлася Клава.

— Значить, так, — рішуче сказав Білан. — Гратися в шпигунів ми тут не збираємося. Чому ти нічого не хочеш говорити — мене насправді не обходить. Його, — він кивнув на Дениса, — тим більше. Ти сидиш на горищі хати, де живе Денисова бабуся. Вона, судячи з усього, жінка не зла, але ділова. Один із нас лишається з тобою. Другий гукає бабу Галю, і дуже скоро тут буде дільничний міліціонер. Хто така Клава Король і від кого вона тікає, розбиратися будуть без нас. Годиться?

Клава перевела погляд з Білана на Черненка, тоді знову подивилася на Білана.

— Не годиться. Саме тому я поміняла свої плани, коли побачила: в машині, під яку я кинулася, аби врятуватися, є не лише дорослий дядько. Мені здалося, що з такими, як сама, я швидше знайду спільну мову, ніж із ними. Бо доросла людина, дізнавшись, хто я така і що зі мною сталося, відразу викличе міліцію. Їх не переконаєш, що цього робити не можна ні в якому разі. Один дзвінок у міліцію — і все пропало.

— Не розумію, — труснув головою Максим. — Одне діло, коли викрадачі попереджають рідних жертви: мовляв, не повідомляйте міліцію, гірше буде. І зовсім інша справа, коли викрадена людина примудрилася втекти. До речі, ми далі не знаємо, хто на тебе полює і звідки ти втекла.

— Поки міліція нічого не знає, він у безпеці, — зітхнула Клава.

— Хто? — майже хором запитали хлопці.

— Мій батько.

— Стоп, — Денис виставив перед собою праву руку долонею вперед. — Ти казала, що твій батько — мільйонер.

— Я цього не сказала, — похитала головою дівчина. — Я сказала, що донька мільйонера. А це не одне і те саме. Мене в дочерив пан Руслан Коцюба. Він банкір, у нього багато мільйонів, він шість років тому одружився з моєю мамою. А мій справжній батько — Микола Король. Його всі завжди називали невдахою. Насправді він художник, дуже талановитий. Так кажуть, хоча я в цьому нічого не розумію. Король кілька разів намагався просто зустрітися зі мною, поговорити. Але Коцюба категорично заборонив йому це робити.

— І тому справжній батько наважився на відчайдушний вчинок — викрав тебе, — зробив висновок Максим.

— Може, він і хотів би. А я не знаю, була б я проти чи ні, — мовила Клава. — Але мене викрала зовсім інша людина. Чи люди, не знаю: я бачила тільки одного. При мені цей негідник подзвонив Коцюбі і зміненим голосом повідомив: «Я вкрав твою дочку! Тепер ти заплатиш мені за неї». Король би на таке не наважився. Взагалі ніколи б так не вчинив. Але, мабуть, ті, хто справді викрав мене, чудово обізнані з проблемами

нашої родини. Викрадач попередив, щоби Коцюба не ставив міліцію до відома. Ще він сказав, що гроші йому потрібні, аби відкрити власну галерею. Тоді він назавжди зникне з нашого життя. Як ви думаєте, хлопці, кого почне ловити по всій країні мільйонер Коцюба, після того як дізнається, що його донька на свободі і їй уже нічого не загрожує?

Запалу мовчанку порушив Денис.

— Н-да, не позаздриш Королю. Ніякий він, я б сказав, не король. Слухай, а пояснити вітчиму ти нічого не можеш? Ну сказати: не винен твій батько...

— Банкір Коцюба не повірить. Він вирішить, що я його вигороджую.

— Ти завжди його будеш вигороджувати? Що б не сталося?

— Ага, — не вагаючись відповіла Клава. — Думаю, він хороша людина. Просто вони з Коцюбою... вітчимом моїм, дуже різні. А Коцюба, як справжній банкір, не любить інакших за себе.

— Мудро. Поважаю, — сказав Черненко.

Максим підвівся, почав міряти повільними кроками куток горища, в якому вони скупчилися. Денис і Клава дивилися на нього, крутячи головами в унісон його рухам.

— Мені все це щось нагадує, — замислено промовив Білан після того, як пройшовся з кутка в куток разів десять. — І я знаю що, — він зупинився, повернувся до них, але дивився кудись поверх їхніх голів, у маленьке прямокутне віконечко. — Шахову комбінацію. Хтось грає з банкіром у шахи.

— До чого тут шахи? — не зрозуміла Клава. — Ти хочеш сказати, мене викрав шахіст?

— Викрасти тебе міг хто завгодно. Хоч слюсар-сантехнік. За виконавця думає якась інша, серйозна голова.

— Але до чого тут все ж таки шахи? — наполягала Клава.

— Ні до чого, — пояснив Денис. — Просто цей мудрагель у нас типу якійсь там кандидат по шахам. Коротше, грає, кажуть, добре. Не знаю, не перевіряв, бо сам не займаюся такою дурнею. Ось тільки в нашого Макса розумний лиш той, хто знає, як ходити кінь. Це така шахова фігура. Всі інші — менш розумні, нерозумні або просто дурні. Скажи?

— Не скажу, — іншим разом Білан відповів би щось на традиційні шпильки приятеля, котрий любив погарикатися. Але тепер він був надто зосереджений, аби звертати на них увагу: — Тільки в цій партії король — не головна фігура.

— Пішак? — хід думок Максима почав цікавити Клаву всерйоз.

— Я б не сказав. Якби реальному королю, тобто — твоєму вітчиму, підставляли пішака, він навряд чи повівся б на такий хід. Дивіться, що відбувається, — Білан почав загинати пальці: — Хід перший — викрадення Клави, а отже — шах королю, Роману Коцюбі. Він думає, як би вийти із ситуації. І тут супротивник розіграє гамбіт: підставляє під удар значущу фігуру, хоч офіцера, хоч туру, або взагалі ризикує королевою. Так, королевою! — вигукнув він. — Чи якщо хочете, — принцесою, майбутньою королевою, донькою Короля! Розумієте? Під удар підставлена фігура, яка щось значить в принципі. Та в цій грі вона не важлива. Бо захопившись очевидними пошуками винуватця, тобто твого, Клаво, справжнього тата, Коцюба втрачає пильність. А тим часом удар йому нанесуть з іншого боку.

Денис і Клава перезирнулися.

— Можна ще ясніше? — попросив Черненко.

— Чого ж, можна. Не факт, Клаво Король, що твою втечу з полону викрадачі не передбачили. Ти ж сама

бачиш: втекти — половина справи. Ти ж не можеш з'явитися до вітчима. Він наперед упевнений — ти захищатимеш свого батька. І все одно вважатиме його винним. А ти, в свою чергу, вільна лише тому, що в тебе не зв'язані руки. До речі, тебе зв'язували?

Клава відкрила рота, аби відповісти.

Та раптом Денис насторожився, підняв руку і чомусь перейшов на шепіт:

— Тихо! Тихо всі!

Компанія завмерла. І в цілковитій тиші всі почули: до хати наближається якийсь автомобіль.

9. «Ціп-ціп-ціп!»

Не змовляючись, всі трое порачкували до дверей горища.

Обережно визирнули зсередини і побачили: найгірші передчуття їх не обдурили. Біля хати баби Галі зупинився синій легковик, який кілька годин тому їхав назирці за їхньою машиною до Пирятин. З неї неквапом вийшов той самий молодик у темних окулярах, який робив вигляд, що на пирятинському базарі його цікавить що завгодно, крім автівки, яка підвозила Клаву Король.

Молодик зняв окуляри. В нього виявилось звичайне, нічим не примітне обличчя. Якби не переслідування, при наступній зустрічі ані Максим, ані Денис не впізнали б його напевне. Кинувши окуляри через прочинене вікно на водійське сидіння, звичайний молодик для чогось пригладив правицею коротко стрижене волосся, підійшов до хвіртки і голосно крикнув:

— Тук-тук! Господарі! Хто вдома?

— Він женеться за тобою? — для більшої певності перепитав Максим Клаву.

— Він, — так само пошепки відповіла дівчина. — Коли сіли в машину, він простягнув мені плетену шапочку і звелів надіти, натягнувши до підборіддя. Куди ми їхали — поняття не маю. Коли приїхали, завів у якусь хату. Там дозволив зняти шапку, але далі наказав зняти весь одяг.

— Весь? — у Дениса перехопило подих: він уявив, як Клава роздягається перед своїм викрадачем, не знаючи, на які капості той справді здатен.

— Не зовсім догола, — ядуче кинула дівчина. — Та все одно він думав — у такому вигляді я не втечу — донька художника і пасербиця банкіра все ж таки. Тому і не зв'язував. Коли він заснув, я обшарила кімнату, де мене тримали, знайшла оцей секонд-хенд і чкурнула через вікно. Далі ви знаєте.

Тим часом, не дочекавшись відповіді, молодик зробив три кроки назад, розбігся, підстрибнув, схопився за край паркану, спритно підтягнувся і зістрибнув уже в дворі.

— Технічно, — не стримався Черненко. — Видно, професіонал, спортсмен.

— Чого твоя бабуся пса не тримає? — буркнув Максим.

— Є один, але толку від нього...

На підтвердження цих слів звідкілясь із-за курника вискочив песик-дворняга, породу якого навіть найповажніші вчені з усього світу не визначили б чітко. Песик загавкав на чужинця. Та це був швидше дружній гавкіт, бажання гратися, підтверджене вимахуванням закрученого в бублик хвоста, прикрашеного на кінці реп'яхом.

Не побачивши в собаці серйозного ворога, незваний гість почмокав йому губами і показав рукою в бік саду. Песик, гавкнувши ще кілька разів, погнав у своїх справах. Примруживши очі від сонячних променів, молодик оглянув подвір'я.

— Тут би вовкодава завести, — мрійливо прошепотів Максим.

— Він би тебе першого і закував, — огризнувся Денис. — Пора б знати, що таке собаки і чого від них можна чекати.

Білан промовчав. З Черненком важко було не погодитися: два місяці тому вони обоє ледве вибралися з лігва бродячих псів.

Тим часом молодик приставив долоню ребром до лоба, накривши очі «козирком», і знову обвів поглядом подвір'я, тепер уже уважніше. Повз нього пробігла заклопотана своїм життям курка. Не стримавшись, молодик спробував копнути її. Не влучив, та все одно схарпудив: птаха завоккала і здійняла короткий лемент. Проте дуже швидко заспокоїлася, забігла в сад і зникла між кущами.

— Клавачко, дівчинко моя, — солодкавим голосом покликав викрадач. — Куди ж ти від мене заховалася, курчатко? До курочок? Вилазь, досить бігати. Де ти там? Ціп-ціп-ціп!

Клава закусила губу.

— Ціп-ціп-ціп! — повторив молодик, а тоді впевнено рушив до драбини, яка вела на горище. — Все одно знайду, ціпочко! Вилазь краще сама, поки дядя не розізлився.

Навіть у такій ситуації Максим зловив себе на думці: переслідувач не просто вистежив їх, не просто приїхав за точною адресою, а й навіть на сто відсотків упевнений, що втікачка заховалася саме тут, на горищі.

У цьому відчувалося щось містичне: молодик ніби вчув Клаву. І тепер рухався виключно за покликом носа.

Не змовляючись, трійця порачувала назад, углиб горища.

— Ціп-ціп-ціп! — почулося знизу, зовсім зблизька. — Я йду шукати, курочко! Скільки тут сходинок? Одна, — рип. — Друга, — рип. — Третя, — рип.

Денис Черненко оговтався першим. Він рішуче посунув до ходу, об який спиралися краї драбини. Навіть не таївся — ішов, голосно тупаючи ногами.

— Ага! — переможно закричали знизу. — Значить, моя куріпочка таки вирішила перестати гратися в хованки? Сама злізеш, чи може, допомогти?

Денис уже стояв на порозі горища, дивлячись на незваного гостя згори вниз. Той саме подолав половину шляху.

— Добрий день, — з незвичною для себе чемністю привітався Черненко. — Кого ви тут шукаєте?

— Здоров, хлопче, — реготнув молодик. — Все нормально, а я вже думав — помилився, не туди лізу. Я ж тебе знаю. Це ж тебе я в Пирятині бачив?

— Ви не помилилися, — спокійно відповів Денис. — Лізете ви справді не туди. Не треба сюди лізти.

— Ти такий молодий, а такий ранній, — незваний гість підняв ногу, аби переміститися на щабель вище. — Гукни мені Клаву, і розійдемося миром.

— Але в іншому ви помилилися, — Денис говорив так, ніби не чув молодика. — Ви мене не знаєте. Ще не знаєте. І так само ще не бачили.

Рвучко присівши, хлопець хвицнув ногою, намагаючись влучити в писк викрадачеві. Не влучив — обличчя виявилось не так близько, як хотілося. Та молодик все одно сіпнувся, не чекаючи такої рішучої атаки. На драбині, правда, втримався, простягнув руку, намагаючись зловити напасника за ногу.

— Ну ти, цуцик! Зараз за цю ратицю я тебе звідти витягну. І буде в мене повний комплект: курочка і півник.

— Назад! — попередив Денис.

— Невже? — вишкірився викрадач, піднявшись ще на один щабель. — І що далі буде?

— А ось що! — почув Черненко позад себе.

Озирнутися і глянути, що задумав Білан, він не встиг. Просто на голову молодика птахом полетіла стара запліючена ватяна ковдра. Коли бути точним — клопоть коври: хтось колись невідомо для чого розірвав її на дві нерівних частини. Саме більшу частину, оброблену до того ж за кілька років мишами, підтягнув і скинув згори Максим.

Клопоть упав незваному гостеві точно на голову.

Махнувши однією рукою, аби скинути порохняву та смердючу шмату, він ледь не втратив рівновагу. Не змовляючись, Денис і Максим допомогли йому: схопилися руками за краї драбини і з усіх сил штовхнули.

Молодик із криком полетів на землю. На голову, заплутану ковдрою, впала драбина.

— Що там робиться? — почувся звідкілясь збоку, з сусіднього двору, стривожений голос сусідки. — Галю, кого там до тебе чорти принесли?

Молодик з несподіваною швидкістю звівся на ноги, скинувши нарешті гидотну шмату, двома стрибками досяг паркану й майстерно подолав його, перескочивши назад таким самим способом.

— Це я, тьоть Люб, Дениско! — голосно крикнув Черненко. — Ми тут гралися на горищі і драбину скинули! Може, подасте?

Синя машина швидко забиралася геть. Першу атаку було відбито.

10. ШУКАЙ СЕРЕД СВОЇХ

Сусідка тьотя Люба побурчала, але драбину на місце таки притулила.

Коли все довкола, включно з курми та собаками, стихло і заспокоїлося, Максим і Денис в один голос заявили: тут утікачка лишатися більше не може.

— Або ну його все і гукаємо міліцію, або треба ховатися десь в іншому місці, — категорично сказав Черненко. — Це зараз баби Галі й малих нема. А як він повернеться, та ще, не дай Бог, не сам... Ти знаєш, скільки їх там у цій справі?

— Скільки б не було, Денис правий, — погодився Білан. — Від чужих ти вже не сховалася. А від своїх тим більше довго ховатися не зможеш. До речі, цікаво — як цей тип нас усе ж таки розшукав? Може, розкажеш про нього більше? Хто він, як його звати, як взагалі все це сталося, ну, з викраденням. Ти ж наче доросла. Знаєш про те, що з незнайомцями краще не балакати на вулицях...

— Хоч ти не вантаж! — відмахнулася Клава. — Все насправді серйозніше, ніж ви тут думаєте. Розумієте... словом, я черговий раз посварилася з вітчимом. Сказала — більше він мене не побачить.

— У вічі сказала?

— По телефону. Він мене почав знову під себе виховувати, а я цього не люблю. Вже зараз не згадаю, з чого саме все почалося... Тинялася Києвом, ноги занесли на набережну. Стою, дивлюся на кораблики. Коли цей тип підходить: «Що, сестричко, поганий день видався? В мене теж подібна фігня». Простий такий... мені якраз треба з кимось було поговорити. Знаєте, він же мене вмовив повернутися! Годину

базікали — і вмовив, гад такий! Каже, сідай у машину, доведу. А потім, коли я помітила, що не туди їдемо, розігнався і каже: «Стрибай або сиди тихо!» І я злякалася.

— Мусив же він якимось назватися? — не вгавав Максим.

— Господи, ну, Федя, Вася, Коля, Шрек, Людина-павук — яка різниця? Навряд чи ім'я справжнє, погодься, розумнику!

— Тоді підбиваємо перші підсумки. Дзвонив твоєму вітчиму від імені твого тата цей Федя-Вася при тобі? — Клава кивнула. — З мобільного? — Клава похитала головою. — З автомата? — Кивок. — Брав тебе з собою, аби чула? — Знову кивок. — Виходить, той, хто всю цю партію затіяв, насправді неабияк обізнаний із внутрішніми проблемами вашої родини. Зокрема, знає про те, що між тобою і, як ти його називаєш, паном Коцюбою нема згоди. Навіть спільної мови нема. А коли вже зовсім ближче до теми: хтось знав, що саме вчора ти завіялася з дому і блукала набережною! Поки що я бачу дві причини твого викрадення: просто скачати викуп із твого Коцюби чи скачати викуп плюс кинути величезну тіль на Короля. В будь-якому випадку той, хто придумав цю шахову комбінацію, — свій. Я б сказав, член сім'ї.

— Не може бути, — вперто стояла на своєму Клава.

— Додайте сюди слуг, — вставив Денис. — У багатих людей, банкірів, точно є слуги. Хіба не так?

— Помічники і працівники, — Клаву помітно дратувала ця тема. — Водій, секретарка, хатня робітниця, ще мамин водій — вітчим виділив їй персонального, вона ж у нього в центральному офісі працює. Теж начальство, причому — серйозне.

— Та ви всі серйозні люди! — відмахнувся Черненко.

Клава несподівано ляснула в долоні.

— Так, хлопці, з мене досить!

— Чого досить? — не зрозумів Білан.

— Усього! Ви пхаєте носи в наші родинні справи, лізете не в своє діло, починаєте тут моїх родичів обсмоктувати... А ми лише кілька годин знайомі.

— Е, хвилинку! — перебив її Денис. — Не забувай, нова знайома, що це ми тобі допомагаємо. А півгодини тому взагалі врятували. Тож я вважаю нормальним, коли в такій ситуації рятівники цікавляться проблемами порятованого.

— Аби докопатися до суті й зрозуміти... — підхопив Білан, та Клава знову ляснула в долоні.

— Ось чого не треба тут, так це вашого бажання докопатися до суті! Ми самі розберемося. Дякую за допомогу, звичайно, пан Коцюба вас не забуде...

— Ну да, мільйон грошей подарує, — реготнув Черненко.

— Не перебивай, кажу! Все, я знаю, як нам усім бути, щоби все розв'язати. Увесь цей заплутаний вузол. Не так важливо, як цьому Феді-Васі, чи хто він там справді, вдалося вистежити вас і вирахувати мене. Важливіше інше: тепер ви двоє бачили викрадача. Ви розкажете моему вітчиму все самі. Особливо — про напад, тільки-но відбитий. Дивіться: цей гад дзвонив від імені мого тата. Але мій тато не знав, що я саме вчора саме в такий-то час погавкаюся з вітчимом. Хто нацькував на мене викрадача, нехай уже на місці розбирається пан Коцюба. Якщо, звичайно, захоче шукати зрадника серед своїх. Ви просто підтвердите мої слова.

— Тобто? — не зрозумів Денис.

— Мене викрали. Викрав невідомий мені тип. Ви дасте його прикмети, я теж його опишу.

Ви скажете про напад, я підтверджу — було. Таким чином, Коцюба навіть думати про Короля забуде. І я додому повернуся, і на нього ніхто бочку не котитиме. Нормально?

Білан почухав потилицю, глянув на Черненка. Той знизав плечима.

— Заплутано воно в тебе все... — протягнув Максим.

— Коли вже порівнювати з шахами, то тут вийде нічия, — зауважила Клава.

— У шахах нічиеї як такої не буває. Трапляється патова ситуація, коли супернику неможливо оголосити шах і мат. Можна лише шахувати до безкінечності, а він ходитиме туди-сюди з клітинки на клітинку. Боюся, тут виникає подібна історія. Або, ще краще, партія відкладається. Отже, якщо твій вітчим там у себе не вирахує противника, тебе можуть викрасти ще раз.

— Дзуськи! — впевнено заявила Клава, навіть переможно посміхнулася: — Якщо зараз вдасться вивести з-під підозри мого батька, вітчим зробить наступний хід — і мене вже точно ніхто не дістане! Згодні?

Трошки подумавши і не знайшовши поки що суперечливостей та невизначених моментів, Максим кивнув.

— У мене є мобільник. Тато залишив для зв'язку. Зараз принесу, ти набереш.

— Краще навіть не так, — гойднула головою Клава. — Хто знає, вернеться пощипаний викрадач із підмогою чи ні. Місцевий тут, як я розумію, Денис?

— Можна сказати й так, — погодився Черненко.

— Тому заховайте мене десь в іншому місці. А потім самі дзвоніть панові Коцюбі, все розкажіть, хай мене забирає. Раз погодилися бути свідками, то давайте вже доведемо все до кінця. Чесне слово, — заторохтіла вона, вловивши вагання в очах Білана, — подзвоніть

банкiровi, i за двi, максимум три, години мене тут вже не буде.

Максим глянув на приятеля.

— Де ми i правда можемо її переховати на трошки часу?

— За селом, нижче по течії рiчки, старий сарайчик є. Колись там пристань була, — згадав Денис. — У сарайчику нiхто особливо не товчеться. Там нема нiчого, дах i стiни. Годиться?

— Мабуть, — промовила Клава. — Все одно вибрати нема з чого. I думаю, ви самi розумiєте: до вашого знаменитого сарайчика треба пробиратися городами.

II. ДИВНА СIМЕЙКА

Так i зробили.

Обережно, наче контрабандисти, пробралися вони городами на край села. Добре хоч, не довелося далеко пхатися: баба Галя жила ближче до околицi. Вийшли просто до пiщаного берега рiчки. Там ще гралася дiтвора, а далi, в холодку, засiдали тiтоньки й бабусi. Прийшлося оминати ще i їх, скрадаючись прибережними кущами. Один раз налетiли на козу, вона мекнула, i всi трое приишли: все, зараз рогата худобина їх викаже. Нiчого, обiйшлося. На козяче мекання довкола нiхто уваги не звертав.

Нарештi попереду замаячив омрiяний сарайчик. Справдi, переконався Максим, розвалюха: старi дошки стiн на чесному словi тримаюся на стовпах, дах — взагалi умовний, там навiть толком вiд дощу не сховаешся. Правда, дощу не було i не передбачалося. Спека лише

трошки спадала ближче до води. Словом, затишку ніякого, зате ніхто вже точно не зміг простежити маршрут трійці змовників.

Від кущів до сарайчика — відкритий берег. Денис рвонув по незахищеній місцевості, пробіг половину дороги, кинувся на траву животом, принишк. За мить зробив другий, фінальний ривок, і вже махав їм з укриття.

— Так всім обов'язково робити? — поцікавилася Клава.

— Давай, дій, як чемпіон, — Максим легенько лягнув її по спині.

Клава вирішила не падати, а просто перебігти по берегу. Білан теж вирішив не викаблучуватися, не бачив у цьому особливого смислу. Це Черненко захопила гра в рейнджерів. Його самого поки що цікавила інша гра. Вірніше, йому дуже хотілося дізнатися, чому довкола спроби викрадення нерідної доньки київського мільйонера все так складно закрутилося.

Мабуть, таки треба поставити цьому панові Коцюбі при зустрічі пару запитань.

— Все в порядку, можете мене тут залишати, — сказала Клава, прилаштувавшись у кутку на уламку фанери, знайденому на втопаній земляній підлозі. — Ага, ще одне: взагалі нічого не кажіть вітчиму про мого батька. Ви не знаєте наших сімейних розкладів, так буде краще. Мене викрали, я втекла, ви допомогли, мене переслідували, ви надали притулок, на нас напали, ви відбилися і подзвонили. Більше нічого, добре? Решту питань я сама вже якось залагоджу.

— Нехай, — втомлено знизав плечима Білан. — Ці всі сімейні таємниці і причуди багатих мені під кінець дня ось де вже сидять, — він чиркнув себе ребром долоні по горлу.

— А мені отут, — Черненко поплескав себе по потилиці. — Тільки знаєш, чувак, давай все одно з нього якусь копійку преміальну скачаємо. Самі просити не будемо, — поспішив він запевнити приятеля, — та якщо даватиме — чого не брати?

— Побачимо, — зітхнув Максим. — Гаразд, Клавко, диктуй номер.

Дівчина назвала потрібний порядок цифр. Максим приставив трубку до вуха. На тому боці відгукнулися вже після другого сигналу.

— Слухаю! Хто це? — вигукнув різкий чоловічий голос.

Максим мало не впустив трубку — так голосно говорив його співрозмовник. Здавалося, він своїм голосом штовхає слухавку зсередини, і Білан готовий був повірити — таке можливо.

— Ну? Знову мовчимо? — квапив голос.

— Я... гм... Мені потрібен пан Коцюба. Роман, — чомусь додав Максим. — Вибачте, по-батькові не знаю.

— Васильович, — почулося у відповідь. — То хто це?

— Мене звать Максим Білан. А зі мною ще Денис Черненко, — для чогось додав він, а потім не втримався від ще більшої дурниці: — Ми тут в одному селі. Воно Зозулясте... Називається так.

Нічого дивного в тому, що він розгубився. За своїх тринадцять з половиною років Максим Білан ще жодного разу не розмовляв зі справжнім мільйонером.

— Слухай, що там відбувається? Це такі жарти у вас? Яке зозулясте село?

— Я дзвоню на прохання Клави Король, — чомусь у хлопця не повернувся язик назвати її ні пасербицею, ні дочкою.

— Де вона? — від крику праве Максимове праве вухо, до якого він притиснув трубку, на мить заглухло: — Що з нею? Жива?

— Раз просила подзвонити, значить жива, — тепер Білан нарешті взяв себе в руки. — По телефону не хочеться, ми все пояснимо при зустрічі.

— Де вона? В смислі, де ви всі?

— Кажу ж — село називається Зозулясте. Полтавська область, Хорольський район...

— Ясно. Там якийсь поле є?

— Поле? — Максим знизав плечима, глянув на Дениса: — Тут десь поле є?

— Для чого йому? — здивувався Черненко. — За селом оно велике поле, по той бік річки...

— Взагалі я не місцевий. Ось товариш біля мене стоїть і каже — поле є. Поля кругом є, — для чогось бовкнув він.

— Розберуся. За годину будьте на тому вашому полі. Телефон не загубіть, партизани.

Трубка загула. Білан подивився на неї, покрутив у руках, замислено натиснув відбій. Тоді глянув на Клаву.

— Твоєму банкіру для чогось знадобилося поле.

На якусь мить у очах Клави блиснули вогники, після чого обличчя набуло звичного вже їм похмурого і одночасно стурбованого вигляду.

— О, це на нього схоже. Як я почула, це десь тут поруч?

— Тут, але не поруч, — поправив її Черненко.

— І він звелів вам там бути? То біжіть. А я тут почекаю. Забагато честі — в обійми йому кидатися.

Максимові уже починав уриватися терпець. Помітивши це, Денис схопив його за лікоть, мало не силою виштовхав із сарайчика. Клава тим часом зручніше вмостилася на фанерці, зіперлася на блаґенькі дошки, примружила очі й приготувалася чекати. Тим самим вона показала свою цілковиту байдужість

до всього, що відбувається не лише довкола неї, а й з її вини.

Хлопці якийсь час крокували мовчки. Потім Максим рвучко зупинився, лунко стукнув кулаком правої руки по розчепіреній долоні лівої.

— Чесне слово, хай вони самі між собою розбираються! Знайомий з дівчиною десь приблизно з десятої ранку, а так дістала, наче років сім за однією партою просиділи. І пересісти не можна, блін!

— Згоден, дивна сімейка, — кивнув Денис. — Якщо в кожного з нас свої таргани, то в Клавки цієї та всіх її родичів цих тарганів ніколи не труїли. Слухай, як та історія називається, ну, про пацана? Його ще двоє дурників у багатого татуса вкрали і потім він їх так задовбав — доплатили, аби назад повернути?

— Вождь червоношкірих, — промовив Білан. — Написав це оповідання письменник О'Генрі років сто тому. Думаєш, подібний випадок? Ні, там не знали, кого викрадають. А тут явно знали. І хотіли викрасти саме Клавку. Правда, не хочеться влазити в чуже життя. Викрали, втекла, врятувалася, передамо з рук у руки — і до побачення!

Більше приятелі не розмовляли. Підійшовши до широкого, зарослого зеленим трав'яним килимом поля, вони сіли просто на траву і мовчки думали кожен про своє, насолоджуючись вітерцем. Сиділи так, аж поки в кишені Максима не озвався телефон.

А майже відразу після цього десь у далині, в небі почувся дивний звук. Наче хтось вентилятор ввімкнув.

12. ЗАЛІЗНА БАБКА

Денис озирнувся на звук. Максим відповів на дзвінок.

— Алло! Не чую!

Він справді не чув — слухавці торохкотіло і гуло. Крізь гуркіт уривками проривалося:

— ...А...И...Сць... Уд...

— Не чую! Не чую! — голосно, на все поле волав у трубку Білан.

Черненко штовхнув приятеля ліктем у бік. Той озирнувся, далі тримаючи трубку біля вуха, і теж побачив те, на що його товариш дивився кілька хвилин. Навіть не дивився — витріщався, роззявивши рота.

Його можна зрозуміти. По телевізору Максим теж бачив вертольоти. Але щоб ось так, у кількастах метрах від себе... Вертоліт, величезна пузата залізна бабка, наближався швидко, поступово знижуючись. За якусь мить бабка зависла в них над головами. Вітер, піднятий вертолітними лопатями, куйовдив волосся, шмагав по очах, шумів у вухах вкупі із шумом мотору, напинав на спинах та животах футболки. Максим опустив руку з телефоном, підняв голову. В прочинених дверях вертолітної кабіни стояв якийсь чоловік і теж тримав у руці щось, схоже на мобільник. Він махав їм рукою, і Черненко зрозумів цей жест першим — потяг Білана подалі в бік, даючи залізній бабці можливість приземлитися.

Так ось для чого Роману Коцюбі знадобилося поле! Отак, значить, пересуваються від Києва до села Зозулясте на Полтавщині справжні мільйонери. Нічого не скажеш — це красиво. Це можна побачити один раз у житті.

Колеса гелікоптера ще не торкнулися землі, а Роман Коцюба уже стрибав із кабіни. Піджак він тут же зняв і кинув на траву. Краватку стягнув із шиї на ходу та

запхав у кишеню штанів. Лишився у білій сорочці з коротким рукавом, комір якої розстебнув, обриваючи гудзики. Слідом за ним вистригнули двоє чоловіків, які незважаючи на спеку все ж таки не ризикнули скинути свої костюми чи принаймні піджаки. Один нахилився, підхопивши піджак банкіра, другий поспішив за ним.

Охорона, зрозумів Максим. Всі мільйонери мають власні вертольоти і охоронців. Краєм ока він помітив: Денис дивиться на всю цю картинку зачудовано, розкривши рота.

Жестом велівши охоронцеві лишатися на місці, Роман Коцюба, безпомилково вгадавши, хто говорив з ним по телефону, міцно схопив Білана за плечі:

— Де Клава? — він кричав, перекрикуючи гудіння вертолітного мотору і шум лопатний шум. — Чому її тут нема?

— Вона не схотіла йти! — так само крикнув Максим. — Лишилася тут, недалеко! В надійному місці! Безпечному! Все розкажемо по дорозі!

Коцюба навіть не запитав, де це — просто швидко пішов, а тоді навіть побіг уперед. Причому вибрав він той напрямок, який треба, хоча кругом було поле. Хлопці поспішили за ним, та скоро зрозуміли: наздогнати його не так просто, як здається.

Зате обоє встигли роздивитися Клавиного вітчима. Він виявився не кремезним здорованем із модельною зачіскою, якими вважав мільйонерів Денис Черненко. І зовсім не кругленьким лисим дядечком із коротенькими, схожими на сардельки пальцями на руках, як чомусь уявлялися банкіри Максимові Білану. Нормальний, навіть симпатичний чоловік із м'якими рисами обличчя, акуратно пострижений, та не прилизаний. Не брутальна скупа жаба, але й не

велетень-атлет — звичайний дядько, навіть спортивний — он як дременув.

Пробігши метрів триста, мільйонер знову перейшов на ходу, озирнувся, кивком голови закликаючи хлопців наздоганяти його. Тим часом вертоліт уже зупинився, лопаті поволі припиняли крутитися, і один охоронець лишився біля залізної бабки разом із пілотом. Другий, хоча, очевидно, міг не лише наздогнати, а й перегнати боса та обох хлопців, не поспішав цього робити. Як і не поспішав скидати піджак.

— У нього там пістолет? — не стримався Денис.

— Мабуть, — знизав плечима мільйонер. — Газовий, не бойовий. Я не люблю, коли мій працівник носить із собою зброю з бойовими патронами. То що там із Клавою? — тут же поміняв він тему. — Давайте коротко, без зайвої лірики: що, хто, де, коли.

— Хто — невідомо, — обережно відповів Білан.

І остаточно зрозумів: вони мають справу з дійсно дивною сімейкою. Тому краще їхні проблеми їм і залишити. А розказати тільки те, що бачили самі. Так і зробив: чітко і коротко розповів про ранкову пригоду на трасі, про стеження в Пирятині, про подорож у багажнику, переховування на горищі, напад і нову схованку. Черненко не втручався: він уже давно визнав приятеля кращим за себе оповідачем. Слухаючи історію, мільйонер час від часу промовляв: «Угу, ага, гм», а коли Максим закінчив — клацнув язиком, ніби підбиваючи баланс:

— Н-да, в голові не вкладається... Добре, з усім цим якимось розгребемося. Головне, хлопчики, що Клаві з вами пощастило.

— На нашому місці так вчинив би кожен, — скромно промовив Максим почуту десь фразу.

— Не певен. Знаю я багатьох, хто, почувши, що в біді донька багатой людини, запросив би купу грошей, аби її з бідви визволити.

— Нам грошей не треба! — поспішно вигукнув Білан, глянувши на Черненка. Той, в свою чергу, пропалив його нищівним поглядом і не стримався:

— До речі, Клава казала — не ваша вона дочка.

Це виглядало відвертим порушенням табу на втручання в чужі приватні справи. Тепер настала Максимова черга пропікати приятеля лютим поглядом. Але Денис або навмисне це бовкнув, або справді не до кінця зрозумів прохання дівчини.

— Це вона так вважає. Причому давно, — спокійно відповів мільйонер, не збавляючи темпу ходи. — Я не люблю говорити на подібні теми, коли чесно, — Максим з докором глипнув на Дениса. — А вона чомусь постійно на цьому факті наголошує. Хоча я ставлюся до Клави як до рідної і дуже люблю її. У вашому віці, — Коцюба глянув на хлопців, — ви всі такі... прикрі та категоричні.

— Вона ще казала, ніби її, — Денис усе ж таки вчасно проковтнув слово «справжній», — ну, її тато — художник.

— Художник, — погодився Коцюба. — Досить непоганий. Я ніколи не забороняв їм бачитись, до речі. Тут Клава мені дорікнути не може нічим. Тепер цей художник у Америці, десь роки півтора як переїхав. У мене в офісі, між іншим, його роботи є, ми підтримуємо мистецтво...

— В Америці? — перепитав Максим. — Півтора роки, кажете? А...

Думки стрімко мішалися в голові. Він сам точно не знав, яку з них хоче зловити, втримати і які з них потім збирати до купи. Тому промовчав, збираючись із думками.

Тим часом вони вийшли до річки. Пройти через кущі — і Коцюба зустрінеться з Клавою. Саме в цю мить Максим Білан нарешті зрозумів, що хоче запитати в банкіра.

Та раптом всі троє почули розпачливий дівочий крик. Банкір рвонувся на крик, не розбираючи дороги. Хлопці кинулися за ним, і від побаченого всі потрібні думки повилітали з Максимової голови остаточно.

Просто в них на очах знайомий уже молодик волочив від сараю до синьої шкоди Клаву. Дівчина відбивалася, пручалася і кричала. Та викрадач був сильнішим і тримав міцно.

13. Повітряна погоня

— Назад! Стояти! — закричав мільйонер, чимдуж рвонувши навперейми до машини.

Викрадач, уздрівши розгніваного дорослого чоловіка, сильніше притиснув полонянку. Мабуть, він застосував якийсь спеціальний прийомчик: дівчина раптово обм'якла, перестала борсатися, повисла в нього на руках. Молодик спритно заштовхав дівчину за задне сидіння, так само спритно скочив за кермо. Коцюба навіть не біг — летів, і ось-ось мусив наблизитися до викрадача. Хлопці не встигали за ним, безнадійно відстали. Їх уже перегнав банкірів охоронець, який на ходу виймав пістолет з-під піджака. І все ж таки викрадач мав невеличку перевагу в часі. Нею він скористався повною мірою.

Роман Коцюба не добіг до синьої шкоди лише якихось десяти метрів, коли машина рвонула з місця,

здійнявши куряву з прибережного піску, і, не розбираючи дороги, помчала геть. Мільйонер на швидкості втратив рівновагу, впав на коліна, навіть проїхався ними по піску. Охоронець підняв руку з пістолетом догори, пальнув у повітря — бабах! На втікача це не подіяло.

— Назад! Махом! — закричав Коцюба тепер уже охоронцеві, скочив на рівні ноги і помчав назад, туди, де на нього чекав вертоліт. Витягши вільною рукою з кишені піджака маленький передавач, охоронець на бігу заговорив у нього, уривчасто даючи вказівки.

Денис і Максим, не змовляючись, побігли за ним і цього разу старалися не відставати. В Черненка це виходило — спортсмен прекрасно бігав стометрівки та кроси. Білану довелося тяжче: взявши надто різкий для себе старт, він почав задихатися. Липкий піт тік по всьому тілу, в очах темніло. Та він мужньо тримав темп і здивувався з себе, коли зрозумів, що йому разом з усіма вдалося добігти до залізної бабки.

Лопаті вже крутилися. Охоронці скочили на борт, за ними заплигнув Коцюба, а за банкіром — Черненко. Пілот крикнув: «Куди!», та бос жестом дав зрозуміти — все в порядку. Навіть простягнув руку захеканому Максимові, допомагаючи залізти. Лопаті закрутилися сильніше. Вертоліт відірвався від землі, трошки завалився на бік, розвертаючись, і полетів у тому ж напрямку, куди тікала синя шкода.

Переслідувачі дуже швидко помітили втікача. Його машина виїхала на головну сільську вулицю і тепер мчала, гудком розлякуючи курей та людей з дороги, у напрямок траси. Коцюба щось прокричав пілоту, той кивнув і почав потроху знижуватися. Нарешті він вирівняв залізну бабку так, аби вона нависла просто над машиною. Дуже низько опускатися було

не можна — легко зачепити стовпи, не кажучи вже про дахи будинків. І все ж таки вертоліт тримався достатньо низько, аби втікач зрозумів, що його спроби відірватися — марні.

Не зрозумів. Промчавши до протилежної околиці села, викрадач скерував шкоду на ґрунтову дорогу і спробував прорватися до лісосмуги, що маячила попереду. Зрозумівши його маневр, пілот пролетів трошки вперед, тоді розвернувся, дав над машиною величеське коло, а тоді почав поволі спускатися ще нижче. Тепер уже — перед машиною, метрах в ста. Цим самим він давав зрозуміти: шлях відрізано, не втечеш.

І викрадач зрозумів це — знову вирулив на ґрунтову дорогу, повів машину просто до шосе. Та раптом, коли вертоліт знову зависнув над ним, зробив ще один хитрий маневр — вивернувши авто вправо, помчав до лісосмуги по найкоротшій відстані. Поки вертоліт розвертався, втікач виграв кілька секунд, якими скористався несподіваним чином: різко загальмував. Максим і Денис навіть не встигли подумати про те, що зараз молодик вийде з піднятими догори руками, як задні дверцята відчинилися. Із салону викотилася Клава. Не встигла вона звестися на ноги, як викрадач знову рвонув з місця.

— Сідай! Сідай! — закричав Коцюба.

— Втече ж, гадюка! — крикнув у відповідь пілот.

— Хай тікає! Сідай!

Хлопці зрозуміли: він відмовився від переслідування. Чого, власне, і домагався викрадач. Збагнувши свій програш, він вирішив позбутися полонянки. І все точно прорахував: гнатися за ним вертоліт припинив.

Пілот ще трошки покружляв над Клавою, шукаючи поруч більш-менш зручну для приземлення місцину. Охоронці з очевидним жалем дивилися, як усе далі

тікає викрадач. А Коцюба несподівано скуйовдив волосся спочатку на Максимовій, потім — на Денисовій голові.

Вже за кілька хвилин мільйонер притискав до грудей свою врятовану прийомну доньку.

14. ЗАСОБИ БЕЗПЕКИ

Нормальним дядьком виявився Роман Васильович Коцюба. Дарма, що банкір та мільйонер.

Така подія, як вертольотна погоня над селом і в його околицях, непоміченою лишитися просто не могла. Дільничний інспектор міліції на велосипеді, а з ним — мало не половина Зозулястого нагодилися дуже швидко. Коцюба назвався. Дільничний, вусатий пузань у форменій сорочці з погонами старшого лейтенанта, взяв під козирок. Дітвора обступила залізну бабку. Дорослі, переважно бабці та місцеві кумасі, обступили банкіра та його команду. Денисові тутешні приятелі термосили його: нічого собі — не встиг приїхати, не встиг навіть друзям показатися, як відразу злочинців на вертольоті ганяє. Баба Галя взагалі заявила вголос, що її онук — герой, його київський товариш — теж герой, і вона не відпустить врятовану дівчину та її тата без своїх вареників.

Охоронці відмовилися, лишилися разом із пілотом біля вертольота. Решту цікавих від хати баби Галі насилу порозганяв дільничний. Досить того, що всю компанію і так вели через село, наче кінозірок. Сам страж порядку не відмовився від вареників, і баба Галя посадила його за стіл, який він власноруч виніс з хати надвір.

Клава сказала, що втомилася за ці два дні. Коцюба з розумінням поставився до її стану і попросив поки влаштувати дівчину десь у хаті. Вона примостилася в кімнатці, призначеній для Дениса й Максима, і зачинила за собою двері.

Здавалося, все закінчилося добре. Дільничного дуже цікавило, чи докладе шановний пан Коцюба всіх зусиль для того, щоб знайти викрадача. Той, насилу дожовуючи десятий вареник, відповів:

— Мого впливу вистачить, щоб підняти на вуха всю київську міліцію. Тільки далі що? Ось ви працюєте в органах, мусите знати: заява про спробу викрадення сама по собі нічого не означає. Запам'ятали номери тієї машини? — запитав він у хлопців, котрі сиділи навпроти нього.

— Ні, — відповів Максим.

— Навіть уваги не звернули, — признався Денис.

— Бачте, я так само. Кого шукати? Молодика в темних окулярах? Синій автомобіль марки «школа»? Знаєте, скільки молодих людей без особливих прикмет їздять на синіх машинах такої популярної марки? Отож. Скажімо, Клава впізнає місце, де її тримали вчорашню ніч. Але ж вона наче казала, це покинута хата на якійсь сільській околиці неподалік від Пирятина. Що це вашим колегам із міліції дасть? Теж нічого. Ні, я інакше зроблю — вживу своїх заходів безпеки. Бо дивіться: за неповну добу, тобто, — він глянув на годинник, — із шостої години вчорашнього дня Клаву намагалися викрасти три рази! — Коцюба виставив три пальці. — Така затятість може щось означати, скажу я вам.

— Багато просили викупу? — дільничний потягнувся за черговим вареником.

— Не в грошах справа. Або не тільки в грошах, — відмахнувся банкір. — Подзвонили, попросили не

ставити до відома міліцію, суму назвали. На жаль, все це — звична справа. Викрадач вимагав не аж таку захмарну суму, і я готовий був заплатити. Потім все одно вжив би власних заходів безпеки, бо спроба могла повторитися. Клавдія — складна дівчинка.

— Всі вони в цьому віці складні, — філософськи зауважив дільничний, вмочуючи вареник у сметану.

— Балувані, — додала баба Галя. — Телевізору забагато.

— Я б теж списав це на перехідний вік, — погодився Коцюба. — А телевізором вона в мене, до речі, не зловживає. Більше за комп'ютером сидить. Все в шахи з ним грає. Знаєте, — похвавився він, — навіть ви грає іноді.

— Ну, дівку, ой, звиняйте, — виправився дільничний, — дівчину, особливо — в такому віці не так часто за шахами побачиш. Я ту гру так зовсім не розумію і не розумів ніколи.

— Так у Клави з математикою та логічним мисленням взагалі все в порядку, — гордо мовив мільйонер. — Хочеться, щоб пішла з часом по фінансовій лінії.

— Ну а що ви там про засоби безпеки говорили? — дільничний підклав собі густої сметанки.

— Відправлю вчитися закордон, — банкір лягнув долонею по столу. — До останнього не хотів. Знаєте, я патріот. Не думаю, що розумних дітей треба негайно з України вивозити. Той, у кого клепка є, освіту і тут здобуде. Варто закордон виїхати — все, назад дороги не буде. Самі не захочуть. Інший світ, престиж, можливості інші... Хто ж тоді тут, в Україні, працювати лишиться? Намагався Клаві це пояснити, а вона все на подруг та друзів киває: та в Англії, той в Німеччині, одного взагалі в Австралію занесло. Батько її рідний, художник Король — і той в Америку перебрався. Хочу, кричить, і все. Пояснюю, що патріотом треба бути, що

не всім же тікати з дому, ще й у такому віці. Ні, кортить їй бути, як усі.

— Але ж бачите — тут не зовсім безпечно, — зітхнув дільничний.

— Тепер бачу. Значить, будемо виряджати Клаву за кордон. Її подружка з осені саме в коледж збирається, до Англії, ось разом і поїдуть.

Максим штовхнув Деніса в бік. Коли той повернув голову, мовчки кивнув у бік хати. Дорослі захопилися розмовою, тема виховання дітей, їхнього навчання та безпеки цікавила навіть бабу Галю. Тому всім уже було не до героїв дня.

Ніхто не помітив, коли вони піднялися з-за столу і зникли в хаті.

15. ШАХ І МАТ

Білан навіть не постукав, як належить культурній людині, котра заходить в кімнату до дівчини. І не відчинив двері — сильно штовхнув їх. Черненко ще ніколи не бачив приятеля таким розлюченим. Навіть Клава відчула ці хвилі люті: рвучко підвелася і сіла на ліжку.

— Зачини двері, — не повертаючись, звелів Максим. Іншим разом Деніс почав би гарикатися, з'ясовуючи, чого це всякі салаги тут командують. Але тепер щось підказало йому: чіпати приятеля краще не слід. Причинив двері й обіперся на них спиною, чекаючи, що ж буде далі.

— Ви чого? — в запитанні Клави звучала неприхована тривога.

— Нічого, — процідив Максим крізь зуби. — Просто я дуже не люблю, коли мене тримають за ідіота. Пробачити це можу, перетерпіти теж. Але — не люблю. Та ще більше не терплю, коли разом зі мною ідіотами роблять купу нормальних людей. У тому числі рідного батька. Він же давно в Америці, еге?

— Що з того? — тепер у голосі Клави чувся виклик.

— Нічого особливого. Крім того, що викрадач не міг діяти від його імені чи прикриватися ним, переводячи на Короля всі стрілки. Перше — твій вітчим у нормальних стосунках із твоїм батьком, навіть картини його для офісу купує. Друге — за океаном художник Король, очевидно, не бідує, отже, банкір Коцюба ніколи не повірить в те, що викрадачем доньки є її рідний батько. З цього випливає: викрадач, хай ким би він був, просто не міг використовувати фігуру Короля як димову завісу для твого вітчима. Отже, ти не могла чути, як твій викрадач вимагає гроші в мільйонера від імені твого тата. Значить, ти збрехала. Для чого?

— Справді, для чого їй це? — запитав здивовано Денис. — Без того все закручено.

— Мовчиш? — Білан далі дивився на Клаву, потім повернувся до Черненка. — Для того, щоб заплутати цю історію ще більше. Так буде менше бажання розібратися у ній. Бо всі бачать очевидне — на Клаву полюють. Причому затято. В неї навіть свідки є, ми з тобою, — він знову повернувся до дівчини. — Ти ж цього домагалася, скажи?

— Нічого я тобі не скажу! — Клава не говорила — випльовувала слова.

— І не треба. Я сам тобі скажу, як усе було. Очевидних доказів у мене нема, це правда. Я лише здогадуюсь про те, що в тебе весь час був при собі мобільний телефон. Інакше як твій партнер на синій

шкоді так швидко дізнавався, де ти є і де треба розігравати черговий акт вистави? Хто він такий і чому взявся тобі допомогти, я теж не знаю і навряд чи дізнаюся. Та припускаю — хтось зі звільнених працівників твого вітчима, який хотів йому просто насолити. Телефон ти викинула і можеш списати цю втрату на партнера. Але я не дарма помітив, як схожі ці ігрища на складну шахову комбінацію. Ти ж граєш у шахи, та ще й дуже добре.

— Ну-ну, — Клава спробувала посміхнутися Денисові, ніби закликаючи його в свідки Максимової дурості. Та Черненко не зреагував, потроху починаючи розуміти хід думок свого приятеля.

— Гну, — огризнувся Максим. — Ти хочеш будь-що поїхати закордон на навчання. Твій вітчим має можливості відправити тебе, як твоїх друзів та подружок виряджають з України їхні багаті батьки. Але в нього свої оригінальні погляди на все це. Він не розуміє, чому здібні діти повинні вчитися десь-інде, тільки не тут. Ти не розумієш, чому всі їдуть до престижних закордонних коледжів, а тобі доводиться лишатися тут. Тому починаєш гру. За попередньою домовленістю із партнером ти зникаєш з дому. Він дзвонить Коцюбі й вимагає викупу. Причому цілком прийнятну суму, він не жадібний. Шах. Потім ти сьогодні зранку імітуєш втечу. А твій партнер імітує переслідування. Ще шах. На цьому етапі тобі потрібні свідки, і ти їх знаходиш. Але ось біда — будь-хто, дорослий чи підліток, в цій ситуації відразу захоче тебе врятувати, дзвонити в міліцію і батькам. Проте міліція вам не потрібна, а Коцюбу ставити до відома ще зарано: твої благородні рятівники мусять у повній мірі відчути небезпеку, в якій ти опинилася. Аби потім було що у барвах та подробицях розповісти мільйонерів.

Тому придумано зворушливу історію про ваші родинні проблеми: рідний батько конфліктує з вітчимом, викрадач цим користується, аби прикрити себе, а ти не хочеш неприємностей для рідного тата, нещасного художника. Поки тебе терзають сумніви, викрадач, мов фантом, з'являється тут і намагається знову вкрати жертву. Іще шах, тепер уже — нам із Черненком. Тоді ти приймаєш рішення будь-що повернутися додому, але береш нас у свідки. А з нас, у свою чергу, береш чесне слово, що ми не підніматимемо в розмові з вітчимом ваші складні родинні проблеми, яких насправді не існує — ти їх вигадала. Ну а фінальний акорд — третя спроба викрадення і погоня. Шах, вітчим здався, ти поїдеш закордон.

— Не з вами ж, придурками та невдахами, в цій країні жити! — вирвалося у Клави. В її очах тепер світилася неприхована ненависть. — А те, що ти тут зараз молів, ніхто ніколи не доведе!

— Бачив? — Білан знову закликав Черненка у свідки.

— Гадюка! — той стиснув кулаки. — Я ж тебе...

— Що ти мене? — тепер Клава глузувала. — Поб'єш? З дівчатами битимешся, чемпіоне?

— Руки охота була бруднити, — буркнув Денис.

— Битися не битися, але це нічого не змінить. Клавка права, — сказав Максим, далі дивлячись на Дениса. — Доказів у нас катма. Те, що ми з нею шахісти і можемо мислити однаково, ще нічого не означає. Мобільного її ми не знайдемо. Але все одно, — він знову повернувся до дівчини, — ми хто завгодно, навіть невдахи, якщо хочеш. Тільки не придурки. Знаєш, чому? Бо номер сиської шкоди твого партнера я все ж таки роздивився. Встиг. У мене як у шахіста чудова пам'ять на цифри.

Клава змінилася в лиці. Денис здивовано роззявив рота. Максим став у позу переможця.

— Я нікому нічого поки не сказав. Нагоди не було. Тим більше, я не точно пам'ятаю одну цифру. Але що таке цифра? Будуть підставляти від нуля до дев'яти — вирахують. А разом з нею — і твого напарника. Сказати, як далі партія повернеться? Тобі мат, королево! — витримавши потрібну в таких випадках паузу, Білан закінчив: — Спробуй лиш виїхати закордон — і я скажу твоєму чудовому вітчиму, що побачив уві сні номер синьої шкоди. Ти мушиш перехотіти залишати країну, якій потрібні здібні учні. А скажеш ти це вітчиму тут, зараз, і не пізніше як за півгодини. Все, готуй патріотичну промову!

На цій ноті Максим Білан, а за ним Денис Черненко вийшли, залишивши Клаву Король наодинці зі своїм прогашем.

— Ну ти молоток, чувак! — Денис не приховував свого захвату. — Класно ти її! Ось так мене розвести, як салабона! Не вийде, ха-ха! Слухай, а коли ти встиг номери змалювати?

— А я їх і не встиг змалювати, — посміхнувся Максим.

— Оп-па! Значить...

— Нехай вона думає, що це правда. Я брешу так само, як вона. І мою брехню теж неможливо довести. Та поки вона вірить, що її тримають на гачку, свого не доб'ється. Хіба не це — перемога?

*м. Київ
2008–2014 рр.*





Колекція гадів

1. ГАРЯЧІ ПЕРЕГОНИ

Сонце пекло немилосердно. Здавалося, ще трохи — і наскрізь пропече.

З Дениса Черненка рясно збігав піт. Голий тулуб та розпашіле обличчя вкривав тонкий шар пилюки. Курява, яку здимали учасники перегонів, осідала на спітнілій шкірі. Через це не можна було розібрати, засмагли хлопці чи брудні.

Максим Білан не брав участі у змаганнях саме з цих причин. На велосипеді він їздити вмів, навіть

вивчив деякі простенькі фінти на спеціально обладнаному майданчику неподалік від дому. На скейті не тримався, в роликах чомусь боліли ноги, а ось велосипедові Максим раду давав.

Та це не означало, що треба гасати під розпеченим сонцем, дихати пилюкою, повертатися розпеченим та брудним і бути від цього на сьомому небі від щастя. В усякому разі, його приятель Денис справді був від цього щасливий. Добре хоч руки перед їжею не забував мити.

Вже тиждень хлопці жили в селі Зозулястому на Полтавщині. Обое гостювали в Денисовій бабусі. Черненка мама кожного року відправляла сюди дихати свіжим повітрям, щонайменше на місяць. Сама вона з меншими дітьми перебиралася в село в серпні, коли зазвичай брала відпустку або домовлялася про неї на всіх своїх роботах. Черненки жили без батька, тож мама, окрім основної роботи, підробляла ще в різних місцях, аби тягнути родину.

А Максимових батьків несподівано запросили закордон на важливу та солідну конференцію. Відмовлятися не хотілося, але й лишати тринадцятирічного хлопця самого вдома — теж. Хоч як Максим переконував батьків, що вже дорослий і носа йому витирати не треба, мама лишалася невблаганною. Тато запропонував єдиний розумний вихід — нехай їхній син погостює трохи в Зозулястому разом зі своїм другом.

Ще тиждень тому Максим Білан не міг упевнено сказати, що Денис Черненко — дійсно його друг. Денис — той взагалі не розумів, як і чому за останні місяці життя звело його з цим відмінником, якого він вважав «матусиним синочком» і до якого ставився коли насмішкувато, а коли — відверто вороже.

Правда, останнім часом Черненко мав кілька можливостей переконатися: його власне вміння хвацько забивати м'ячі та щотижня збільшувати кількість підтягувань на турніку проти Максимової кмітливості на начитаності виглядає дещо блідо. Розуміння цього лише дратувало Дениса. «Ботанік», який задихався на стометрівці, знаходив вихід у таких ситуаціях, де Черненко своїми м'язами нічого зробити не міг. Виходило, що результат всіх Денисових виснажливих тренувань не вартував кількох прочитаних Максимом книжок.

Але після того, як у перший же день свого приїзду в Зозулясте хлопці прославилися на все село, врятувавши від злочинців доньку мільйонера Коцюби, свою думку про приятеля Черненко змінив. Лише вони двоє знали, як усе насправді відбулося з тим викраденням. Максимове прозріння відбувалося в Дениса на очах, і вперше за весь час близького знайомства з розумником Черненко побачив, як той не радіє з того, що в останній момент прорахував ситуацію і вивів істинних винуватців на чисту воду.

Іноді видима перемога може сприйнятися переможцем за поразку.

Хоч Денис не вважав, що тоді вони програли, весь наступний день він не впізнавав свого приятеля. Той ходив, наче у воду опущений, і лише вечірне купання в річці Хорол, яка текла за селом, трошки привело його до тями. Всі попередні історії Максим зазвичай охоче обговорював. Цю — не хотів, хоча не щодня їм доводилося ганятися за злочинцями на справжньому вертольоті.

Дивно, але переживаннями Максима перейнявся і Денис. Він завжди відзначався міцним сном. Але тієї ночі вперше на своїй пам'яті довго не міг заснути. Крутився з боку на бік і думав: він теж повірив

тоді в ту історію з викраданням. Теж викладався на всі сто, рятуючи дівчину, за якою гналися крадії. Та потім з'ясувалося: їх обох обвели довкола пальця — і Максима, розумника, і Дениса, спортсмена.

Це означало: вони насправді рівні. Нічим один від одного не відрізняються. Для кожного з них завжди може знайтися сильніший та розумніший супротивник. А значить, зробив висновок Денис, їм обом слід триматися разом. З цією думкою він благополучно заснув, аби ранком рішуче затягнути Білана до гурту сільських хлопчаків, своїх давніх друзів та приятелів.

Саме сьогодні їхня компанія прийняла виклик від хлопців із сусіднього села Бережного. «Береги», як вони себе називали, запропонували «зозулям», як вони охрестили своїх суперників, визначитися, чие село краще ганяє на велосипедах. Все це не просто так — подивитися на змагання зібралось чоловік десять із бережан та чоловік п'ятнадцять від Зозулястого. Серед обох груп підтримки були дівчата, тому учасники перегонів старалися як могли.

Кожна команда складалася з п'яти чоловік. Спочатку треба було на швидкість проїхати сто метрів битою дорогою. Потім те ж саме — полем. Після того вигадали естафету: проїхати сто метрів, розвернутися на повній швидкості, повернутися назад і передати естафетну хусточку наступному гравцеві. Нарешті — з розгону заїхати на велосипеді у воду. Хто далі заїхав, той і переміг. Щоб міряти відстань, один «зозулинець», Юрко Громницький, захопив із дому батькову рулетку.

Проти участі Дениса в команді «зозуль» ніхто не заперечував. У Бережному його знали і давно вважали за місцевого, котрий з якихось незрозумілих причин більшу частину року живе в Києві. Максим зайняв місце серед уболівальників.

Ці змагання він сприймав не лише як екстремальні, а і як дуже брудні. Білан був чистоплотним хлопцем і навіть не думав у все це втягуватися.

2. ПОТРІБЕН СТИБОК

Поки що обидві команди йшли, як кажуть, голова до голови.

У перегонах на сто метрів лідером стали «береги». Вова Пономаренко із Зозулястого так різко рвонув із місця, що його велосипед став сторчкака і хлопець перелетів через кермо. На щастя, приземлився вдало, тут же знову осідлав двоколісного коня і погнав за суперником, та дорогоцінні секунди все ж таки втратив. А в нього були реальні шанси «зробити» свого противника, Грицька Вовчука з Бережного — той був слабшим. Перший результат змагань — 3:2 на користь «берегів» і 1:0 у загальному рахунку.

Та на полі «зозулі» зрівняли рахунок. Колесо Вітька Соломахи з Бережного потрапило в якусь ямку, мало не зігнулося, Соломаха розбив носа та коліно, проте з дистанції не зійшов. Хоча фору Черненкові, своєму суперникові, все одно дав: Денис подолав сто метрів поля, наче справжній екстремал. А в наступній парі «зозулі» отримали перемогу просто по очках. Тому результат був 4:1 на їхню користь. Таким чином, загальний рахунок — 1:1.

З естафетою взагалі вийшов цирк. Розвернутися на повному ході не вдалося майже нікому. Під загальний регіт щасливих від цього видовища вболівальників майже всі гравці падали в пилюку. Когось

придавлював велосипед, хтось сам опинявся на ньому зверху. Проте Грицькові Вовчуку єдиному вдалося не впасти, отже команда Бережного автоматично виграла, звівши рахунок до результату 2:1.

Лишилися тільки стрибки у воду. Стрибки — сильно сказано. Хлопці вибрали не лише пологі ділянку берега, а й таке місце, де річкове дно виявилось не дуже замулене. Колеса не повинні вгрузати в мулі, інакше чистої перемоги не буде ні в кого.

Та хоч цей останній етап змагань і вийшов найвеселішим, визначити переможця тут виявилось найскладніше. Ніхто, заїхавши у воду на повному ході, не зміг утримати велосипед. Кожен падав під загальний регіт, здіймаючи хмару бризок. Хоч міряй метром, хоч не міряй, перемогу не можна було записати жодному із гравців. І як результат, жодній команді.

Коли остання пара суперників хлюпнулася в річку майже одночасно і майже поруч, Вітька Соломаха заявив:

— Ну все, бійці, тут без варіантів. Бовтаємося, наче жаби. Або переграємо цей тур, або ми виграли.

— Чого це ви виграли! — півнем підскочив до нього Черненко, який під пекучим сонцем уже встиг майже повністю висохнути. — Наші їздять швидше, а ваші виграли?

— Ваші падають красивіше, — втрутився Вовчук. — За падіння вам дамо спеціальний приз — качан вареної кукурудзи.

— Тобі від твоєї ж кукурудзи живіт заболить! — вишкірився на нього Денис. — Бо я тебе нею нагодою, раз такий розумний!

— Чого ви завелися, пацани? — наспів Вова Пономаренко. — У нас судді є — хай вони вирішують. Для чогось же вони тут сидять.

Суддями взяли Валю, дівчину з Бережного і Галю, дівчину із Зозулястого. Звісно, вони могли між собою по-сваритися, відстоюючи перемогу кожна своєї команди. Проте хлопці цього навіть не припускали: якщо хтось на перегонах прийшов першим — це очевидно. Від дівчат вимагалось просто оголошувати: «На старт! Увага! Марш!», а далі просто відзначати, хто виграв, а хто пас задніх. Тому спортсмени нічим не ризикували і не боялися нечесного суддівського вироку.

— Судді не зможуть нічого толком вирішити, — зітхнув Соломаха. — Бо справді, з цими заїздами у воду фігня якась виходить. Колеса грузнуть, і все тобі. Треба просто щось інше придумати.

— Справедливо, — погодився Денис, відразу заспокоївшись. — Тільки ми вже на великах хіба не літали.

— До речі! — стрепенувся Вовчук. — Ось і політаємо. Дивіться, он там, — він кивнув ліворуч.

Решта хлопців повернули голови. Трошки далі берег піднімався вгору і нависав над річкою невеличким, але й не надто низьким пагорбом. При бажанні цей пагорб можна було вважати трампліном.

— Метрів зо два над рівнем води, — промовив Соломаха.

— Те що треба, — сказав Пономаренко. — Тільки якщо хтось підігне хвоста...

— А ми простіше зробимо, — заявив Вовчук. — Знаєте, як? Всі стрибати не будуть. І ніхто з нас не буде. Фінал нехай вирішать самі вболівальники. Слабо?

— Це як? — не розумів Денис.

— А дуже просто. Ви вибираєте кандидата серед наших. Ми — серед ваших. Якщо стрибнуть

обоє — гаразд: нічия. Купаємося, потім кавуни їмо. А коли той, кого оберуть, відмовиться з переляку, перемога записується іншій команді навіть без стрибка. Годиться?

— Раптом обоє відмовляться? — припустив Соломаха.

— Двох інших оберемо. Нормальний хід, пацани, хіба ні? Вболівальники рятують свою команду.

— Годиться, — кивнув Черненко. — Тільки все ж таки якщо хтось відмовиться, інший нехай стрибає. Хай доводить свою сміливість. Інакше або переграємо, або...

— Без «або»! — перебив його Вовчук. — Нехай так буде. Пішли до людей.

Хлопці рушили до гурту вболівальників, які з цікавістю чекали, до чого ж домовляться їхні команди. Підкликавши до себе дівчат-суддів, велогонщики виклали їм свою ідею.

— Оригінально, — погодилася Валя.

— Може бути, — підтвердила Галя. — Головне — судити дуже просто. Відмовився — програв. Стрибнув — виграв. Двоє стрибнули — нічия.

Тепер лишалося обрати тих, від кого залежатиме доля кожної команди.

3. Коротка паличка

Несподівана ідея вболівальникам сподобалася.

Більшістю серед них були дівчата. Їм звісно, стрибати на велосипеді з трампліна в річку ніхто не пропонував. Лишалася четверо хлопців з Бережан, п'ятеро — з Зозулястого, і Максим Білан, який не

розумів затятості суперників, та до себе її зовсім не притягав. Денис тут свій, а він, Максим, — гість. Ні ваш, ні наш. У всякому разі, йому здавалося — саме так його тут всі і сприймали: друг Черненко, герой-рятівник, але все одно — чужак.

Тому він спокійно, навіть із цікавістю почав стежити за розвитком подій.

А відбувалося все досить просто. Спочатку Вова Пономаренко попросив «берегів» стати півколом. Тоді під смішки кілька разів пройшовся повз хлопців. Нарешті тицьнув пальцем у груди одному з них — невисокому на зріст Костику Чепізі.

Костик був на рік меншим від усіх велогонщиків, та це нічого не змінювало. Його задерикуватий характер в Брежньому добре знали. І те, що вибір Вови впав саме на нього, підтверджувало: зовнішність оманлива. Саме з Костиком ніхто із Зозулястого ніколи толком не перетинався. Звісно, дехто з хлопців знав, як його звать. Маленького зросту, з рясно вкритим ластовинням обличчям, клаповухий, він справді був схожий на таку собі невинну ясочку.

— Не підведи, малий! — вигукнув Соломаха.

— Спокуха! — промовив Костик Чепіга з таким серйозним виглядом, що решта глядачів вкотре не стрималася від сміху.

Зробивши рукою заспокійливий жест, клаповухий Костик із поважним виглядом вибрав собі велосипед, зупинившись на машині Вовчука. Вмостившись у сідлі, він зробив коло пошани, зіскочив і діловито запитав:

— Ну, хто на старенького?

З боку все це виглядало справді кумедно. Максим давно так не забавлявся. Він взагалі думав, що такі персонажі бувають тільки в комедіях.

Раптом він відчув на собі чийсь пильний погляд. Ще сміючись, він глянув туди, звідки прийшли відчуття, і зустрівся очима з Вітьком Соломахою. Той міряв його дуже серйозним поглядом, ніби вирішуючи щось серйозне.

В Максимову душу закралися недобрі передчуття. Наче підтверджуючи їх, Соломаха ступив до гурту вболівальників «зозуль». Він не обтяжив себе проханням стати півколом, рядком чи ще якимось. Бачив перед собою ціль, а точніше — жертву, і негайно вказав на неї пальцем.

— Ось він нехай стрибне!

Реакція Дениса Черненка виявилася дуже швидкою. Він миттю опинився між Вітьком і Максимом. Поки Білан переварював усе, що трапилося, Черненко вже кричав:

— Не вийде! Він взагалі не при ділах!

— А які тут у нас діла? — в голосі Соломахи чулися глузливі нотки. — Тут лише спорт. Твій друг з тобою, значить — він за вас. Чи проти?

— Чому проти? — не зрозумів Денис.

— О! Значить — за. Раз так, тоді твій друг грає на рівних з усіма. І якщо він зараз відмовиться стрибати, ваша команда програла. Ми щойно про це домовилися. Навіть судді підтвердять — все чесно, все за правилами.

У більшості життєвих ситуацій Максим вирішував щось для себе після роздумів. Тривалих, нетривалих — різниці жодної. Головне, що він завжди давав собі час подумати. Зараз на роздуми лишалися не хвилини, а навіть секунди.

— Перестань, Денисе, — з усією можливою тут гідністю промовив він. — Треба — значить, стрибну. Тим більше, отой їхній малий в останній момент відверне.

Тепер настала черга Костика Чепіги показати гонор:
— Ну ти, київська дитино! — крикнув він, намагаючись, аби його ламкий голос звучав грубувато, подорослому. — Ми зараз побачимо, хто відверне! Я тебе в любовій атаці зроблю, синок!

Якими б розпеченими не ставали пристрасті, все одно оте «синок» із вуст клаповухого Костика розрядило обстановку. Навіть Денис не стримався — пирхнув. А тоді, змусивши себе посерйознішати, сказав Максимові:

— Дивись. Сам дивись. В тебе досвіду нема.

— А в малого є? — поцікавився Білан.

— У нього повні штани нахабства. Такий стрибне не тому, що сміливий, а на зло.

— Ну і я на зло. Всім, — буркнув Максим. — Краще велика дай.

Черненко підняв із землі свій велосипед, підкотив до Білана. Той сів у сідло, проїхався туди-назад, загальмував, зістрибнув.

— Годиться. Де у вас тут стрибають? Давайте покінчимо з цим.

Соломаха пошукав на землі, знайшов і підняв невеличку паличку. Переламав її так, аби вийшло дві нерівні частини. Простягнув жеребок судді Валі. Та тихенько про щось порадила з суддею Галею. Після того, повернувшись до всіх спинами, вони кілька разів передали палички одна одній і нарешті повернулися.

Кожна з них виставила руку вперед. З кулака в кожній стирчав краєчок палички.

— Коротка — перший. Довга — другий. Давайте, хлопці.

Костик Чепіга трошки загальмував, і Максим потягнув жеребок першим. Йому дуже не хотілося цього робити. Він боявся стрибати навіть із такого

невисокого трампліна. Тільки така вже натура: те, чого не хотілося робити, але робити це треба, Білан намагався зробити відразу, в першу чергу. Зробити і забути.

Спочатку рука сіпнулася до кулака Галі. Та тут же якась сила повернула її до палички, край якої стирчав із Валиного кулака. Взявся двома пальцями.

Смикнув.

Коротка.

Ч. Гад

— З цього місця у воду на велику ще ніхто ніколи не стрибав, — ніби між іншим промовив Вова Пономаренко.

— І який вихід? — з викликом спитав Соломаха. — Все переграти і відмінити?

Відповіді не було. Всі — дівчата-судді, вболівальники обох команд, самі спортсмени і ті двоє, хто волею долі мусив за кілька хвилин виконати стрибок, — розуміли: завдання безглузде. Проте виконати його треба, інакше не буде жодних радощів ні від сьогоднішніх змагань, ні, головне, від перемоги.

Загравшись, команди самі загнали себе в глухий кут.

Лишалася слабка надія, що Костик Чепіга і Максим Білан одночасно відмовляться стрибати. Це єдине, що могло хоч якось врятувати ситуацію. Але нахабний Костик уже гордо випнув груди, ще не до кінця второпавши, на що погодився. А Максим тим більше не збирався відігравати назад. Адже він витягнув коротку паличку. Значить, будь-яке рішення йому доведеться приймати першим.

Це рішення в жодному разі не повинно підставити команду, за яку він мусив уболівати і яка сьогодні вважалася «його командою».

Взявши велосипед за кермо, Білан неквапом рушив до фатального краю берега. Весь натовп наче по команді посунув за ним. Дійшовши до імпровізованого трампліну, Максим глянув униз. Край берега в цьому місці трошки нависав над водою.

— Тут нема двох метрів, — припустив Білан.

— Уже легше, — додав Черненко.

— Цікаво, яке там дно, — вів далі Максим. — Якщо мілина — пропоную навіть не пробувати.

— Боїшся? — вихопилося в Соломахи.

— Боюся, — спокійно відповів Білан. — Для чого дурно ризикувати? Якщо тут, під берегом, мілко, давайте пошукаємо місце, подібне до цього, де нормальна глибина. І тоді я ризикну.

— Він діло говорить, — погодився Вовчук, після чого швиденько стягнув майку, шорти і, не зважаючи на дівчат, в самих довгих трусах зайшов у воду трошки далі від невеличкого урвища.

Пропливши трошки вперед за течією, він повернув до крутого берега, вирівнявся, пошукав ногами дно. Тоді, набравши повні груди повітря, підстрибнув на воді і занурився в неї ногами вниз, тримаючи простягнуті руки над головою. Це називається «показати дно». Руки зникли під водою, за мить Грицько виринув на поверхню, відсапався, крикнув:

— Нормально! Я не дістав!

— Давай назад! — махнув рукою Пономаренко, і поки плавець вилазив, запитав у Білана: — То як?

— Все на нашу користь, — вичавив із себе посмішку Максим.

— Розійшлися всі! — гаркнув Черненко.

Глядачі розбіглися в різні боки, даючи стрибуну простір для розгону. Але все одно мимоволі стали таким чином, що на березі утворився невеличкий живий коридор. Тим часом Вовчук вибрався на берег і як був, мокрий, приєднався до глядацького гурту.

Денис підійшов до Максима, поклав руку йому на плече:

— Можеш відмовитися. Я все зрозумію.

— А вони? — Білан кивнув у бік «зозуль», які за-тамували подих. — Про мене теж подумай. Мушу ж я себе теж хоч трохи поважати. Тим більше — там глибоко. І зовсім не два метри, десь півтора, не більше. Я в басейні з такого бортика стрибаю. Прорвемося.

— Добре, ні пуху, — зітхнув Черненко. — Тоді так: коли вже будеш на самому краю, спробуй рвонути велик уперед ніби від себе. І тримай його, бо як пустиш — точно на тебе впаде. Впораєшся?

— Бог його знає, — чесно признався Максим.

Денис відійшов. Максим осідлав велосипед. Міцно, аж заболіли долоні, стиснув роги керма. Набичив голову. Міцно стиснув зуби.

— Марш!

Команда ніби канчуком ударила. Білан поволі рушив з місця, та відразу почав набирати швидкість. Він розганявся, наче літак на бетонній злітній смузі.

Край берега стрімко наближався. Відвернути ще не пізно. Щоби назавжди прогнати від себе цю зрадницьку думку, Максим ще сильніше натиснув на педалі.

Коли під переднім краєм колеса зникла земля, хлопець спробував смикнути кермо, як радив Денис. Дивно — допомогло: він не звалився у воду мішком, а якусь невловиму мить зависнув над водою, пролетів уперед, і вже тоді шубовснув.

Велосипедне кермо Максим відпустив уже в воді і сіпнувся вбік, відпливаючи далі від машини. Дна під ногами справді не відчув, запрацював ними і за якусь мить вже виринув на поверхню.

Просто на його очах велосипед повільно опускався під воду, і Максим тут же кинувся рятувати його. Ще раз занурившись, він таки схопив кермо, потягнув на себе. У воді велосипед виявився досить важким, та Білан непогано тримався на воді. Глибина все ж таки не повинна бути надто великою, а до берега — зовсім трошки. Кілька рухів у воді — і він відчув під собою дно. Ще один ривок — і ось він упевнено стоїть обома ногами.

Максим глянув за спину, як там врятований велосипед. Нічого, витягне. Тоді повернув голову, щоб глянути на берег. І остовпів.

З-під вузлів коріння, яке вкривало берег під його імпровізованим трампліном, визирала голова чудовиська.

Воно було схоже на звичайну ящірку, тільки в кілька разів більше за неї. Буро-коричнева плямиста шкіра. Лютий погляд маленьких очиць. А головне — гребінь від маківки вздовж спини. Цей гребінь настовбурчився, даючи зрозуміти — тварина розлючена. З пащі стирчав невеличкий зелений пучок — водорості.

Максимові забракло повітря. Перше, що прийшло в голову, — фільм «Парк Юрського періоду»*. Там чудовиська, подібні до цього, нехай навіть невеликі на зріст, сміливо нападали на дорослу людину і шма-

* «Парк Юрського періоду» — фільм американського режисера Стівена Спілберга, знятий за мотивами однойменного роману американського письменника Майкла Брайтона. За сюжетом вчені в наш час вивели з крапельки прадавньої крові доісторичних тварин та поселили їх у спеціально створеному на острові парку розваг.

тували її своїми гострими зубами. Наступна згадка — «Загублений світ»*. Лише взимку він за татовою порадою прочитав цю захопливу книжку. Власне, після читання він захотів подивитися кіно про динозаврів.

Тепер один із таких хижаків сидів на березі річки Хорол і поїдав його очищами.

Максим позадував. Розтиснув руку, пускаючи велосипед на дно. Відчувши порожнечу під ногами, пірнув, ніби намагаючись сховатися під водою від невідомого хижого гада.

А коли виринув і глянув перед собою, великого плазуна з гребенем на тому місці вже не було. Він труснув головою. Видіння не поверталось.

— Е, Максе, де ти там! — почувлося над головою.

Він підняв очі. На урвищі та внизу, біля берега, скупчилися всі глядачі. А Денис уже роздягався, щоб допомогти товаришеві вибратися з води.

5. У ГОСТІ ДО РЕПТИЛІЙ

Про свою дивну зустріч Максим поки що вирішив мовчати.

Спочатку, коли його витягали і віддавали хвалу за сміливість, він просто не міг вибрати слушний момент. Потім всім виявилось не до нього: Черненко, Пономаренко та Вовчук спільними зусиллями

* «Загублений світ» — відомий роман англійського письменника Артура Конан Дойла, написаний на початку ХХ століття. За сюжетом, професор Челенджер та його друзі вирушають на пошуки прадавнього світу, населеного динозаврами та доісторичними людьми.

витагли з води втоплений велосипед. А коли дійшла черга до Костика Чепіги, то він заховав весь свій гонор далеко в кишеню і вперся: «Не хочу!» Видно, досвід Максима видався йому не надто бажаним для повторення.

Соломаха пообіцяв прибити Костика, і пістрявий вухань якомсь сам собою здимів. Перемогу, звісно, записали «зозулям». Вони тут же заходилися качати мокрого Білана, котрий здобув їм перемогу, тож на якийсь час Максима, що цілком зрозуміло, захопили належні йому п'ятнадцять хвилин слави*.

Потім, коли переможці й переможені, а разом з ними всі охочі, як і було домовлено, пішли їсти кавуни, Білан зробив для себе кілька висновків, на підставі яких не варто було розповідати всім про побаченого під берегом невідомого гада. В усякому разі поки що.

Перше: Грицько Вовчук за десять хвилин до того плавав на тому ж місці і нічого такого не бачив. Він міг не дивитися в той бік, але не звернути увагу на величезну ящірку він тим більше не міг. Друге: нічого такого не помітив ніхто з двох десятків глядачів, котрі товклися на березі. А така величезна ящірка просто не могла проскочити повз них непомітно. Тим більше повз дівчат. Ось хто здійняв би вереск!

Значить, доведеться зі слиною на губах переко-нувати всіх, що він таки бачив чудернацького гада. Який невідомо де взявся і невідомо куди зник. Білан визнавав свій переляк під час стрибка. І завжди знайдеться який-небудь Вітько Соломаха, що розказуватиме всім про цього гада з гребенем на спині просто як про продовження переляку.

* За визначенням американського митця українського походження Енді Воргола, кожна людина хоча б раз в житті має право отримати 15 хвилин слави.

Марення переляканого київського пацана.

Так чи інакше, всім цим людям зайва інформація зовсім не потрібна. Згодом Максим планував розказати про своє видіння Денисові — цей повірить. Але що далі? Вони зберуться, повернуться на уривчастий берег і лазитимуть кругом, шукаючи велику ящірку? Білан не бачив у цьому дійстві жодних перспектив.

Але в тому, що явлення гада — певний знак, він не мав жодного сумніву. Адже коли вони повернулися після кавунів додому до Денисової бабусі Галі, та зустріла їх повідомленням:

— Діти, виручайте нашого Сидоровича!

— Це хто? — запитав Максим.

— Місцевий дивак, — махнув рукою Денис. — У школі працює.

— Вчитель, природознавство нашим дітям читає, — пояснила Максимові бабуся Галя. — Чоловік справді дивний. Молодий, в Києві вчився, навіть за кордоном якусь там практику проходив чи що. Йому і там, і там пропонували. А він узяв і сюди повернувся, в Зозулясте, додому. Вчитель, який розповідає дітям про природу, сам мусить на природі жити. Це він так усім пояснив. У нас тут природа, а в містах що? Асфальт, брудне повітря, бродячі собаки.

При згадці про бродячих собак Денис і Максим із розумінням Perezirнулися. В пам'яті ще жили спогади про пригоди в лігві бродячих собак та їхнього психа-хазяїна, пережиті не так уже й давно, лише пару місяців тому.

— Ну ось такий він чоловік, — розвела руками баба Галя. — Школа в нас у селі непогана, бо село не найгірше, я вам скажу.

— Та я знаю, — перебив її Денис.

— А я не тобі розкажую! — бабуся дала онукові легенького щигля, аби не перебивав старших. — Словом, таких, як наш Сидорович, пошукати треба. Оце прибіга вдень до мене. Каже: «Петрівно, твої хлопці знамениті не хочуть до Полтави поїхати? Я вже автобуса знайшов, весь свій природничий гурток загітував. Ще двох людей не вистачає».

— Для чого? — поцікавився Білан. — Метеликів ловити чи коників?

— Які в Полтаві метелики й коники? — не зрозуміла баба Галя. — Там зараз якийсь зоопарк приїхав. Навіть не зоопарк, а цей... я же він сказав... Господи, язика зламаєш! Екзот... екзит... Тьфу, різні гади, словом. Небачені тут.

— Екзотичні, — здогадався Максим. — Я знаю, є така штука. Екзотаріум називається.

— Як-як? — майже хором перепитали бабуся і Денис.

— Ек-зо-та-рі-ум, — повторив Максим по складах. — Знаєте, в кожному зоопарку є відділ, де живуть різні плазуни та просто гади. Змії, жаби, черепахи, навіть крокодили. А це окрема історія: збирають екзотичних гадів з усього світу. Яких не всюди і не завжди побачиш. Такі собі потворні плазуни, чудовиська в скляних клітках.

— Ну, десь так Сидорович мені й товкмачив, — кивнула баба Галя. — Йому двох людей не вистачає, щоб поїхати в Полтаву і подивитися на тих ек... гадів, одним словом. Водій бусика хоче двадцять п'ять гривень з людини. І саме п'ятдесяти йому не вистачає. Тобто, двох бажуючих. Мені так Сидоровича шкода, що я готова ці гроші йому за вас віддати, аби лиш він на своїх потвор подивився. І дітям заодно показав: до Полтави ближче їхати, ніж до Києва, та й простіше.

Черненко знизав плечима, повернувся до Білана:

— Ти як? Прокататися хочеш?

Максим згадав очиці великої ящірки, її хижо настовбурчений гребінь.

— У Києві все одно дивитися на таке ніколи. Раз є така нагода, тим більше — хорошу людину виручити... Чого б і ні! Тільки, Галино Петрівно, мені батьки гроші залишили. Так що я сам за себе можу заплатити.

— Поїхали, — погодився Денис. — Глянемо, що там за страшні рептилії.

— Ось і добре! — заметушилася баба Галя. — Піду подзвоню Сидоровичу, хай спить спокійно. А їхати завтра рано, діти. Так що не гасайте сьогодні дотемна.

6. Пророчий сон

О сьомій ранку наступного дня в центрі Зозулястого на бажаючих познайомитися з екзотичними тваринами вже чекав жовтий бусик.

Природознавець Сидорович, а точніше Тарас Сидорович Головач, виявився дуже худим чоловіком, трошки старшим за тридцять років, високим, патлатим і метушливим очкариком. Окуляри постійно сповзали в нього з перенісся, що робило вчителя схожим на якогось класичного професора-дивака з жульвернівських* романів, які тато теж не так давно підсунув Максимові.

* Жюль Верн (1828–1905) — французький письменник, класик пригодницької та фантастичної літератури. Написав 66 романів, найвідоміші з яких — «Діти капітана Гранта», «Двадцять тисяч льє під водою», «Таємничий острів», «П'ятнадцятирічний капітан».

Вчитель потиснув руку обом хлопцям. А потім, уже в автобусі, коли той рушив, ще раз пройшовся по салону і знову потиснув руку кожному, хто їхав з ним. Тут були школярі різного віку, і Максим з Денисом виглядали серед них чи не найстаршими. Як зрозумів Білан, учитель загітував спочатку батьків усіх, хто ходив до нього на природничий гурток, а тоді — тих батьків, які просто хотіли кудись відправити дітей бодай на один день.

До Полтави їхати майже півтори години. Аби в дорозі його підопічні не нудилися, Сидорович почав захопливу розповідь про те, що (вірніше кого) екскурсанти сьогодні матимуть щасливу нагоду побачити.

— Насправді, діти, зіткнутися з такими гадами десь на природі — приємного мало, — вів він. — Але весь фокус у тому, що тут, у нас, на Полтавщині чи десь ще в Україні цих тварин у природних умовах ви не побачите. Гадюки в нас водяться, змії мідянки теж...

— Я в річці мідянку бачила! — піднесла руку якась дівчинка.

— Правильно, є, — погодився учитель. — А ось анаконду, пітона чи кобру ви можете побачити тільки по телевізору. Дехто навіть думає, що таких рептилій у житті не буває. Мовляв, це нас так лякають. Але грамотні люди повинні знати якомога більше не лише про братів наших менших із свого краю, а й про мешканців інших країв.

— Змії мені не брати! — озвався з-за спини Максима пухкенький хлопчик років одинадцяти.

— Все живе — наші брати! — глибокодумно підніс палець до стелі Сидорович.

— Чого ж їх тоді ловлять і в клітки саджають? — не вгавав пухкенький.

— Не в клітки, а в акваріуми, — виправив учитель. — Зібрання таких акваріумів називається

тераріумом. Саме в тераріум ми зараз і їдемо. А ловлять їх, Миколо, з багатьох причин. Хоча б для того, щоб ти, хлопчик із українського села, побачив живу анаконду, на яку полюють індіанці Амазонки. Або для того, щоби по можливості зберегти хоч якусь тварину від знищення. Люди, Миколо, нищать змій, скорпіонів, ящірок, крокодилів тощо. Коли через природній страх, коли — для наживи. Опудала з них роблять, сумочки, паски. З одного боку, ці тварини зовсім не симпатичні. Дехто з них справді може напасти на людей. Але з іншого боку, Миколо, люди знищують не гада, а намагаються подолати таким варварським способом свій страх перед ним. Тому видовище живої екзотичної рептилії за склом — більш безпечний для цього живого створіння спосіб подолати свій страх. Зрозуміли мене всі?

— Запитання можна? — не стримався Максим.

— Так-так, звичайно, — чомусь заметушився учитель.

— А що це за чудо таке: велика ящірка, плямиста, бурувато-коричневого кольору, з гребенем від голови до спини?

— Гребенем? — перепитав Сидорович.

— Ага. Як у риби йоржа.

Чомусь при згадці про йоржа всі дружно засміялися.

— А чому ти раптом про це запитав? — поцікавився учитель.

— Справді, — повернувся до товариша Денис. — Де це ти таке бачив?

— Наснилося сьогодні, — легко викрутився Білан. — Знав, що їдемо дивитися на екзотичних ящірок. Ось і приснилася чомусь одна.

— Баба Галя казала: гадина сниться — стережися ворога, — серйозно відповів Черненко.

— Забобони, — відмахнувся Сидорович. — Значить, ящірка з гребенем, кажеш... Швидше за все, гм... Думаю, ти говориш про морську ігуану. Якщо ти і міг десь її побачити, то хіба що справді в не дуже приємному сні. Цю рептилію вважають чи не найбільшою потворою серед її подібних. В наших краях, зрозуміло, вона не водиться. Такі рептилії мешкають переважно на Галапагоських островах*. А відкрив морську ігуану світові, аби ви знали, не хто інший, як Чарльз Дарвін!**

Тут учитель, видно, осіддав свого улюбленого коника і почав розповідати, хто такий Дарвін і який внесок він зробив у світову природничу науку. Захопившись, Сидорович уже нікого і нічого довкола себе не помічав. Денис присунувся до Максима ближче, прошепотів на вухо:

— Чого це тебе понесло з великими ящірками? Мені хоч не брешти, що наснилося.

— А я не можу запитати просто так? — ядуче запитав Білан.

— Ти — не можеш! — впевнено відповів Черненко. — Не крути, кажу. Чого це ти раптом рептиліями зацікавився?

— Бувають же і в мене причуди.

— Ти, блін, сам ходяча причуда! — Денис надувся і до самої Полтави приятелі їхали мовчки.

В Полтаві, як і ще в багатьох містах, Максим Білан ніколи не був. Тому, коли вони заїхали в це давнє місто, одну з колишніх гетьманських столиць, хлопець почав крутити головою, роздивляючись. Ніби читаючи його

* Галапагоські острови — архіпелаг у Тихому океані. Складається з 6 невеличких, 13 вулканічних островів та 107 скель. Входить до складу держави Еквадор.

** Чарльз Дарвін (1809–1882) — англійський вчений, дослідник, натураліст, мандрівник.

думки, учитель природознавства тут же перетворився на історика і почав сипати назвами, мов просом із мішка: Кругла площа, Пушкарівський собор, Технічний університет, Храм Віри, Надії, Любові тощо.

Нарешті вони підїхали до міського краєзнавчого музею і біля входу побачили величезну афішу. З неї скалив гострі зуби якийсь доісторичний ящур. Над його головою півколом було написано:

ЕКЗОТАРИУМ!

Найстрашніші рептилії з усього світу!

Ласкаво просимо всіх сміливців!

— Прямо тобі сміливців! — озвався хтось із зозуляньських школярів.

— А по-моєму, нормальний рекламних хід! — заперечив їм Черненко. — Хто себе боягузом визнає? Мовчите? Правильно. Значить, всі заплатять грошики і підуть дивитися на потвор.

— Ну, не так уже й усі, — уточнив Максим. — Купа народу повз музей ходить, і що? Всіх зачіпає оцей заклик? До речі, там, по-моєму, зачинено. Зарано приїхали?

Але ні. Автобус стояв досить близько до входу в музей. Години роботи було чітко видно: з дев'ятої ранку до шостої вечора. Вони приїхали якраз вчасно. Нікуди не квапилися, підкотили точно до відкриття. Проте Сидорович вже вкотре марно намагався відчинити двері. Коли вчителеві набридло смикати за ручку, він почав відчайдушно бити у двері.

Наче допомогло. Двері відчинилися, на поріг вийшов, не зовсім ввічливо відштовхнувши Сидоровича, молодик у синій формі служби охорони. Незважаючи на спеку, формена сорочка на ньому

була з довгими рукавами. Чоловіки поговорили між собою. Зі свого місця Максим бачив, як у процесі розмови вчитель мінявся в обличчі. Потім, коли охоронець зник за дверима, знову зачинивши їх за собою, Сидорович на ногах, що, здавалось, негнулися, повернувся в автобус.

— І таке буває, — вбитим голосом сказав він. — Учора звідси вкрали трьох екзотичних тварин. Тепер їх шукають, огляду нема. Бач, — він глянув на Максима, — сні таки збуваються.

— Тобто? — не зрозумів він.

— Гадина сниться — стережись ворога, — повторив Сидорович слова Черненка, який, у свою чергу, цитував свою бабу Галю. — Ось вороги тут і побували. До того ж украли вони, серед інших, саме морську ігуану. Точно таку, як ти, хлопче, описав.

7. ЗАБОРОНЕНА МОДА

Аби хоч якось згладити поразку, вчитель запропонував усім, раз уже приїхали, покататися Полтавою. Водій не заперечував — гроші йому все одно заплачені. Ніхто зі школярів теж не був проти — раз уже приїхали, то чому б не покататися.

Тепер усі більш уважно роздивлялися місто з вікна автобуса. Максим, хоча його голова була заповнена іншими думками, теж мимоволі захопився. Адже він їхав не просто містом — він їхав музеєм героїчної історії.

Старовинний готичний Львів, який він побачив зовсім недавно, видався йому більш холодним та

похмурим, ніж підтягнута, завжди готова до бою і геометрично правильна Полтава. На Круглій площі він звернув увагу на пам'ятник, по якому перед тим просто мазнув очима. Велична колона, яку ніби ввіткнули в постамент, схожий на бачений на картинках оборонний редут вояків вісімнадцятого століття, оточували гармати і поставлені на вістря мечі.

Максимові хотілося вийти, торкнутися гармати рукою і, чим чорт не жартує, прилаштувати руку до руків'я меча. Він розумів — бравого вояки з нього не вийде. Та як кожен хлопчисько, що захоплювався пригодницькими романами, він уявляв себе хоробрим воїном.

Та автобус поїхав далі. Максим почув лише, що ці мечі й гармати — пам'ятник на честь знаменитої Полтавської битви.

Коли автобус проїхав повз монумент, Черненко шарпонував Білана за плече.

— Слухай, сонько, мені хоч не брешти, добре?

— Це ти про що? — Максим зробив вигляд, що не розуміє.

— Про те саме! Сни твої пророчі! Спочатку ми їдемо дивитися на чудернацьких гадів, потім йому сниться потвора, схожа на морську ігуану, а тепер саме цю морську ігуану і стирали! Давай, дружбане, колись.

— Почекай трошки, о'кей? — попросив Максим і голосно запитав учителя: — Тарасе Сидоровичу, а той, з музею, не сказав, кого ще вкрали?

Педагог перервав свою зовсім позбавлену жвавості розповідь про історію Полтави.

— Лопатохвостого гекона та леопардового хамелеона. Це дуже показово, скажу я вам!

— Що ж тут показового? — запитання Білана вже ставали схожими на допит, але помічав це тільки Черненко.

— Морська ігуана, індо-малайський лопатохвостий гекон та леопардовий хамелеон з Мадагаскару — найпопулярніші екзотичні рептилії в приватних колекціях.

— А що, є такі, хто збирає гадів? — здивувався Денис.

— Я вам скажу, друзі мої дорогі, що це не просто нинішня мода. Це пошесть. За можливість мати вдома таку екзотичну іграшку колекціонери платять грубі гроші. Адже законно ввезти таку тварину в нашу країну можна лише для потреб зоопарку. Або якщо науковець досліджує таких рептилій. І досліджувати в даному випадку не означає вбивати і патрати ножем. Колекціонери замовляють таких рептилій контрабандистам. Або злодіям, які крадуть їх ось із таких пересувних тераріумів.

— Ясно, — Максим зітхнув і відкинувся на спинку сидіння. Денис знову хотів про щось його запитати, та хлопець приклав пальця до вуст і заплющив очі. Черненко скреготнув зубами. Він не любив чогось довго і терпляче чекати. Та мабуть, доведеться.

Знову повернувся до вікна. Саме зараз вони проїжджали проспектом повз квадратну площу, на якій між гранітними кубами примостився кам'яний лев. Над ним височив обеліск із гербом на вершині. Вчитель пояснив, що це — давній герб Полтави.

Денис ще кілька разів спробував заговорити до Максима, але той мовчки відмахувався. Лише коли всі вийшли на Паняньському узвозі, щоб піднятися на оглядовий майданчик і подивитися з найвищої його точки на річку Ворсклу та на знаменитий Хрестовоздвиженський монастир, Білан відчув: він готовий до розмови. Тепер щось підказало йому: приятель не засміє і не почне крутити пальцем біля скроні.

Тож коли автобус зупинився біля знаменитої полтавської Каштанової алеї і гурт школярів рушив за Сидоровичем, який знову щось розповідав, Білан трошки відстав. Те саме зробив і Черненко.

— Ну? — нетерпляче запитав він, щойно хлопці позбавилися сторонніх вух довкола.

— Гну, — в тон йому відповів Максим і коротко розповів про вчорашню дивну пригоду попід берегом.

— Чого мовчав? — буркнув ображено Денис.

— А ти б повірив? Та й не до того було. Січеш, що вимальовується? Гада з Галапагоських островів я бачив учора по обіді. Крадіжка сталася, як я розумів, учора вранці. Якби раніше, природолюб знав би наперед, що виставка потвор зачинена. Значить, він загорівся ідеєю, довідався що і як, і весь поринув у пошуки автобуса та формування групи цікавих. Як же галапагоська морська ігуана опинилася на березі річки Хорол, причому недалеко від села Зозулясте? Ніяких думок нема з цього приводу?

— Слухай, не кобенься! — роздратовано кинув Денис. — У тебе вони вже точно є. На мої думки тобі начхати.

— Мислю я собі так, — почав складати два і два Максим. — Хтось украв трьох рептилій на замовлення якогось колекціонера. І шукати замовника треба не десь у далеких світах, а у Зозулястому чи його околицях. Бо як інакше ігуана могла потрапити в ваші краї?

— До речі — як? Втекла?

— Поки що відповіді в мене нема. Бо я нічого не знаю про звички цих гадів. Ти краще подумай, хто в Зозулястому міг би бути кандидатом у колекціонери.

Весь цей час хлопці повільно йшли алеєю. Після цього запитання Черненко зупинився.

— В нашому селі такі потвори точно нікому не потрібні. Є звичайно, куркулі, але щоб викидати гроші на різних там ящірок чи, Боже збав, зміюк із жабами... Я тут усіх знаю, можеш мені повірити.

— Вірю, — кивнув Максим. — Тому й питаю. Думай ще. Денис почухав лоба.

— Що ти там про околиці говорив?

— Які околиці?

— Ну замовника треба шукати в самому селі або околицях. Слухай, за село я поручуся. А ось околиці варті уваги. І тут уже на наших сільських людей не гріши. Тут швидше ваші, київські можуть бути при справах.

— А ваші, значить, уже не київські? — ядуче поцікавився Білан. — Давно таким патріотом став?

— Ти чувак, до слів не чіпляйся. Кажу — ваші, значить, ваші. Крутелики, знаєш таких?

Від несподіванки в Максима відібрало мову. Кілька секунд він стояв і мовчки хапав ротом повітря, наче викинута на берег риба. А тоді його мов прорвало.

— Значить, мої батьки, по-твоєму, крутелики? Банкіри-депутати-мільйонери-бандити, так? Якщо в нас машина є і квартира трикімнатна, якщо тата за кордон запрошують, значить, у нас десь у стіні глечик із золотом замуrowаний?

— Тихо. Ша, — здав назад Денис, розуміючи, що бовкнув зайвого. — Я той... Не те хотів сказати... Словом, ну... Оті самі кияни з грішми...

— До чого тут кияни з грішми?

— Хати купують за селом чи ділянки. І будуються там, типу дачі. Таких уже четверо. Всі — з Києва. В них тут, як кажуть, літні резиденції.

Максим криво посміхнувся.

— Ти справді нічого не знаєш про великі гроші. Справжні багатії купують будинки під Києвом. Кілометрах у десяти, двадцяти, хай тридцяти від столиці. А тут — більше двохсот. І до Полтави шлях не такий уже близький. Щоби ти знав, розумнику, ділянка чи будиночок на околицях твого улюбленого Зозулястого не може коштувати аж так дорого. Значить, купують його ті кияни, в яких грошей не так багато, як гонору. Мовляв, і в мене особнячок замиський є. Дарма, що далеченько від Києва. Зате природа, річка, свіже повітря. Знову ж таки — Полтавщина, колиска України.

— Красиво заговорив, — оцінив Черненко. — Нехай там як, але якщо когось і підозрювати, то тільки одного з цих чотирьох прибульців. Більше нікому тут за океанські потворні плазуни не потрібні. Наші дядьки та тітки не знають навіть про таку моду на гадів.

Хоч яким ображеним у кращих почуттях був Максим, довелося визнати: Денис правий.

8. МЕНЮ ГАДІВ

Не можна сказати, що учні Сидоровича були розчаровані чи незадоволені поїздкою.

Подумаєш — змій, ящірок та жаб не побачили. На полі та в річці такого добра — хоч греблю гати. Зате покаталися, Полтавою погуляли, морозива в кульках поїли, поміняли обстановку хоч на півдня. Чого ще треба для повного щастя?

Вчитель, здається, теж трошки відійшов від шоку. Навіть спробував диригувати своїми учнями, коли ті

по дорозі назад вирішили хором заспівати якусь пісню з репертуару невідомого київським хлопцям українського естрадного виконавця. Місце біля Сидоровича було вільне. І Максим, який уже розробив спільно з Денисом план найближчих дій, скористався моментом і пересів до природознавця.

— Можна біля вас?

— Валяй, — кивнув той, за звичкою посунувши окуляри, що сповзли з перенісся.

— Тарасе Сидоровичу, я запитати хочу: а ось ці гекини, хамелеони, інші плазуни, яких крадуть, — їх же чимось годувати треба, правда?

— Ну звісно, — кивнув учитель. — Всі живі створіння їсти хочуть.

— Важко для них корм знайти?

— В великому місті — елементарно. Це ж, як я казав, заборонене хобі, про яке всі знають. Так що прогодувати домашнього пітона, алігатора, навіть тигра — не проблема. Не кажучи вже про таких не дуже великих створінь, як гекини.

— Я бачив багато ящірок по телевізору. Але гекона від хамелеона не відрізняю. Хіба що хамелеон колір міняє, правильно? — обережно вів далі Білан.

— Так, — розмова на улюблену тему захоплювала Сидоровича, хлопець розрахував правильно. — Народжуються вони сірими чи коричневими. А з часом стають більш яскравими і при цьому залишаються смугастими. Кольори такі красиві, що леопардовий хамелеон у колекціонерів дуже популярний. Тим більше, що до людей тваринка швидко звикає. В нього, знаєш, таке коротеньке тіло, довгий хвіст і луската спина.

— З геконом його сплутати важко?

— Гекон, Максиме, зовсім інший плазун. Він зовсім не яскравий. Сірий, зелений або такого землистого

кольору. Трошки схожий на таке собі дитинча крокодила. Лапи в нього широкі, пласкі та чимось нагадують лопаті гвинта чи вентилятора. Тому і назва така. Тваринка взагалі унікальна: на волі живе два роки, а в неволі — близько чотирьох. Дуже швидко звикає до людей, тому і популярна.

Перш ніж запитати далі, Максим витримав паузу, аби Сидорович не поцікавився, звідки раптом такий активний інтерес до вкрадених екзотичних тварин.

— От якби їх помістити в тутешні природні умови, вони б вижили самі, без сторонньої допомоги? Ну розумієте, аби хтось почав тут розводити всю цю гидоту...

— В природі, хлопче, гидоти не буває! — почвально промовив педагог. — А так... поняття не маю. Ще ніхто не пробував. Думаю, вижили б, особливо гекони. Вони люблять відкриті простори. А в нас же край не лісовий. Правда, серед поля на сонці ті ж гекони довго не протягнуть. Це ж не наші звичайні сірі ящірки. Між іншим, таких ящірок гекони можуть їсти! Ще вони харчуються цвіркунами. Так само полюбляють зелених коників. У цьому їхні смаки з хамелеонами збігаються. Правда, до меню леопардового хамелеона додають іноді маленьких польових мишенят. Тільки це, я вважаю, варварство. А ти, я бачу, зацікавився?

Білан обережно промовив:

— Все це для мене нове. Ось і думаю, як люди можуть брати на утримання таких тваринок...

— Вірно думаєш, — погодився Сидорович. — Не всі до цього готові. В когось тварина здихає. Комусь вона набридає, і її викидають чи спускають в унітаз. Хтось викидає в наші водойми, а це означає, що тварина помре. Серйозна проблема, хлопче, серйозна.

Вирішивши, що дізнався вже достатньо, Максим ще для годиться запитав природознавця про те, що зовсім не стосується екзотичних плазунів і повернувся на своє місце, біля Черненка.

— Ящірки і коники, значить, — гмикнув той, вислухавши товариша. — Коники-горбоконики... Про мишенят нічого не скажу, а такого добра, як коники-стрибунці, на нашому полі вистачає. Тільки що це нам дає? Думаєш, хтось із наших дачників піде сам ганятися за комахами?

— Найгірше, що може бути, — збирач гадів привіз корм із собою, з Києва чи де він там ще продається, — сказав Максим. — Тоді доведеться шукати інший спосіб, як його вирахувати. Якщо нам пощастить, наш невідомий колекціонер спробує шукати корм тут, на місці. Звісно, сам він полем стрибати не буде. Але, — Білан багатозначно глянув на Черненка, — хто б не ловив коників у полі, він сам чи хтось для нього, вночі це робити неможливо. Отже, — підвів він риску під сказаним, — ким би не був той, кого ми шукаємо, коників та, можливо, ящірок для нього ловитимуть серед білого дня. На полі.

Черненко азартно потер руки.

— Далі — елементарно, Вотсоне! Серед поля не сховаєшся. Видно далеко. Лишається випасати мисливця на коників.

Скоро автобус заїхав у Зозулясте. Всі дружно подякували водієві та Сидоровичу і дуже швидко розбіглися кожен у свій бік.

9. ПОЛЮВАННЯ НА КОНИКІВ

Годинник показував час обіду, проте їсти Максиму з Денисом не хотілося. І все ж вони прийшли додому і слухняно витримали випробування гарячим борщем баби Галі в тридцятиградусну спеку. Лише коли настала черга традиційних галушок із сиром та сметаною, Черненко почав свою роботу зі збирання потрібних відомостей.

— Ви ж все знаєте, ба' Галь, — почав він.

— Ну Дениску, далеко не все. Я крім Хорола, Пирятина, Полтави та вашого Києва ніде за свої п'ятдесят вісім не була. І телевизор у мене лише дві програми показує. Так що...

— Я не про взагалі, я про Зозулясте, — уточнив Денис. — Тут-то ви все знаєте?

— А ясна річ! — бабуся Галя розплилася в рум'яній посмішці. — Все життя тут прожила! В кожную баюру вступала, об кожен горбок перечіпалася!

— Тоді ви точно повинні знати, хто оті чотири хати на тій околиці, яка ближче до річки, купив. Бо ми в автобусі завелися: одні кажуть — кияни, інші — полтавчани.

Бабуся здивовано глянула на онука.

— Яка різниця? Тим більше, що всі праві. Ту хату, в якій другий поверх добудовується, де старий Панько жив, його родичі полтавській родині продали. Чула я, добудують вони її і здаватимуть комусь під дачу, бізнес такий. Поруч хата соломою крита і не перебудовується — це київський художник її купив. Бачила його кілька разів. Щасливий, мов слоненя. Все життя, каже, мріяв про щось справжнє, і ось отримав. Далі добротна хатинка — директора якогось полтавського заводу. Він сюди батьків своїх переселив, так вони

захотіли. Навідує акуратно. Четверта, з верандою — знову київського чоловіка власність. Зовсім недавно купив, десь навесні. То стояла безхазяйна, онуки тітки Катерини ніяк продати не могли. Все якісь грубі тисячі хотіли. Кажуть, таки за безцінь віддали. Хто такий цей чоловік, чим займається — поняття не маю.

Аби поміняти тему, Денис попросив компоту, баба Галя пішла по нього, а коли принесла — почала оповідати якісь сільські новини: чия курка на чий двір зранку встигла забігти, чия корова куди забрела абощо. Вислухавши необхідну порцію чуток, хлопці подякували за обід і подалися в поле.

— Як думаєш — хто? — запитав по дорозі Денис.

— Можуть бути й полтавчани. Там теж, думаю, є фанати гадів. І сховатися зі своїм тераріумом тут — миле діло, — припустив Максим.

— Справді, хто завгодно. Як діємо?

— Методом наукового тикуну, як завжди, — відповів Білан. — Нічого підозрілого не надібаємо — спробуємо вирішити проблему з іншого боку. Не придумав ще, але придумаю.

Село скінчилося. Попереду виблискувала водою річка Хорол. Трошки далі, ген через поле, майоріли ті самі чотири будинки. Стояли вони не поруч, були розкидані недбало, ніби хто жменю горіхів з кошика жбурнув. Хата художника примостилася під тихими вербами. Двоповерхова забудова, обгороджена абияк збитим парканом, стояла ближче до берега. Десь між ними бовванів добротний будинок батьків полтавського директора. І ближче до битого шляху стояла хата, куплена за безцінь чоловіком невідомої професії.

Яку хочеш — вибирай.

Але увага товаришів раптом перескочила з потенційних схованок збирачів гадів до кущів верболозу.

З них діловито вийшов хлопець і, пройшовши кілька кроків, став серед поля. На пекуче сонце він, здається, не зважав.

Зняв з голови кепку з довгим козирком.

Присів навпочіпки.

Потім став навкарачки. Завмер з кепкою в руці.

А тоді сіпнувся вперед, накриваючи щось у траві.

Не було жодних сумнівів: Костик Чепіга з сусіднього села Бережани ловив тут коників.

Ось так — звір на мисливця біжить. Або все простіше: у тих, для кого ці коники призначалися, так само наставляв час обіду. Чи як мінімум, чергової перекуски.

Навіть якщо Костик Чепіга і помітив Дениса з Максимом, жодних висновків для себе не зробив. Подумаєш — коників ловить. Які небезпечні для нього висновки можна зробити, спостерігаючи за цим безневинним зайняттям? Дійсно, полюючи серед поля за кониками, стерегтися чи боятися справді нема чого.

Р-раз — Костик упіймав ще одного стрибунця і закинув комаху в спеціально приготовану коробочку.

Максим дещо розгубився. Справді, якось швидко все в них зрослося. Ще кілька годин тому вираховували можливість виходу на крадія або ж скупника крадених плазунів, і ось будь ласка, мов концерт на замовлення... Білан спробував знайти такому везінню логічне виправдання. Крадіжка сталася тільки вчора. Полонені тварини виявилися ненажерами. Попросити про послугу невибагливого хлопчину з сусіднього села, яке не так уже далеко від Зозулястого, — значить, не привертати до себе зайвої уваги місцевих...

З одного боку, правильно все. З іншого — ой як притягнуто за вуха.

Поки Білан розмірковував, що сталося: невідворотне торжество залізної логіки чи звичайне

везіння, Черненко вже прийняв самостійне рішення. Навпростець через поле він посунув до Костика. Той за цей час встиг покласти до коробочки ще кілька стрибучих комах.

— Здоров, малий! — привітався Денис. — Як, твої не натягали вуха за вчорашне?

— Чого це? Подумаєш — не стрибнув... Твій дружок теж дарма героїствував, понтовило київське. І ніякий я тобі не малий.

— Великий, великий, — заспокоїв його Черненко. — Слухай, малий, якого дідька ти тут оце робиш? Гербарій збираєш?

— Гербарій, до твого відома, це засушені листочки та стеблинки, — гордо відповів Костик, пишаючись своєю обізнаністю. — Сіно, коротше. Корів годувати. А я тут бізнесом займаюся.

— Коників засушуєш?

— Мені за них Анатолій Федорович по гривні за штуку платить! Рибу я ловив учора під вечір, а він підходить. Теж, каже, рибалка. Хоче сома вловити, а він добре на коника клює. Сам він ловити їх не годен, ось мене попросив.

Тим часом Максим, розуміючи, що відбувається важлива розмова, рушив до них.

— Давай, Костику, старайся, — Денис нагнувся і поплескав його по плечу. — Це який Анатолій Федорович? Завклубом наш?

— У завклубом вашого руки не до вудки вирости, — в голосі Костика чулася зневага. — Звати вашого завклубом не Анатолій Федорович, а Федір Анатолійович. Цей, натомість, — солідний чоловік. Он його хата, бачите?

Білан наспів саме тоді, коли ловець коників показував рукою на хату, куплену за безцінь загадковим киянином.

10. СПОКУСА ОЧЕВИДНА

Побажавши Костику Чепізі успіхів у його важкій та благородній справі, приятелі пішли геть.

Обом дуже хотілося дізнатися більше про цього Анатолія Федоровича. Та розпитувати Костика довше було ризиковано. Не змовляючись, обое зрозуміли: навряд чи Костик знає про свого працедавця щось більше, ніж як його звати та місце, куди йому треба приносити наловлених коників. До того ж наполеглива цікавість навіть може насторожити ловця стрибунців.

«Чого це ви питаєте?» — «Так, просто...» Це нелогічна відповідь на цілком природне запитання. Ні, зраз світитися не хотілося.

Не знаючи, куди йти, хлопці рушили навмання, подалі від збирача коників. Ноги самі винесли їх до того краю берега, з якого вчора Максим стрибнув на велосипеді і під яким побачив морську ігуану з водоростями в пащі. Денис присів на прибережну траву. Максим опустився навпочіпки — він не любив сидіти на землі. По його голій нозі дуже швидко почала дертися нагору, до коліна, мураха. Збивши комаху щиглем, Білан промовив, дивлячись не на Черненка, а на повільний плин течії води Хоролу:

— Вилами по воді.

— Ти до чого? — стрепенувся Денис.

— До того, — в тон йому відповів Максим. — Цілком може бути, що Анатолій Федорович з он тієї хати, — він кивнув головою кудись позад себе, — виявиться безневинним рибалкою. Спить і бачить, як би оце вловити величезного сома. І припахав сільського хлопця ловити йому коників у полі. Тільки, мені здається, дорогуватو він платить за одного коника.

— Думаєш, коник-стрибунець не коштує своєї гривні? А спіймати його ти пробував?

— Дорого, дорого, — відмахнувся Білан. — Я не рибалка. Тільки мені здається, що для того, аби закинути вудку на сома, коробка комах не потрібна. Десяток — то максимум. Костик же розігнався. Ти що — одна гривня за штуку!

— Значить, — підсумував Черненко, — ти тут заперечуєш сам собі. І в той же час відповідаєш на власне запитання, може бути Анатолій Федорович простим рибалкою чи ні.

— Поясни.

— Легко, — Денис вмовився зручніше і не зважав на кіл'кох мурах, які сновигали по його нозі. — Подумай не як київський хлопчик, а як сільський. Справді, Костик чи хтось інший будуть стрибати за кониками по чистому полю і за копійки. Десять, двадцять, п'ятдесят — тут до копійок ставляться ще як до грошей. Це в Києві одну чи дві копійки у магазинах чи кіосках за гроші вже не вважають і кажуть: «Забери, мамці своїй занесеш!» Сільський погляд інший: копійка до копійки. Але Костика спокусили не копійками, а відразу гривнею. Для чого?

Максим ще не зовсім міг спіймати логіку приятеля. Тому промовчав. А Дениса вже несло далі. Він помітно пишався власною догадливістю.

— Я тобі скажу для чого. Справді, спокуса дуже велика: отримати по цілій гривні за кожного зловленого коника. І обмежень, наскільки я зрозумів, не існує. Ти почув від Костика, скільки саме комах треба тому чоловікові?

Білан похитав головою.

— О! — Черненко лягнув себе по коліну, скидаючи заодно неуважну мурашку. — Наловить Костик двадцять

коників — буде йому двадцять гривень. Наловить п'ятдесят — буде півсотні. А ти уяви, як у пацана зараз фантазія розгулялася і він уже ловить шістдесят, сімдесят чи навіть сто коників? За таку перспективу він буде старатися на совість, повір мені. Значить, замовнику справді треба щонайбільше комах. І він, як мені здається, справді готовий за них заплатити. Сільський хлопець Костик Чепіга ловитиме їх для нього, не питатиме зайвого і загалом лишиться щасливим. Тепер ясно?

Нарешті до Максима почало доходити.

— Отже, йому справді потрібно багато стрибунців?

— Не просто стрибунців. Багато корму. Я нічого не знаю про екзотичних рептилій. Тільки мені здається, відсутністю апетиту вони не страждають. Жеруть як не в себе. Лишається тільки це перевірити. Ти як, готовий?

Замість відповіді Білан звівся на рівні ноги, потупцяв, розминаючи їх, а тоді підійшов до краю берега. Глянув униз, тоді сказав:

— Шансів мало. Але давай полазимо там, унизу. Раптом ігуана далеко звідси не втекла?

Денис знизав плечима. Максим тим часом, не дочекавшись відповіді, скинув футболку, шорти, капці, спустився вниз, до пологого берега, і зайшов у воду. Черненкові лишалося тільки взяти з нього приклад і так само, роздягнувшись, зайти в річку, але з протилежного боку. Спочатку хлопці бродили по воді біля берега, а потім трошки поплавали під урвищем, вдивляючись у ріденький верболоз.

Дарма. Жодних слідів морської ігуани. Тільки по-тривожені жаби з кумканням стрибали у воду, хлюпаючи, мов кинуті з берега камінці.

Вибравшись із води, хлопці підставили мокрі тіла під гарячі сонячні промені.

— Коротше, — мовив Денис, — іншого виходу я не бачу. Треба на розвідку йти. У стан ворога.

— Не ворога, а ймовірного супротивника, — поправив його Максим. — Як ти це собі уявляєш? Якщо він і тримає десь украдених гадів, то сто процентів не надворі й не в сараї. Для цього існує хата. А ще краще — погріб. Там вогко, гади вогкість люблять.

— Тут можна сперечатися, — заперечив Денис. — Дивлячись які. Жаби, черепахи — можливо. Але якщо гекон — це звичайна ящірка, тільки індо-малайська, то він теж любить грітися на сонечку. Хіба що їх на певний час ховатимуть у льох, далі від людського ока. А так плазуни повинні жити в світлому приміщенні. Значить, він мЇЖЕ тримати їх в одній з кімнат. Чи на горищі — там, я помітив, горище нормальне. Не ламайся, Максе.

— В смислі?

— В прямому! Нам що, в перший раз кудись на чужу територію забиратися? Діємо так, — Черненко відчув, що пора брати ініціативу в свої руки. — Зараз обсихаємо і сунемо туди. Стукаємо у хвіртку. Якщо хазяїн вдома, прикидаємося чайниками і питаємо, чи не потрібні йому коники. Або бабки чи метелики. Ондо жаби їх жеруть за милу душу, чого б не додати до меню плазунів ще й таких комах...

— Припустімо, він буде вдома. І комах йому не треба. Що тоді?

— Тоді — облом, — легко погодився Черненко. — Відступаємо, займаємо вигідну позицію і стежимо. Рано чи пізно хазяїн повинен вийти з хати. В магазин чи ще кудись. Це ж село, постійно щось треба. Тим більше нашому брату киянину, який звик два кроки до будь-якого магазину ступати. І коли він піде, тоді спокійно пробираємося на його територію. Далі — по ситуації. Простий план, простіше не придумаєш.

II. ХАЛЕПА

Навіть при всьому бажанні сперечатися Максим не бачив, до чого можна причепитись. Інших варіантів у них просто не було. Тому кивнув і заплющив очі, підставляючи променям обличчя.

За півгодини хлопці вже підходили до хати загадкового Анатолія Федоровича. Коли йшли полем, Костика Чепігу вже не бачили. Видно, наловив коників і пішов, очікуючи небачених прибутків.

Підійшли до хвіртки. Денис постукав. Потім, побачивши новенький дзвінок збоку, натиснув на кнопку. Нічого, жодного руху з того боку.

Почекавши для вірності ще хвилин п'ятнадцять, хлопці нарешті наважилися. Денис штовхнув хвіртку, та господар приладнав до неї замок і зачиняв, просто так не відкриєш. Зробивши кілька кроків праворуч, Черненко став, розставивши ноги, оцінив висоту паркана. Тоді відступив назад.

Короткий розбіг, стрибок — і він учепився руками за край. Ривок — підтягнувся, закинув ногу, осідлав паркан. Максим так ніколи б не впорався з перешкодою.

— Лізеш? — запитав згори Денис.

— Якщо хвіртку зсередини не відчинити — навряд. Краще давай сам, а я тут повартую. Коли буде що — свисну.

— Ти ж не вмієш!

— Придумаю щось! — роздратовано кинув Білан. — Давай, бігом тільки, не барися там. Всього-то справ — у вікна зазирнути.

Кивнувши, Денис перекинув через паркан другу ногу і стрибнув, зникши в дворі.

Максим, глянувши довкола, знайшов для себе вигідну позицію за стовбуром густої верби. Звідти прекрасно видно хвіртку і частину дороги. Лише вмостившись на своєму спостережному пункті, Білан раптом зрозумів, що відійшов досить далеко від будинку. Його самого не видно. Господар не помітить його присутності. Але з цього місця хоч свисти, хоч кричи — Черненко все одно не почує.

Ситуація починала хвилювати Максима. Теоретично він не лишив товариша самого і сидить у засідці. Фактично від нього не було жодної користі. Якщо виникне критична ситуація, Денис просто змушений буде викручуватися сам. Попередити його про небезпеку не було жодної реальної можливості.

Тут же пригадалися американські фільми про шпигунів чи федеральних агентів, які, проникаючи на ворожу територію для розвідки, тримали зв'язок, озброївшись спеціальними приладами для переговорів. Сидячи в тіні верби, Максим Білан ще раз переконався: такі технічні штучки бувають лише в кіно. Реальне життя набагато складніше.

Час спливав повільно. Годинника в Максима не було, тому він не знав, скільки вже Денис шурує на чужому подвір'ї. Десять хвилин, двадцять, тридцять... Ні, тридцять навряд чи. Хоча все може бути: кожна хвилинка тягнулася, мов доба.

Здавалося, Денис захопився. Проте поки все було спокійно. Дзижчали комахи, цвірінькали пташки, де-не-де кумкали жабки. Максим поволі заспокоївся: нічого страшного, зараз приятель усе закінчить і перелізе назад через паркан.

Та раптом він стрепенувся.

Далеко почулося гудіння мотору, і враз на обрії з'явився автомобіль. Він наближався швидко, і в Білана

не лишилося сумнівів: він не їде мимо, а прямує просто сюди, до будинку Анатолія Федоровича.

В голову стрельнула безглузда і зухвала думка: кинути просто зараз під колеса, здійснити якомога більше галасу. Не важливо, як він буде виплутуватися з цієї халепи. Головне — аби Денис за парканом почув шум, швиденько зорієнтувався і або втік городами, або десь заховався.

Тільки коли авто зупинилося біля будинку, якась дивна сила притиснула Максима до стовбура верби. Він не міг рухатися, не міг не те що кричати — слова сказати. Чоловіка, який вийшов з-за керма, він не знав. Високий, підтягнутий, в кожному скупому русі — гідність та повага до себе. Коротко стрижене кучеряве волосся викликало в Дениса несподівані демонічні асоціації. Пояснити їх він собі не міг.

Чоловік витягнув із кишені ключі від брами. Впевнено всунув їх у замок. Значить, він і є Анатолій Федорович, той, хто купив будинок за безцінь і про якого ніхто до пуття нічого не знав.

Але не його поява дала відповідь на всі запитання, над якими ще кілька годин тому билися хлопці. І не його поява змусила ноги Максима Білана прирости до землі, а плече — до стовбура.

З боку пасажира вийшов ще один чоловік. Максим упізнав його, хоча бачив якусь мить. І саме його поява остаточно переконала хлопця: шукаючи викрадача екзотичних тварин, вони рухалися навпомацки. Більше того — їхні припущення виявилися правильними лише наполовину.

Анатолій Федорович не крав ігуану, гекона і хамелеона.

Їх викрав його супутник. Охоронець краєзнавчого музею, який мав прямий доступ до мешканців

екзотариуму. Викрав на його замовлення — і продав. Потім ігуана кудись поділася. І якби не ця прикра okazія, слід інших вкрадених рептилій загубився б назавжди.

Хто буде шукати гекона з хамелеоном у звичайній хаті на околиці такого собі села Зозулястого...

Господар відчинив хвіртку, Пропустив гостя вперед. Потім зайшов сам.

Хвіртка за ним зачинилася. І якщо Денис Черненко не встиг сховатися, він таки скочив у серйозну халепу.

Мозок Максима працював на повні оберти.

Як би не розгорталися події далі, вихід він бачив поки що тільки один.

Діяти треба негайно. Та часу це все одно забере. Тільки б Денис протримався.

12. «Ага, попався!»

За свого приятеля Максим переживав не дарма.

Опинившись на подвір'ї, Денис роздивився довкола. Хата, невеличкий садок. В глибині саду — сарай. У таких селяни тримають інструменти: лопати, сапки, сокири. Майстрові люди ставлять там верстати. Хтось ховає в таких сараях велосипеди, санчата, просто різний мотлох, непотрібний у хаті. На його дверях висів амбарний замок.

Підійшовши до сараю і посмикавши замок, Денис гмикнув. Тоді обійшов будівлю довкола, спробував роздивитися щось крізь щілини в дошках. Дарма, темно. Зазирнув у саморобне прямокутне віконце, засклене брудним порошним склом. Теж нічого.

Махнувши рукою, Черненко повернувся до будинку. У тому, що нинішня розвідувальна вилазка — марна справа, він уже переконався. Та визнавати поразку і відступати зовсім не хотілося. Раз уже почав, треба довести справу до кінця.

Тому він так само обійшов хату довкола, зазираючи в кожне вікно. Два вікна вели до великої кімнати, очевидно — зали. Крім стареньких меблів, явно вивезених з Києва спеціально сюди, на так звану дачу, і телевізора Черненко нічого не побачив. А ось два других вікна насторожили його. Вони виявилися щільно заштореними. Значить, є що ховати, вирішив хлопець.

Годилося б для чистоти експерименту зазирнути ще на горище. Тим більше, що воно гостинно зяло прочиненими дверцятами. А драбина валялася біля сараю.

Спокуса була дуже великою. Денис підхопив драбину, підтягнув її до стіни будинку, прилаштував. Із мавпячою швидкістю видерся нагору, застромив голову всередину. Пахнуло тим, чим завжди пахне на горищі: сіном, пилом та мишами. На диво, воно виявилось зовсім порожнім. Там не лише не тримали акваріуми з викраденими гадами — там взагалі нічого не тримали. Чисто і порожньо.

Розчарування дало несподіваний ефект: Черненко замість того, аби відразу спускатися, примостився на верхньому щаблі драбини й замислився. В голові крутилося: чи є з горища вихід до хати, всередину? Особливо його хвилювали оті зашторені вікна. Пробратися б туди і подивитися, що ховає господар за темними шторами. І чому взагалі так старанно ховається від людей — замок у хвіртку врізав. У селі всі зачиняють хвіртки на клямки, а цей бач — замурувався...

Тому, коли до будинку підїхало авто, Денис пізно схаменувся. Можна було стрибнути з драбини і сховатися за сараєм. Та він підсвідомо обрав інший сховок: завалившись на бік, перекотився через нижній щабель всередину горища. Розпластався на порошній підлозі, принишк.

Він не бачив, хто зайшов на подвір'я. Чув тільки голоси. Спочатку хряснула, зачинаючись, хвіртка, а потім перший голос, різкий та неприємний, продовжив якусь перервану розмову:

— Ти зі мною, шановний, у різні там ігри дурнувати не грайся. Не треба цього!

— Так я хіба граюся? — другий голос був молодшим і звучав нахабно. — У Полтаві нам зустрічатися ризиковано. А тут нормально, нікому до нас діла нема. Жодного, як ви кажете, шпигунства.

— Я тобі, дурню, не про шпигунство зараз кажу. Для чого ти взагалі сюди приперся після вчорашнього? — дратувався власник різкого голосу.

— Бо вчора ми не домовили. І я, здається, дав вам це зрозуміти. Хіба ви не зрозуміли, що ми з вами в рівних умовах?

— Ми з тобою, шановний, ніколи не будемо їсти з однієї тарілки. Закорбуй це собі на лобі. Я знаю, для чого ти сьогодні до мене приїхав. І відразу скажу: більше, ніж я обіцяв, ти не отримаєш. Навіть якщо ти показав мені свій гонор і викинув ігуану в річку, цим ти мене не переконав.

— Слухайте, Федоровичу, я ж можу запросто позвонити, і сюди, до вас, приїдуть захисники живої природи, — хоча власник нахабного голосу і намагався погрожувати, Денис зі свого сховку чув у голосі швидше відчай, ніж реальну загрозу.

— То й що? Нехай їдуть. Я лише покупець, колекціонер. Мої годованці тримаються в належних умовах. Я над ними не знущаюся. Приватні тераріуми є сьогодні в сотень людей. Тих, ким ти мене тепер лякаєш, більше зацікавить, де я беру тварин, офіційно заборонених для приватного ввезення в Україну. Ти сам це розумієш, тому засунь собі свої погрози в те місце, яким ти, схоже, думаєш. Це ж треба додуматися: рідкісну морську ігуану пожбурити в річку тільки для того, аби переконати мене: тобі зовсім не важко викинути рідкісну тварину. Тобі їх не шкода, бо за вдвічі більші гроші, ніж ми домовлялися, я екзотів купувати не буду. Але я все одно не платитиму більше! Мені потрібні ці гади. Для чого — не твоя справа. Тільки я не такий природолюб, щоби тремтіти за долю кожної потворної гадини.

— Ви просто жлоб, Федоровичу! — зробив нахаба цілком логічний висновок. — Я ж раніше в міліції працював. Не довго, але достатньо для того, щоб зв'язки зберегти. Коли ви поцікавились, чи можу я за певну суму викрасти для вашої колекції трьох годованців того тераріума, я навів про вас довідки. Хату цю ви купили за малі гроші — скористалися безвихіддю власників. Трьох крадених рептилій хотіли купити в мене за ціною однієї. Теж розраховували, що крадене дешевше коштує. Та я ціну цьому всьому дізнався. І становище моє не таке вже критичне. Добре, не нацькую я на вас любителів природи. Зате інші хлопці можуть приїхати. Ті, хто її ненавидить. Решту ваших гадів у Хорол повикидають, а ви нікуди не поскаржитесь, бо пояснювати багато чого доведеться. Так що з вас, Федоровичу, ще два рази по стільки. За ігуану теж доведеться заплатити. Не думайте, що ми тут, у провінції, в тім'я биті. Що таке?

Розмова раптом підозріло швидко урвалася. Денис грішним ділом вирішив — зараз хазяїн нападе на свого нахабного спільника і щось йому зробить. Та замість цього почув:

— Я драбину сюди не ставив.

Денисові забило подих. Він обережно посунувся вглиб горища.

— Тобто? — перепитав нахабний голос.

— Вона лежала біля сараю. У мене пам'ять чудова, все ж таки математик.

Запала тиша. За кілька довгих секунд її порушив звук, від якого Черненкові стало зовсім лячно — скрипіння дерев'яних сходів драбини. Хтось піднімався вгору.

Тікати не було куди. Денис стиснув зуби, приготувавшись до найгіршого.

— Ага! — почув він голос різкий голос Анатолія Федоровича. — Ось тут хто! Попався, злодюжко! Давай, злазь, все одно ж витягну.

13. СЕРЕД ОТРУЙНИХ ЗМІЙ

За руку себе смикати Денис Черненко не дозволив. За вухо — тим більше. Слухняно зліз із горища і став перед двома дорослими чоловіками.

Анатолій Федорович не сподобався йому відразу. Було в цьому чоловікові щось неприємне. Зовні він нічим не нагадував типового поганого хлопця з телевізійних бойовиків, але приховану загрозу просто випромінював. З таким жарти погані, це ясно.

Його співбесідник, власник нахабного голосу, на-
впаки, виявився молодим хлопцем із широким від-
критим обличчям. Денисові навіть здалося: він бачив
цього нахабу, причому зовсім недавно. А ось коли
і де — згадати не міг.

— Так, шановний, — тон хазяїна будинку не ві-
щував нічого хорошого. — Значить, по чужих горищах
лазимо? І чого ж ти тут шукаєш? Щось украсти хотів?

Денис мовчав. Він просто не знав, що сказати, як
збрехати. Визнавати себе сільським злодюжкою не
хотілося. Якщо Анатолій Федорович викличе зараз
місцевого дільничного, то буде абсолютно правий.
Хлопчисько забрався до нього на подвір'я. Висновки
однозначні — красти.

Нехай ще вісім днів тому пузатий добродушний
дільничний тиснув їм із Максимом руки як справжнім
героям. Тепер він змінить свою думку. По селу відразу
підє поголос: Денис Черненко по чужих хатах лазить.
Як воно буде матері, а особливо — бабусі Галі...

Головне — на своє виправдання Денис нічого не
зможе сказати. Довести, що хазяїн замовив своєму зна-
йомому викрасти трьох гадів із тераріума, а потім мало
за них заплатив, і тепер крадій на розбори приїхав,
неможливо. Навіть якщо його і вислухають, доказів не
буде. Тепер Черненко був переконаний: тут Анатолій
Федорович свою колекцію гадів не тримає.

— Мовчати будемо? Великий німий? На мене диви-
тися, щеня! — викрикнув хазяїн, взявши хлопця пуч-
ками пальців за підборіддя і піднявши голову. Денисові
нічого не лишалося, як сміливо дивитися просто йому
в очі. — Мовчиш, значить?

— А ви, Федоровичу, його ременякою по задниці, —
втрутився молодик. — Ремінь я позичу, в мене хо-
роший, армійський. Все одно такому належиться.

— Непедагогічно, — промовив хазяїн, не повертаючи голови. — В мене є інші методи. Більш дієві. Пішли зі мною, шановний.

Підштовхнувши Дениса в спину, він звелів йому йти до сараю. Для певності молодик таки стиснув хлопця за лікоть, аби той нікуди не вирвався. Та Черненко навіть не думав тікати. Їх двоє, і вони його все одно зловлять. Краще йти до кінця.

Не катуватимуть же вони його. Не пектимуть вогнем. Хочеться в це вірити.

До того ж Білан, мабуть, усе бачив. І саме в цей час щось мудрує. Ні, вирішив Денис. Він обрав правильну тактику. Що б не сталося — мовчати.

Тим часом Анатолій Федорович витягнув із кишені в'язку ключів, знайшов потрібний, відчинив замок. Заштовхнув полоненого всередину, зайшов сам. Помацав рукою стіну, знайшов вимикача. Клацнув. Над стелею загорілася самотня лампочка, що звисала на дроті.

Аж тепер Денис зрозумів, куди потрапив.

Удовж стінок сараю на підлозі по периметру стояли скляні прямокутні акваріуми різної величини. Скільки їх — хлопець не встиг порахувати. Та не менше десятка, це точно. В кожному ворушилося щось бридке. Видно, світло розбудило мешканців цього сараю.

Без перебільшення — жахливих мешканців.

Просто перед ним, лише в якихось п'яти невеличких кроках, лежала товстезна смугаста зміюка. Пласка голова, захована дотепер у складеному в кільця тулубі, повільно висунулася на поверхню. Господар узяв довгу палицю, що стояла біля стіни, підійшов до скляного помешкання гадини, легенько стукнув у прозору стінку. Змія поволі підняла голову,

висунула роздвоєного язика з пащі, показавши два отруйних зуби.

— Вона дуже дратівлива, — спокійно сказав Анатолій Федорович. — Це — австралійська тигрова змія. Її отрути вистачить, щоб убити чотири сотні людей. Скількох вона вже кусала — не знаю. Я називаю її Маруся. Вона — гордість моєї колекції. Подобається?

Денис далі мовчав, ніби загіпнотизований поглядом тигрової змії. Зате за його спиною озвався молодик:

— Значить, ви їх тут тримаєте?

— Найбільш небезпечну частину колекції — так. Для того, до речі, цю хату купив. Перевіз я все це сюди лише три тижні тому. Думаю, кого б знайти, аби за всім цим хазяйством приглядав. Не сидітиму ж я тут вічно. Ти не знаєш, до речі, нікого?

— Подумати треба, — промовив молодик. — А це хто?

— Це? — палиця хазяїна перемістилася ліворуч від змії Марусі, до іншого скляного прямокутника, де повільно повзла по спеціально покладеному пеньку тоненька змійка з невеличким хрестиком на пласкій голові, — Звичайна ефа. Живе в Центральній Азії. Теж отруйна, але сила її отрути дещо перебільшена. Маруся кусне — відразу гаплик. А ця потвора калікою може залишити. Людина, скажімо, осліпнути може. Чи м'язи паралізуються назавжди. Ти, піонер-герой, уважно дивися, — хазяїн поплескав його по плечу. — І слухай, я для тебе все це кажу. Ось поруч із ефою — справжня гримуча змія. Зараз вона спокійно лежить. Але варто мені кілька разів стукнути по склу — вона стрепенеться. Тоді ти почувеш, як тріщить он та шишечка в неї на хвості. Тільки вона затріщить — все, змія готова атакувати.

Денис, щоб не показати, як йому страшно, відвів очі. Ліворуч він побачив два невеличких акваріуми, у яких зазмерли дивні ящірки.

— Привіт, — молодик фамільярно штовхнув один акваріум носом. — Давно не бачились.

— Це, шановний, геко́н та хамелеон. Вони людському життю не загрожують. Ну і наостанок познайомлю тебе ще з двома моїми годованцями. Он там, бачиш, дивись уважніше, — хазяїн поклав руку на потилицю полоненого, змушуючи зробити два кроки до скляної коробки, — скорпіон звичайний. Поруч — тарган із Таїланду. Бач, який великий. На відміну від скорпіона, не кусається. Та все одно коли такий по тілу пробіжить, приємного мало.

— Невже, Федоровичу, вся ця гидота вам подобається? — щиро поцікавився молодик. — Мене від них усіх верне. Особливо — від таргана.

— З моєю шкідливою роботою тільки такі гади і допомагають, — пояснив Анатолій Федорович. — Я від них сил набираюсь, енергії. Інакше з нинішніми архаровцями не витримаєш.

— Де ви працюєте, до речі? — запитав молодик.

— Тобі яка печаль? — байдуже відмахнувся хазяїн. — Головне — я знаю, як ось із такими важкими підлітками раду собі давати. Значить, слухай мене уважно, шановний, — тепер хазяїн говорив до Дениса. — Або ти зараз почнеш говорити, або я зачиняю тебе на кілька годин тут, із цими прекрасними представниками живої природи. Я мало знаю дорослих сильних людей, які готові витримати в одному зачиненому приміщенні з отруйними зміями більше двох годин. Навіть якщо всі ці гади сидять за склом і не можуть вибратися. Отже, шановний, якщо ти — такий герой, якого з себе корчиш, і витримаєш тут дві

години, наступну годину ти проведеш більш цікаво. Знаєш, як?

Анатолій Федорович нахилився до Дениса і голо-
сним шепотом прошипів йому на вухо:

— Я відсуну кришку кожного акваріума не де-
кілька міліметрів. А тобі зв'яжу руки. Злодюги на це
заслугують. І якщо протягом години ніхто з меш-
канців мого тераріума не скористається можливістю
вийти на волю, тобі пощастило. Та я потурбуюся,
щоб кілька з них були трошки роздратовані. Ти за-
кришиш, ми почуємо твій голос, і це буде сигналом:
ти вирішив поговорити зі мною. То як, граємо
в героя далі?

Черненко подолав спокусу заговорити. Міцніше
стиснув зуби.

— Ти сам вибрав! — Анатолій Федорович розпря-
мився, розвів руками, підштовхнув Дениса в спину,
щоб той зробив ще кілька кроків уперед. Після чого
обоє вийшли.

Ззовні брязнув замок. Лець скреготнувши, повер-
нувся ключ.

Тигрова змія Маруся хитала головою з боку в бік,
дивлячись просто на хлопця. Ефа повільно повзла
по своїй деревині. Гримуча змія вороже поводила
хвостом із калатальцем на кінці.

Денис хотів вимкнути світло. Та враз передумав: си-
діти з гадами в напівтемряві буде ще страшніше.

Краще б уже розпеченим залізом пекли, раптом по-
думав хлопець. Хоч покричати не соромно.

Відійшов до дверей. Сів, притулився до них спиною.
Заплющив очі — і відкрив. Ні, він мусить бачити цих
потвор. Коли бачиш небезпеку, не так страшно стає.

Не так. І все ж таки страшно.

14. ФЕДОРОВИЧ І СИДОРОВИЧ

Минула година після ув'язнення невідомого злодюжки.

Молодик навіть перестав з'ясовувати з Анатолієм Федоровичем стосунки — так його зацікавило, хто ж переможе в цьому нерівному двобої. Та чим далі, тим більше драгувався господар. Його методи поки що не приносили результатів.

— Упертий, — відзначив молодик.

— Не таких виховували, — заспокоїв не стільки його, скільки себе Анатолій Федорович. — Знати б, заради чого він геройствує.

— Характер такий, — припустив молодик.

— У мене теж характер. Причому цей шмаркач ще не до кінця розуміє, з ким має справу.

— Я теж, до речі, — зауважив молодик.

Господар уже збирався задовольнити нарешті його цікавість, та раптом у хвіртку спочатку подзвонили, а потім — постукали. Причому калатали так, ніби за кимось сто вовків гналося.

Анатолій Федорович підвівся з ганку, на якому вони сиділи весь час, і пішов відчиняти. Побачивши Костика, клаповухого хлопчину, який старанно наловив йому коників на харч годованцям, він неабияк здивувався.

— Чого тобі?

— Швидше! Швидше! Там... там...

Костик захекався і не міг толком сказати, що ж десь там такого незвичного відбувається.

— Спокійно, — Анатолій Федорович узяв його за плечі. — Вдихни. Видихни. Молодець. А тепер скажи, де «там» і чим я можу допомогти.

— На березі наші хлопці сіткою рибу ловили. І витягли дракона! — видав клаповухий.

Почувши це, молодик насторожився і теж підвівся. Анатолій Федорович зиркнув на нього через плече, а тоді знову повернувся до Костика:

— Тепер давай повільно і чітко. Якого дракона?

— Такого! — хлопчина розвів руки, як це роблять бувалі рибалки, хвалячись виловом. — Плямистий, зубатий, з хвостом і гребенем на спині! У нас такі не водяться!

— Де це сталося? — швидко запитав господар.

— Тут! Тобто, там! — Костик махнув рукою кудись позад себе.

— Так тут чи там, шановний? — нетерпеливився Анатолій Федорович.

— Он там! Прямо, біля річки! За полем!

— Далі: чому ти прибіг із цим до мене?

— Бо я вас же знаю! — просто пояснив Костик. — І потім, ваша хата від того місця найближче стоїть! Ви рибалка, я знаю. І хлопцям просто хтось дорослий треба. Вони не знають, що з драконом робити. Бояться його — ще пальця відгризе.

Озирнувшись на сарай і зустрівшись поглядом із молодиком, Анатолій Федорович рішуче звелів:

— Веди до вашого дракона! Паніку не піднімай, більше нікуди не ходи. Я сам розберуся.

На цей час день уже схилився до вечора. Денна спека поволі відступила, дихалося легше. Від річки тягнуло прохолодою.

На порослому густим верболозом березі Анатолій Федорович та його супутники побачили не хлопців, як казав Костик, а лише одного хлопця. Біля його ніг стояло велике сине емальоване відро, накрите кришкою. Цю кришку хлопець притримував зверху ногою.

— Ти сам? — швидко запитав Анатолій Федорович.

— Друг мій у село погнав. Все ж таки сенсація — таке в Хоролі плаває, — спокійно відповів хлопець.

— Ох чорт! Язики ваші довгі, всім розляпають! Добре, все одно ніхто не повірить. В разі чого скажете — утік дракон. За палець укусив і втік. Де він, там? — Анатолій Федорович кивнув не відро.

— Хто, морська ігуана? — з невинним виглядом запитав Максим Білан.

— Вона, вона! — квапливо промовив чоловік і раптом осікся: — А ти звідки знаєш?

— Значить, правда, — сказав Максим, забираючи ноги з кришки.

Вже не стримуючи себе, Анатолій Федорович зірвав кришку.

Відро було порожне.

— Ах ти... — просичав він, стискаючи кришку в руці. Та нічого не встиг ані сказати, ані зробити.

З густого верболозу вийшов учитель і природолюб із Зозулястого Тарас Сидорович Головач. Він заховався досить близько, аби не лише чути цю коротку розмову, а й бачити реакцію Федоровича.

— Значить, морськими ігуанами цікавитеся, — промовив він, поправляючи окуляри на перенісці. — Значить, знаєте, що одна з них десь тут загубилася. Може, ви і гекона з хамелеоном допоможете знайти?

— Не розумію... — голос Анатолія Федоровича зрадицьки здригнувся. Де й поділася самовпевненість.

Сидорович підійшов ще ближче. Примружив короткозорі очі.

І далі сталася чи не найбільша несподіванка.

— Чекайте... Толя? — вигукнув сільський учитель. — Толя Громовець? Давно тут — і не признаєшся? Як це все розуміти, пане... добродію Громовець?

15. НОВИНИ БУВАЮТЬ РІЗНІ

Всю цю історію, а також усе, що було далі, Сидорович розповів Максимовому татові.

Білан-старший приїхав по сина, як і обіцяв, через десять днів. Спочатку вислухав плутану розповідь з вуст приятелів, котрі перебивали один одного, а потім переговорив із Головачем, якого знав з дитинства і дуже поважав.

З синові розповіді Білан-старший зрозумів: коли Денис через власну необережність та самовпевненість обох доморощених сищиків опинився в халепі, Максим розвитку подій чекати не став. Зрештою, навіть якщо Черненкові вдасться втекти, діяти все одно треба. Тож Білан рвонув крос на довгу дистанцію. Добіг до села, розшукав Вову Пономаренка і запитав, де можна знайти Костика Чепігу і чи конче для цього мчати аж у Бережани. Якщо без цього не обійтися, він попросить у Вови велосипед. Та все виявилось простіше, ніж чекав Максим: двоюрідний брат Костика живе в Зозулястому, і клаповухий мало не щодня приїздить до нього на велику. Не така вже велика відстань між селами.

Знайшовши Костика, Максим без жодних пояснень попросив його про послугу: сходити до його знайомого Анатолія Федоровича і сказати про спійманого дракона. Для чого це треба — Білан не пояснював. Замість пояснень простягнув клаповухому п'ять гривень, сказав, що сам за все відповідатиме, і попросив почекати двадцять хвилин. За цей час Максим відшукав Сидоровича, і йому сказав уже правду про свої підозри.

— Не знаю, як твоєму синові це вдалося, — розповідав далі Сидорович, — але він, виявляється, все

точно розрахував. Громовець виказав себе мимоволі. Коли я його впізнав — теж трошки збентежився. Але швидко взяв себе в руки. Я його знаю, вчилися разом. Тільки я на біологічному, а він — на фізико-математичному. Так склалося, що в одному гуртожитку жили. Потім Толя за щось зачепився, вгору пішов, ну а я — сюди...

— Ти, Тарасе, тут на своєму місці, — перебив його Білан-старший.

— Та не заспокоюй ти мене, не треба! Дослухай краще. Знаєш, що вони на місці зі своїм спільником, тим охоронцем із музею, придумали? Історія залізна. Мовляв, хтось дізнався, що Громовець цікавиться екзотичними тваринами. Ось йому і принесли. Анатолій Федорович відразу зрозумів: крадене. І купив, щоб в погані руки не потрапили. Тоді подзвонив до музею, наткнувся на цього охоронця, все йому пояснив і той приїхав за тваринами. Куди поділася за цей час морська ігуана — він не знає. Не було її — і все.

— Як вони пояснили, що Дениса в сараї зачинили?

— Так і пояснили: мовляв, господар забув сарай закрити. Хлопець забрався на подвір'я, зазирнув у сарай. Тут господар його і злапав. Налякати злодюжку малолітнього хотів. Коли випустив хлопця, угоду запропонував: він не тягне його в міліцію, я мовчу про цю історію. Рептилії повернуться на своє місце.

Денис, який був при цій розмові, насупився.

— Вибачте. Ну винен, винен...

— Винен-то винен, — погодився Сидорович. — Тільки саме ти підслухав оту їхню розмову. І я тепер можу більш-менш прояснити всю ситуацію. Хто, для чого і таке інше.

— Виходить, ми обміняли Дениса на своє мовчання, — зітхнув Максим.

— Це ви можете мовчати. І то — короткий час. Я мовчати не буду, можете мені повірити, — запально пообіцяв Сидорович. — Нехай я не доведу змову цих двох. Зате я сам бачив купу небезпечних плазунів та комах у сараї Громовця. Навряд чи він має право їх тримати. Хоча бажання тримати цих гадів у нього дуже велике. Натура така. Він сам хитрий та підступний, наче змія. Може засичати, може куснути тихцем. У гуртожитку дівчата його так і прозвали — Плазун.

Білан-старший взявся за телефон, відійшов подалі в сад і близько години комусь надзвонював. Коли повернувся до гурту, настрої у нього був кепський.

— Словом, навів я довідки через своїх знайомих. Громовця Анатолія Федоровича мої знайомі знають не з гіршого боку. Переконувати їх я не став, мені не суперечки потрібні, а інформація. Подобиці я опускаю. Бо в результаті сам трошки розгублений. Виявляється, цей Плазун, — він витримав багатозначну паузу, — з вересня буде директором однієї київської школи. Там якісь кадрові перестановки, зовсім мені не зрозумілі. Та й не треба воно мені, це розуміння. Тут головне — результат.

— Ото комусь не пощастило! — не стримався Денис.

— Я навіть знаю, кому, — якимось дивно подивився на хлопця Білан-старший.

— Тату! — ахнув Максим.

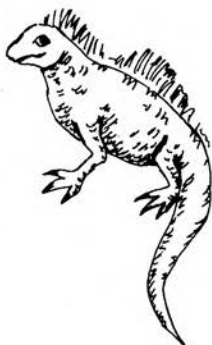
— Готуйтеся до нового навчального року, хлопці, — сумно посміхнувся Білан-старший. — Бо я вже морально готовий.

Приятелі замовкли, переварюючи інформацію.

А порушила загальну мовчанку бабуса Галя. Зайшовши на подвір'я з банкою меду, який ходила купувати спеціально для Біланів, вона поставила слоїк на стіл і промовила:

— Ви знаєте, що сьогодні в селі сталося? Двоє наших мужиків рибу сіткою ловили. І якусь небачену потвору витягли. Зубата, хвостата і гребінь на голові. Вже в Хорол подзвонили, в міліцію. Наш дільничний її злякався.

*м. Київ
2008–2014 рр.*





Група залізного порядку

1. До школи не хочеться

Хоч у школі Максим Білан був відмінником і не надто скаржився на те, як перебігають його шкільні роки, першого вересня до школи його не дуже тягло.

Не те, щоб у хлопця зникло бажання вчитися. Навпаки: в світлі пригод, які вже довелося пережити з весни цього року, Максим зрозумів: знає він дуже

й дуже мало. Вибратися зі складних, а іноді навіть небезпечних ситуацій йому та його приятелям вдавалося здебільшого через те, що Білан багато читав, а отже — знав трошки більше за інших. Тому вантаж додаткових знань хлопець не вважав тяжким.

Інша річ, що тепер, у новому тисячолітті, за часів розвинених технологій за знаннями до школи йти не обов'язково. Навчившись читати, писати, рахувати та оволодівши інтернетом, кожен, хто вважає себе розумним, цілком здатен займатися самоосвітою. І думки ці прийшли в голову не Максиму, а його татові, Біланові-старшому.

— Скажу я тобі, сину, — просторікував він тепер щовечора після перегляду новин та прочитання вечірніх газет, — що наша система освіти недосконала. Я сам не любив ходити до школи. Але в кожній людині у твоєму, сину, віці трапляються такі періоди. У мене це було швидше вікове. Признайся, хочеться до школи?

— Не дуже, — з батьком Максим намагався бути чесним.

— Чому?

— Ти ж знаєш... Новий директор...

Почасти це було правдою. Влітку, відпочиваючи в селі на Полтавщині, у бабусі свого однокласника і тепер уже бойового товариша по пригодах Дениса Черненка, Максимові довелося чи не вперше в житті зіткнутися з відвертою безкарністю за поганий вчинок. Такий собі Анатолій Федорович, звичайний київський дачник, виявився колекціонером рептилій. Утримувати їх у приватних руках заборонено в Україні. Не те щоб офіційно заборонено — просто не рекомендовано. Бо ці екзотичні тварини потребують спеціального догляду, інакше вони загинуть. Та й завозять їх для потреб приватних колекціонерів незаконним шляхом.

А свою власну колекцію Анатолій Федорович поповнював, замовляючи крадіжки з тераріумів. Тобто по суті був кримінальним злочинцем. Денису з Максимом удалося вивести його на чисту воду. Причому Черненко цього разу ризикував як ніколи. Але виявилось — даремно.

Любитель гадів був не просто київським дачником — Анатолій Федорович Громоовець мав десь високо, за словами Білана-старшого, впливових знайомих. Вони могли його захистити від правосуддя і, мабуть, зробили це. А головне — цей чоловік, який мав у студентські роки прізвисько Плазун, з нового навчального року ставав директором їхньої школи.

Мати такого директора — радості мало. Та пригоди загартували Максима, і він був готовий протистояти Плазуну. Тим більше, що не був упевнений, що серед кількох тисяч школярів він вирізнить своїх старих знайомих Білана і Черненка, бо навіть прізвищ хлопців він, здається, тоді не дізнався. Не слід потрапляти на очі Плазуну — от і все.

— Хочу, щоб ти знав, — відразу промовив тато. — Образити тебе я не дам. До іншої школи теж не переведу — надто жирно для якогось там Плазуна Федоровича.

— Що він мені зробить? — знизав плечима Максим. — Зрештою, зустрічатися зайвий раз із тобою йому теж не хочеться. Нехай пацана він не боїться. Зате мусить стерегтися дорослої шанованої людини. Ні, тут я проблем не бачу. Неприємна людина — але хіба таких мало?

— Лише неприємна людина, — погодився тато. — Добре, що ти швидко зрозумів: у житті доводиться мати справу не лише з тим, хто тобі приємний. Отже, до школи тобі не дуже кортить не через нового директора?

— Правда, — кивнув Максим.

— Гаразд, а в чому ж тоді справа?

— Мені там нудно стає, — хлопець знову довго не думав.

— О! — тато переможно підніс пальця догори. — Саме чогось такого я й хотів від тебе почути! Бо коли мене в мої часи питали, чому я не хочу до школи, я відповідав: «Не знаю». Не міг пояснити цього сам собі. А отже, як тепер розумію, давав підставу батькам та вихователям списувати моє небажання вчитися на вікові проблеми так званого перехідного періоду.

— Я читав про такі речі.

— Бач, читав він, — тато підвівся, пройшовся по кімнаті. — Ось про це і пишуть, про такі настрої. В школі стає нудно вчителям. А значить, ця нудьга передається учням. Можна щось змінити?

— Чесно сказати?

— Як завжди.

— Не думаю, тату, — відповів Максим. — В одній, окремо взятій школі — так. На загал — навряд чи. Саме тому доведеться йти до школи через «не хочу». Хоч які б там у нас були вчительки та фізкультурник із хіміком, комп'ютер їх усе одно не замінить.

Хотів сказати, що Плазуна Федоровича охоче перевів би у віртуальний простір — гадом-чудовиськом якої-небудь комп'ютерної гри. Ось де з ним можна воювати. Натиснув кнопку — отримав результат. Голова чудовиська розлітається від віртуальної кулі, посланої точно в ціль. А як не влучиш — теж нічого страшного: гадина тебе не дістане. Бо вона живе лише в комп'ютері.

Та промовчав. Не дуже любив Максим Білан гратися в комп'ютерні ігри. Краще книжку почитати, кіно подивитися. Емоції ті ж самі, а уява розвивається.

Взагалі не треба татові думати, що він справді по-боюється нового директора.

І не чекає від нього нічого хорошого.

2. СВЯТКОВИЙ БУКЕТ

Перше вересня випало на понеділок — без того важкий день.

Мама за звичкою збирала Максима до школи, наче малого. Костюмчик напрасувала, білу сорочечку на-крохмалила, краватку нову поклала. Перед тим навіть до перукарні зводила. Навіть торік у перший шкільний день новоспечений семикласник трошки ніяковів від цього. Нині ж повноцінний восьмикласник десь у глибині душі хотів просто перед виходом з дому скуйовдити розчепіреними пальцями чуприну, лягнути ніби ненароком чимось масним на комір сорочки, навіть подряпатися напередодні.

Та не вийшло бунту. Подумав Максим, подумав — і махнув рукою. Нехай, це ж лише перший день. Мамі приємно, коли син такий. Для неї перше вересня наче родинне свято, і на вечерю неодмінно буде торт з вісьмома свічками: на день народження нового школяра. Так уже повелося в родині Біланів: тепер Максим міг сміливо визначити це як культ навчання.

Не школи — саме навчання. З яким школа прямо пов'язана: як приміщення, куди школярі ходять.

І все ж таки не стримався Максим. Побачивши пишний букет гладіолусів, приготований мамою, хлопець категорично заявив:

— Лишіть це вдома! Ви ще портфельчика мені купіть, мов первачкові!

— Синку, ти чого? Спав погано? — здивувалася мама. — Завжди ж було все гаразд!

— І правда, чим тобі квіти не догодили? — втрутився Білан-старший. — Подаруєш якій-небудь учительці. Їх у вас ого-го скільки.

— Скажи ще — першій вчительці! — ядуче промовив Максим. — Слухайте, це справді зайве. Мам, якщо вже його треба комусь дарувати — тримай ти. Чесно! — він простягнув святково оформлені гладіолуси матері. — Свято ж сьогодні! Ніхто мені, крім тебе, не потрібен, і взагалі...

— Знаєш, що? — рішуче виступив уперед тато. — Я розумію, що ти вже здоровий козак. Але і ти зрозумій, раз такий дорослий: нема нічого поганого, коли пристойно вдягнений хлопець, нехай з наплічником, а не з портфельчиком, понесе до школи букет квітів. Мама старалася, вибирала, так що розмову, вважай, закінчено. Тримай букет — і вперед, до знань!

Авторитет Білана-старшого був незаперечний. Білан-молодший зітхнув, покірно стиснув у правиці враз такі ненависні гладіолуси й пішов до школи. Добре хоч восьмикласника батьки вже не вважають за потрібне проводити до шкільного двору.

Швидше б зайти кудись і викинути ці бісові квіти.

До школи Максим через те пішов дворами. Ще зустріне кого знайомого, пальцями тицяти почнуть. Гляньте, мовляв, сьогодні в цього чувака справжнє свято життя. А ввечері він ще їстиме торт із вісьмома свічками, мов той Малюк, друг Карлсона.

Знайшов затишний дворик. Роззирнувся. Замахнувся — і передумав. Ні, не викидати — смітити. Бо раптом просто на нього з під'їзду вийшла двірничка

у форменому жилеті та ще й з мітлою. Чи здалося це Біланові, чи справді вона недобре глянула на нього? Вірніше, на потенційне сміття в його руці. Поки вважався, з іншого під'їзду вийшла мама з двома святково вбраними малими. Тут же з-за рогу сусіднього будинку якась бабця з онукою в білому фартушку вигулькнула.

Ну не дадуть же свою справу зробити!

Скреготнувши зубами, Максим поправив наплічник і пішов шукати більш зручне місце. Сам того не розуміючи, він рухався не в бік школи, а якимось так паралельно їй. Наближаючись до будинку, в якому мешкав Денис Черненко. Однокласник, спочатку товариш мимоволі, потім — добрий приятель і побратим по неімовірних пригодах, і нарешті — друг.

Хоча ці двоє хлопців були абсолютно різними за складом характеру і навіть родинним станом. Денис ріс у неповній родині, де, крім нього, були ще менші братик і сестричка. Мама Черненка змушена була багато працювати, тож на старшого сина цілком справедливо дивилася як на дорослого мужчину, не маючи часу стежити за його навчанням та шкільними успіхами. Їх Денис таки мав. Не ходячи у відмінниках, швидше — навпаки, він не раз і не два захищав спортивну честь рідної школи.

До пригоди з Плазуном Федоровичем хлопці часом їжачилися. Та після того як Максим витяг Дениса із серйозної халепи лише силою свого розуму, Черненко почав дивитися на «ботаніка» і «слабака» зовсім інакше. Денис, хоча й був фізично сильнішим, визнав Максима за лідера їхньої невеличкої команди — переступивши через себе й не доспавши кілька ночей.

Та зараз Максим Білан менш за все думав про свого несподіваного друга, і взагалі про їхні стосунки. Букет

п'як йому руку, муляв, перетворював на опудало, на загальне посміховисько. Геть його, негайно!

На наважуючись усе ж таки смітити на вулиці, Білан нарешті надибав у одному з сусідніх дворів контейнер для сміття, вже спорожнений зранку. Нарешті! Тепер нехай дивляться, хто куди хоче: він лише пожбурить сміття в смітник. Наблизився до контейнера, здійняв руку...

— Е! Куди! — почувся ззаду знайомий голос.

Рвучко озирнувшись і при цьому присівши, Максим для чогось заховав гладіолуси за спину. І тут же розпрявився: через цей двір саме збирався йти Денис Черненко. Тепер він стояв, у своєму попросованому, проте не новому піджаку, з якого за літо встиг трохи вирости, у сорочці з розщепленим коміром, без краватки, кудлатий, тримав за паси наплічник.

— Туди! — кращої відповіді в Максима не знайшлося. — Чого ти кричиш?

— А ти якого хріна оце робиш? Хороший же букетик.

— Хороший — бери! — миттєво зреагував Білан і великодушно простягнув другові квіти.

Не уявляв собі друга з букетом, та довелося. Без жодних слів Денис підійшов, взяв букет, для чогось труснув ним, понюхав, дунув на якусь квітку. Щось у всьому цьому було не так. Черненко з гладіолусами — це як ворона з бантиком. Уголос цього Максим, звісно ж, не сказав, аби не образити друга. Хоча відзначив: чи не вперше в житті порівняв Дениса з вороною чи ще якимось неестетичним представником фауни.

— Правда викидав? — підозріло глипнув на Максима Денис.

— Правда. Пішли вже. Це ти, реально, Плазунові Федоровичу подаруєш?

— У плазунів тепер по-батькові є? — скривив по-смішку Черненко. — Мандражиш трохи?

— Було б чого. Думаю, йому не до нас тепер. Історія ж забулася.

— Як для кого.

Згадавши, як сидів у сараї, повному отруйних рептилій, Денис примружив очі, й у виразі обличчя друга Максим помітив щось нове. Значить, не тільки з ним самим коїлося щось дивне.

— Чого став — гайда! — підкинувши наплічник на плече, Черненко закрокував уперед, впевнено тримаючи квіти в правій руці.

Він кудись поспішав, це було аж надто помітно, і квапився пацан явно не в школу. Вірніше, в школу, але явно не з тією метою, з якою туди ведуть учнів молодших класів. Дивна поведінка друга неабияк зацікавила Максима і він таки поспішив за ним.

Все з'ясувалося за п'ять хвилин. До школи хлопці, як завжди, йшли дворами. І коли минали той самий, де на лавці цієї весни Максим зустрів заплакану і перелякану Оксану Дорошенко, лідерку дівчачого шкільного «Гурту Тіни», котра потім кілька разів утрапляла з ними в пригоди, Білан уже відчув каламутні підозри. А коли Денис, нічого не кажучи, мовчки присів на цю лавку, поклавши букет на коліна, Максим зовсім розгубився від свого здогаду, що підтвердився буквально через хвилину.

Зі свого під'їзду випурхнула святково вдягнена Оксана на прізвисько Тіна, привітно махнула рукою обом. Денис підскочив, ніби знизу його штурхнули пружиною, незграбно виставив перед собою трошки потягані за цей ранок гладіолуси і якимось несміливо цвірінькнув:

— Привіт!

— Мені? — щиро здивувалася Оксана, дивлячись то на квіти, то на Черненка. Від нього вона справді нічого подібного чекати не могла. І в цьому Максим був з нею солідарний.

Уміє його друг-ведмедик здивувати...

...спочатку ворона, тепер ведмедик... Ну Черненко дає... але й ти не відстаєш!

3. ВІДКРИТТЯ ЗА ВІДКРИТТЯМ

Збоку ця компанія не виглядала аж так дивно.

Двоє хлопців і дівчина йдуть до школи разом. Якщо не однокласники, то в паралельних вчать і дружать давно — це вже точно. Проте це на перший погляд... Коли ж придивитися, кремезний хлопчина в старенькому піджаку, без належної для урочистого випадку краватки, з наплічником на одному плечі, з дівчачою шкільною сумкою — в іншій, та дівчинка з букетом гладіолусів йдуть усе ж таки трошки попереду поруч. А низенький, худорлявий і навіть злегка прилизаний пацанчик із важкуватим як для його статури наплічником рухається нехай на півкроку, але — позаду.

Хоча розмовляли між собою всі троє, кремезний хлопець та дівчина зверталися до худорлявого ніби через плече. А він, щоб відповісти їм, горобцем підстрибував на чверть кроку.

Максим Білан не те щоб здивувався. Це нормально, коли хлопці дарують дівчатам квіти і підносять їхні шкільні сумки. Його заскочило інше: цим самим хлопцем чомусь раптом захотів стати він. Але поруч із Оксаною Дорошенко впевнено крокувала спортивна

надія школи — Денис Черненко. Який не просто наперед домовився з їхньою приятелькою про зустріч у дворі. Не просто нахабно подарував Тіні букет, який Білану купила мама — дарма, що той збирався викинути квіти. Ні, справа не в квітах, грім би їх побив!

Виявляється, він, розумник Максим, щось пропустив. Після повернення з села Зозулястого друзі, звісно, зустрічалися. З ними нічого не відбувалося, проте вони все одно бачилися досить часто — згадати бувалі деньки і вкотре перетерти кісточки Плазуну Федоровичу, зустріч з яким їх неодмінно чекає восени. Навіть разом з Оксаною якось вибралися в кіно, дивилися третій фільм про пригоди мумії. Аж ось виявляється: ці двоє — тепер уже без Білана — встигли сходити і на «Секретні матеріали», і на мультик про робота Воллі, і навіть на смішну казку про пригоди Генкока, лицаря з пекла.

Правда, тепер він дізнався: вся справа була в «Мумії». Йому, Максимові Білану, ця історія видалася надто примітивною. Бачте, він зіпсував цим двом враження від видовища. Тому Денис і Оксана за просто вирішити далі обходитися без розумника — принаймні в кінотеатрі. Дивно, що в них тут збіглися смаки. І ще більш дивно, що свої походи обоє тримали в таємниці.

— Жодних таємниць, старий! — так тепер звертався до Максима Денис замість остогидлого «малий», хоча хлопці мали різницю у віці лише п'ять місяців. — Просто вирішили тобі не казати.

— Ми ж не думали, що ти так образишся! — додала Оксана, і Максима різнуло по вухах оте «ми», чому він теж неабияк здивувався, — дотепер особовими займенниками він взагалі-то не переймався.

— Я не образився, звідки ви це взяли! — спробував заперечити Білан, відчувши, що виправдовується

і бреше самому собі. — Просто мені чомусь здалося, що ми стали маленькою командою.

— Це добре! — охоче погодилася Тіна. — Ось тільки чому це тобі здалося аж сьогодні?

— Тепер будемо знати, — підхопив Денис. — Ось скоро вийде якийсь бойовичок, містичний, з чудовиськами, я рекламу бачив. Сходимо командою. Нормально, старий?

— Нічого ви не зрозуміли! — безнадійно відмахнувся Максим.

— Та ясно все! — сказав Денис. — Тебе просто жабуня задавила. Просидів у своєму інтернеті два останніх тижні. Ось що ти там забув?

Заперечити Максим хотів, та не міг. Справді, всю середину серпня, якраз майже два тижні, він сидів у Бабусиній Хаті — окремій квартирі, яку йому заповіла покійна бабуся і де він навіть обладнав невеличку резиденцію, поки після закінчення школи не переїде туди остаточно. Чудово знаючи англійську, Білан завів листування в мережі відразу з кількома англійськими шахістами, домовився з ними про сеанси одночасної гри й виборів четверте місце із шести можливих.

Вже потім хлопець дізнався: наймолодшому супротивнику, адресу якого він знайшов на спеціальному шаховому сайті, виповнилося вісімнадцять. А найстаршим був сімдесятитрьохрічний лорд із графства Ессекс. Він, до речі, виграв усі партії і став чемпіоном їхнього маленького турніру.

Дійсно, загравшись, Максим забув про все. Тепер збирає плоди: Денис як справжній спортсмен-стратег і чемпіон-тактик повною мірою скористався своєю несподіваною перевагою. Зате зараз Максим Білан зрозумів остаточно: Оксана Дорошенко йому подобається.

З погляду останніх подій треба уточнити: шкільна музикантша йому теж подобається.

Зробивши це останнє на сьогоднішній ранок відкриття, Білан закусив губу і вирішив не звертати уваги на щебетання парочки, що рухалася тепер уже на крок попереду. Ті двоє в свою чергу якимось перестали говорити також для вух Максима. Так, не до кінця зрозумівши свої почуття, трійця ступила на територію школи, змішавшись із натовпом святково вдягнених учнів.

Оксана, побачивши своїх дівчат, махнула їм рукою і, кивнувши обом хлопцям, гайнула до подружок. Її відразу ж обступили учасники «Гурту Тіни», з якими Оксана теж давненько не бачилася. Денис не зміг приховати свого роздратування, розчарування і навіть образи. Це не обминуло уваги Максима, і він мимоволі розтягнув губи у посмішці тріумфатора.

Ані Денис, ані Максим, ані Оксана, ані будь-хто інший з учнів їхньої школи навіть не підозрював, що дуже скоро, буквально за годину, особисті стосунки, як ділові, так і сердечні, відсунуться на другий план.

4. ПЛАЗУН ОБІЦЯЄ НОВЕ ЖИТТЯ

Нового директора на шкільному ганку не було.

З початком нового навчального року за традицією урочисто вітали лише першокласників. Учні дванадцятих класів, так само за традицією, ніби передавали їм шкільну естафету. Для одних перший дзвоник був справді першим, для других — таки останнім. Решта школярів розійшлася по класах.

Щойно Білан і Черненко зайшли до свого класу, всім оголосили: перший урок буде спільним для всіх учнів середніх та старших класів — в актовому залі. І проведе його новий директор школи Анатолій Федорович Громовець. «Він же — Плазун!», — хотілося вигукнути обом друзям, та вони якось відразу стрималися. І, не змовляючись, вирішили триматися якомога глибше в натовпі, щоби віддалити особисту зустріч зі збирачем гадів.

Новий директор не забарився. Його попередник, Дмитро Дмитрович на прізвисько Шеф, цю справу дуже любив. Коли оголошували якісь загальні збори, де директор мусив проректи щось важливе, самого Шефа можна було чекати хвилин двадцять. Це дратувало, адже, як правило, збори проводилися по закінченню занять, коли всім хотілося швидше зайнятися своїми справами, серед яких виконання домашніх завдань на чільному місці не стояло. Рахувалася кожна не те що хвилина — секунда. Проте Шеф на це чомусь не зважав, дуже любив не лише змушувати себе чекати, але й слухати: говорити, захопившись темою, він міг безперестану по півгодини.

Але все одно Дмитра Дмитровича в школі не те щоб любили, але принаймні поважали. Коли ж секунда в секунду на сцені шкільного актового залу з'явився Анатолій Федорович Громовець, навіть тим, хто бачив його вперше, стало зрозуміло: цього треба не поважати, а слід боятися.

Правда, Білан і Черненко були переконані: ніхто, крім них, не стикався з новим директором раніше. І вже точно ніхто не знав про його прізвисько — Плазун. Одначе хлопці з його появою враз відчули загальний настрій залу. Раптом стало дуже тихо. Хоча нічого особливого не сталося, спеціально до тиші ніхто

не закликав, та й зовні новий директор не був аж таким уже страшним. Звичайна, навіть чимось приваблива людина, діловий чоловік, який знає, чого хоче, і вимагатиме, щоб його слухалися і з ним рахувалися.

Та цей ефект Максим з Денисом уже відчували на собі. Було в Анатолії Федоровичі щось від рептилії. Невловиме — але було. Плазунів же боялися навіть билинні богатири. Князь Олег, наприклад, взагалі помер від зміїного укусу, як каже легенда.

Разом із Плазуном Федоровичем на сцену вийшов майже весь педагогічний колектив, чого при попередньому директорі, здається, не відбувалося. Якщо участь в розмові якогось учителя була необхідною, Шеф просто просив того піднятися на сцену. Педагоги зазвичай сиділи в залі, та й то — не всі. Наприклад, фізкультурник Олексій Валерійович, на прізвисько Чемпіон, приходив на такі збори лише тоді, коли йшлося про проведення якихось чергових спортивних змагань. Решту часу він волів провести в спортзалі, заодно відмазавши від необхідності слухати директорські балачки своїх улюбленців-спортсменів. Тепер же Чемпіон у незвичному для всіх строгому костюмі зайняв своє місце за довгим столом, поставленим углибині сцени.

Лише старий заслужений вчитель, викладач хімії Юхим Юхимович на прізвисько Хімік, ігноруючи аж моторошну урочистість загального зібрання, примостився в другому ряду. Про Хіміка, який свого часу допоміг хлопцям у пошуках Золотого кубка, Максимові розказав при нагоді його тато. Виявляється, Білан-старший в своєму шкільному дитинстві хімію як предмет не любив найбільше. Але колись пояснив синові: може, це тому, що в мене вчителя хорошого не було. А Юхим Юхимович — справді хороший учитель.

Він — місцева велика людина, людина-легенда. Хоча б через те, що всіх учнів уперто називав на «ви», зате до колег, у тому числі до директора, принципово звертався хоч на ім'я та по-батькові, але при цьому — на «ти». Тепер він може собі дозволити демонстративно сидіти там, де хоче. І ще Максима раптом зацікавило: а як Хімік буде звертатися до нового директора? Чи знає старий вчитель про Плазуна і чи не розкусив він його раніше за інших...

Тим часом Анатолій Федорович взяв мікрофон, відкашлявся і заговорив:

— Добрий день. Вітаю всіх вас із початком нового навчального року. Мене звать Анатолій Федорович, і відсьогодні та, як я сподіваюся, надовго я буду директором вашої школи. Тож дозвольте мені називати її відтепер нашою.

Зсередини залу хтось заплескав у долоні. Мить — і решті, включно з Біланом і Черненком, довелося підтримати ці оплески.

— Дякую, — промовив директор, оплески змовкли. — Раз це наша школа, — він зробив руками жест, яким ніби обнімав усіх присутніх або, швидше, намагався зібрати їх у один оберемок, — то мені дуже хочеться, щоб вона стала найкращою. Спочатку — в районі. Потім — у всьому Києві, чого на світі не буває. Зможемо?

— Змо-о-о-жемо! — прогуркотіло кілька голосів із середини залу — очевидно, та сама група підтримки, котра організувала бурхливі оплески, і цей почин знову вимушено підхопила решта присутніх.

Білан не розумів, що його зараз непокоїть. Дійсно, хіба погано, коли їхня школа, школа, в якій він вчиться, стане найкращою в Києві? Добре хоч масштабами України чи космосу Плазун не мислить, але все ще

попереду. Та нічого поганого у таких помислах не було. Навпаки, благі наміри...

— Я радий, що бачу в усіх вас своїх однодумців, — схвально кивнув Анатолій Федорович. — Значить, ми всі готові взяти приціл на нове життя. Воно почнеться вже із завтрашнього дня. З самого початку необхідно зміцнити внутрішню дисципліну. Жодних порушень, жодних запізнь. Якщо хтось не вивчить належним чином того, що задано додому, то через недбальство одного страждатиме не лише клас, а й педагог, якого підведе порушник. Яким чином ледарство школяра відібується на педагогові, вам не треба знати. Бо керую нашим педагогічним колективом я, і це вже наші внутрішні питання, до яких в жодні часи жоден учень допущений не був. Стосовно цього, думаю, все ясно. Не люблю багато говорити. Коли процес піде, ви все побачите самі.

Тепер оплесків не було. Білан і Черненко презирнулися. Денис виразно глипнув на Максима: мовляв, що я тобі казав, — починається.

— До речі, — вів далі Плазун, — ви жодного разу не почули від мене звернення «діти». Справді, у вашому віці дітьми бути вже соромно. Дуже дорослими бути — теж рано, але й дітьми небажано. Саме тому я запросив до розмови виключно учнів сьомих — дванадцятих класів. Відповідальність за дотримання порядку в школі ляже цілковито на ваші плечі. Найбільш свідомих з вас я заохочую вступати до гурту моїх особистих помічників. Я назвав його Групою залізного порядку. Дещо урочисто — згоден. Проте зовсім не смішно.

Ніхто й не думав сміятися.

— Ви запитаете: а що робитиме така група? Відповідь проста: допомагатиме особисто мені. Причому жодних

привілеїв ніхто з Групи залізного порядку не матиме. Порушення — і порушник вилітає з групи, відповідає на загальних підставах. Та я сподіваюся, що аж до такого не дійде. Група потрібна мені тому, що я один, а вас багато. В кожному класі, за моєю задумкою, треба створити осередок ГЗП — дозвольте це так називати для більшої ясності. Так легше буде контролювати дисципліну та порядок. Підпорядковуватися ця група буде відповідальній людині, яку ви всі, сподіваюсь, дуже добре знаєте. Вважайте його моєю правою рукою серед учнів. Бо моя права рука серед вчителів — завуч. Отже, ви знаєте його, але познайомтеся ще раз.

Група підтримки загула, затупала, заплескала в долоні.

А Денис і Максим дружно роззявили роти. Крім того, Білану понад усе хотілося побачити вираз обличчя Юхима Юхимовича. Адже на сцену як голова новоспеченої Групи залізного порядку та друга правиця Плазуна піднявся Вовка Завгородній. Той самий, що в березні мало не вкрав головний приз шкільної спартакіади — Золотий кубок, збираючись продати його власникові клубу гральних автоматів за борги.

Злодій відчуває злодія.

5. ПЕРШІ ЖЕРТВИ

У шоці були не лише Денис із Максимом.

Хоча про аж такий великий шок, мабуть, не йшлося. Їхній однокласник Ігор Нещерет, який шкірив зуби з будь-якого приводу, взагалі після закінчення зібрання голосно розводився в класі:

— Подумаєш — ге-зе-пе якесь! Мені он бабця розказувала, скільки її за все життя лякали різними змінами, драконівськими порядками там чи ще якоюсь муттю. І що? Полякали, навіть дещо змінити спробували. Потім дійшло: нас все одно не подолати. І забули про різні там нові порядки на невизначений час.

Його безтурботний настрій передався решті. Коля Раппопорт взагалі запропонував охрестити нового директора Віником: мовляв, новий віник мете по-новому. Люба Горщенко уточнила: тоді вже краще Мітлюю. Бо це ж нова мітла, за приказкою, мете по-новому. Частина класу розділилася. Одні були за Віника, бо директор, все ж таки, чоловік, а віник — чоловічого роду. Інші наполягали на Мітлі, бо так було краще з точки зору дотриманості правильного вживання прикладів народного фольклору.

Ці суперечки якось дуже скоро відволікли товариство від головного — їм погрожують не просто новими порядками чи там новими замітаннями.

— Диктатура, — сказав Максим Денисові, відвівши його в куток, подалі від дурних розмов. — Знаєш, що це таке?

— Телевізор слухаю, — відповів Черненко. — Тільки я не певен, що це саме та диктатура*, якою телевізор лякає.

— Чому ти думаєш, що не така?

— Бо поки що ніхто нікого нічим не лякав. Подумаєш, підкотився до нового директора Вовчик Завгородній. Ми ж з тобою прекрасно знаємо, що він не страшний...

— А Плазун? Забув? Цей точно страшніший за Вовку.

* Диктатура — необмежена влада людини або групи людей, що тримається виключно на силі та підтримується методами різного залякування.

Черненко вкотре за день примружив очі та скреготнув зубами. Він нічого не забув.

— Що він нам зробить? Бити буде?

— Плазун?

— Дався тобі той Плазун! Між іншим, треба б народу сказати, що ніяких віників та мітел не треба. Громадянина вже без нас обізвали, і досить влучно.

— Без нас розберуться! — відмахнувся Максим. — Раз уже сперечаються, значить, лишать Анатолія Федоровича поки що без постійного прізвиська. Так думаєш, Завгородній зі своєю Групою залізного порядку почне з запеклістю лупцювати порушників дисципліни?

— Якби все було так просто, старий, Плазуна свого часу ніхто б Плазуном не назвав, — з незвичною для нього філософською інтонацією висловився Денис. — Діяв би наш злий знайомий такими ведмежими методами, його б ведмедем і прозвали. Ні, все було б надто просто і нецікаво. Ось ти розумний. Уяви собі: сьогодні новий директор школи проголошує новий порядок і починає вербувати народ до групи своєї підтримки. Завтра якогось семикласника спіймають на перерві у коридорі, коли він бігає, і натовчуть по голові, аби не гасав. Причому зробить це така собі ГЗП, благословенна директором школи. Семикласник поскаржиться вдома, сто пудів. Батьки підуть до Анатолія Федоровича: бардак, мовляв, шановний. А той їм: «Ні, люди добрі, новий порядок. Хай на перерві стоїть під стінкою». Твої б батьки таке проковтнули?

— Ні, — визнав Максим.

— Ось бач! Навіть моя вічно зайнята мамка — і то подалася б з енергією танку правди та захисту шукати десь у високих кабінетах. Бо навіть над плазунами начальство є. Думаю, так просто йому це з рук не зійде. Згоден?

— Тато читає в газетах, що в школах у нас не все гаразд, — поміркував уголос Білан. — Значить, якщо новий директор справді почне всіх нас фізично пресувати через своїх «залізних» поплічників, це обов'язково дійде до газет як приклад негараздів у школах. Ти правий, та й він не дурний: прямого насильства не буде.

— А що буде, старий?

— Ти мене питаєш? — щиро здивувався Максим. — Відповіді я тобі навіть в інтернеті не знайду.

Знайшлася відповідь дуже швидко.

Вже наступного дня Група залізного порядку, керована одним з кращих шкільних спортсменів та поплічником злодія Володею Завгороднім, показала, на що вона здатна і що буде далі.

Такого швидкого розвитку подій ніхто не міг передбачити. Навіть досвідчений Юхим Юхимович, до якого хлопці навідалися після уроків у перший же день, щоб дізнатися його думку про все, що відбувається. Виявляється, старий учитель хімії склавши руки не сидів. Через своїх колишніх учнів, які були практично в усіх потрібних структурах, Хімік сам навів довідки про нового директора і таким чином дізнався дещо про Плазуна. Тому не здивувала його і розповідь Дениса з Максимом про їхню пригоду в Зозулястому.

— Історія з Золотим кубком лишилася між нами, — розвів руками Юхим Юхимович. — Завгороднього тоді було, як на мене, достатньо покарано. Тепер піднімати її нема сенсу. Бо зі школи його не виключать все одно. Так само зі школи не піду я — надто жирно було б лишати вас самих через якогось Плазуна. Влітку він знайшов собі в помічники нечистого на руку охоронця тераріума, тепер — нечистого на руку старшокласника. Такого ж, як і сам. Тільки все це, на жаль, мусимо прийняти, як даність.

— Отже, боротися з ними неможливо? — перепитав Білан.

— З чим боротися? Поки що нічого протизаконного не відбувається, любі друзі. Йдеться лише про елементарні питання дотримання порядку в межах школи. Дбати про це — обов'язок кожного нормального директора. Відгуки про ділові та організаторські здібності Анатолія Федоровича якнайкращі. Отже, лишається тільки засісти в окопах.

Приблизно те саме порадила і Оксана, коли трійця зустрілася під вечір у скверику, де вигулюють собак. Дівчині теж не подобалося все, що відбувається. Та вона не радила наперед піднімати паніку. Вона вже знала, що Вовчик — негідник. Знала про пригоду з Плазуном. Однак у тому факті, що два негідники знайшли спільну мову, нічого нового для історії людських стосунків вона не бачила.

Отже, наступного ранку Група залізного порядку показала себе в дії.

Шістьох школярів старшокласники зі спеціальними пов'язками на рукавах, на яких були літери «ГЗП» затримали біля вхідних шкільних дверей через п'ять хвилин після дзвоника. Четверо хлопців і двоє дівчат, захекавшись, мчали на уроки, але запізнювалися на кілька хвилин. Причини в усіх були різні, результат — один.

Спочатку всю компанію завели до директорського кабінету. Потім члени Групи залізного порядку почали водити їх з класу в клас, де Завгородній штовхав коротку промову: ось ці порушники запізнилися, значить, їм чхати на школу та навчання. Отже, вони отримали те, що хотіли: вчитися сьогодні не будуть. І під кінець першого уроку всіх шістьох вивели на шкільне подвір'я і звелі йти додому, а завтра не запізнюватися. Якщо

це повториться — їх знову відправлять. І так до того часу, поки не навчаться приходити вчасно.

З вікон під час перерви Денис та Максим разом з усіма споглядали, як посеред двору дві дівчинки-«порушниці» голосно ридали, а твоє з чотирьох хлопців просилися у Завгороднього, який стояв над ними, щоб їх пустили назад до школи.

Їх пустили. Та настрій всій школі пригнітили на цілий день.

Завгороднього бачили в коридорах. Він ходив з виглядом переможця.

Наступного дня повторилося те саме: в тенета Групи залізного порядку втрапило четверо. Дві дівчинки і двоє хлопців. Цікаво, що молодших якимось не ловили. Можливо, через те, що їх до школи поки що заводили батьки.

А потім попався Денис Черненко.

Б. «Ну, що — привіт!»

Хлопець за визначенням не міг потрапити до рук Групи залізного порядку.

Хоча раніше за Денисом і водилися дрібні шкільні грішки, серед яких були як запізнення, так і прогули, з нового навчального року він почав виправлятися. Не тому, що полюбив дисципліну. І не через те, що злякався Завгороднього з компанією. З'явилася інша причина.

Тепер він виходив з дому на півгодини раніше, щоб зустріти Оксану Дорошенко у її дворі і йти до школи разом.

Максим Білан більше з ними не ходив. Досить з нього першого разу і неприємних відкриттів. Правда, віднедавна новостворена ГЗП займала більше його уваги. Вірніше буде сказати так: Група залізного порядку стала тією темою, на яку можна було переключитися, щоб не забивати собі голову дурними, як він намагався себе переконати, проблемами особистих стосунків з друзями. Коли бути зовсім точним — із другом та його подругою.

Ну а поки Максим Білан думав, як може далі розвиватися ситуація з боротьбою Плазуна Федоровича за залізний порядок, Денис Черненко стрімко, як належить спортсменам, розвивав своє особисте життя сам. Причому Білан, як завжди, з головою пірнув у теорію людських стосунків, а Черненко поринув у практику.

Отже, цілий робочий тиждень, тобто п'ять перших вересневих днів, хлопець акуратно, мов вартовий, котрий склав військову присягу, чекав щоранку Оксану-Тіну на лавці біля її під'їзду. Вона виходила точно в один і той самий час, бо хоч і була дівчиною, проте відзначалася неабиякою пунктуальністю — адже після тріумфального для її музичного колективу літа тендітне дівча і далі тримало на собі весь «Гурт Тіни». Денис підхоплював її сумку, і вони йшли до школи, розмовляючи про різні неважливі речі. Стороннім слухати їх було б нецікаво. А самі вони, напевне, забували, коли розходилися по своїх класах, про що говорили цього ранку.

Власне, в школі Денис і Оксана перетиналися на перервах нечасто. Не годиться хлопцеві йти до дівчачого гурту. Та й дівчина в хлопчачій компанії теж не дуже добре сприймається. Поки що їм було досить ранкових зустрічей та репетицій «Гурту Тіни», на яких

Черненко тепер став своєю людиною. І зайвих запитань присутність стороннього не викликала: він не сторонній, він — друг цілої групи. Не просто друг — рятівник, навесні врятував честь і гідність команди від привидів.

Словом, у понеділок зранку Денис уже за традицією стовбичив біля будинку Оксани і чекав, поки дівчина вийде. Вона вийшла, як завжди, вчасно, і друзі неквапом, бо час уже давно розрахували, рушили крізь двори у напрямку школи.

Події, що сталися за мить, розгорталися стрімко. Настільки стрімко, що в Черненка навіть не було часу на аналіз та оцінку ситуації. Він просто автоматично діяв.

Коли Денис і Оксана стали біля світлофора, чекаючи зеленого сигналу, збоку біля Черненка вигулькнув невисокий, непоказний, чимось схожий на мишу Юра Балабан з восьмого «Б», Оксанин однокласник.

— Баба! — крикнув він, нахабно штовхнувши Дениса.

— Що? — від несподіванки в того забракло повітря.

— Не звертай уваги! — втрутилася Оксана.

— Ага, соплі їй витри! — дедалі більше нахабнів Балабан.

На них почали звертати увагу інші перехожі. Денисове обличчя стало пурпуровим від припливу крові.

— Ану, скотино, повтори!

— Повторю! Баба! Бабську сумочку носиш! Усі-мусі-пусі, миленький мій! — Балабан гидко поплямкав губами.

А тоді зробив те, чого від нього зовсім не чекали: простягнув руку, схопився за ручки Оксаниної сумки, рвонув. Хоча Денис тримав її досить міцно, він усе ж не чекав такого нападу. Ручки вислизнули з його руки,

і наступної миті Балабан уже стрибав біля газетного кіоску, що стояв кроків за десять від переходу.

— Денисе, стій! — крикнула Оксана.

Проте після всього, що сталося, не було в цілому світі такої сили, яка зупинила б Дениса Черненка від бажання спіймати та жорстоко покарати зухвальця. Юра Балабан ніколи не вирізнявся не лише відмінними оцінками з фізкультури, а й взагалі доброю фізичною підготовкою. Та й до цього моменту Денис не пригадував випадку, коли б Юра сікався до сильніших за себе. Навпаки, він постійно шукав захисту або крутився в компанії таких, як сам, непомітних середнячків.

Але хто б міг подумати, що Балабан так швидко бігає!

Він рвонув від Дениса з місця зайцем. Штовхаючи перехожих, промчав трохи тротуаром, потім шаснув у найближчий двір. Черненко пер за ним, мов розлючений танк. На ходу він скинув наплічника, Оксана підхопила його, спробувала навіть пробігти кілька метрів за другом, та зрозуміла — марно. Тому, розгублено зупинившись, не знала, що робити далі: чекати його тут чи нести наплічника до школи. Бо якщо затриматися ще трохи — дорога в клас проляже через кабінет директора.

Тим часом у дворах народу виявилось менше, і Балабан розвинув швидкість, перестрибуючи через лавки і форсуючи дитячі майданчики. Та хоч як він старався, відстань між ним та Черненком швидко скорочувалася.

Нарешті добігши до невеличкого ряду гаражів, Балабан ковзнув між ними і зник. Черненко на мить зупинився, прикидаючи можливий шлях відходу во-рога. А тоді рішуче кинувся ліворуч, навперейми йому.

Лише з того боку, куди він зараз поспішав, можна було пробратися до дірки в бетонному паркані й вибратися через дворик на сусідню вулицю. Інакше шансів для втечі тут, у закапелку, практично не лишалося. Хіба втікач настільки знахабніє, що піде напролом.

Оббігши дальній гараж, Денис шаснув у невеличкий прохід між ним і парканом. Є! Балабан саме намагався боком пролізти в дірку. Стрімкий ривок, тертя плечем об паркан — і ось уже рука Дениса хапає Юру за рукав.

Щось різко та боляче кольнуло. Ніби на трояндовий шип наскочив.

Зойкнувши, Денис відсмикнув руку. На долоні — тоненька кривава борозенка.

Миті вистачило Балабану, аби забратися геть. Та все ж таки Оксанину сумку він кинув просто під паркан, цілком справедливо розсудивши: в даний момент сумка переслідувачеві важливіша, ніж розправа.

Черненко провів утікача мстивим поглядом. Нічого, Балабан від нього нікуди не дінеться. Ось тільки чого він так знахабнів? Ясно, хлопець з паралельного гуляє з його однокласницею. Проте в Оксаниному класі були й більш достойні люди, яким би така комбінація могла не сподобатися. Правда, більш достойні й повелися б відповідно. А тут така дрібнота, як Балабан...

Та ще й голку чи шпильку до рукава присобачив. Хитрий, гад. Може, він щось знав таке, про що Денис поки не здогадувався...

Так чи інакше, підхопивши врятовану сумку, Денис неквапом повернувся назад. Це зайняло ще якийсь час і він не без утіхи переконався: Оксана не чекає на нього, а поспішила до школи. Бо тепер він точно запізниться, і можливі наслідки собі вже уявляє.

Двоє вартових із Групи залізного порядку з усмішками на писках чекали на нього біля входу. Цього

разу Денис виявився єдиним, хто запізнився: минулий тиждень надав решті кілька показових уроків. Найприкрішим виявилось те, що одним із вартових був не хто інший, як Вова Завгородній.

— Здоров, чемпіоне! — з неприхованою втіхою вигукнув він, навіть підморгнувши йому, мов старому приятелю. — Чого це ти запізнюватися придумав? На цілих десять хвилин — непоганий початок для понеділка! І чого це ти бабську сумочку носиш, га?

Він поправив свою широку червону пов'язку, ще раз підморгнув.

— Чого мовчиш?

— Треба щось казати?

— Не мені. Сам підеш чи повести? Ти знаєш, куди.

Черненко з гордо піднесеною головою пройшов повз наглядачів у бік директорського кабінету. Сам відкрив двері, зайшов. Назустріч йому з-за столу підвівся Плазун Федорович. Губи розтягнулися. Очі не посміхалися.

— Стукати треба. Вчили? — Денис промовчав. — Нічого, навчишся. Ну що, — привіт, старий знайомий!

7. ВІДВЕРТА ПРОПОЗИЦІЯ

Директор простягнув йому руку.

Черненко демонстративно витягнув руки по швах і навіть виструнчився.

— Ось так, значить. Не хочеш руку подавати. Відкидаєш простягнуту руку, значить. Мовчати будемо, як того разу? Пам'ятаєш *той* раз, великий німий? На мене дивитися, щеня! — Плазун взяв

хлопця пучками пальців за підборіддя і підняв його голову. Денисові, як і того літнього вечора, нічого не лишалося, як сміливо дивитися просто йому в очі. — Мовчиш, значить?

За спиною Дениса грюкнули двері. Директор пустив його підборіддя, заклав руки за спину.

— Оце, Володю, і є один із тих потенційних злісних порушників дисципліни, про якого ти мені говорив?

— Так, Анатолію Федоровичу! — Завгородній пройшов углиб кабінету, став по праву руку від його хазяїна, переможно глянув на Черненка. — Бачите, запізнився. На цілих десять хвилин. А що далі буде, як ви думаєте?

Плазун уважно подивився на свого першого помічника, навіть схилив голову набік.

— Я тобі скажу, Володю, що я думаю. Але наперед мушу тобі подякувати. Я навіть не думав побачити тут цього ось спритного юнака.

— То ви знайомі? — очі Завгороднього зробилися круглими.

— Ти навіть не уявляєш собі, наскільки близько. Можна сказати, мало не стали рідними людьми. І знаєш, Володю, — заклавши руки за спину, директор почав міряти кабінет невеличкими кроками, продовжуючи говорити: — Я не згоден з тобою. Звісно, дякую ще раз — завдяки твоїй помилці я зустрів доброго знайомого...

— Де це я помилився? — здивувався Завгородній.

— Не перебивай старших! — насварився пальцем Плазун Федорович. — Не заводь такої поганої звички. Слухай мовчки, бери приклад з... як тебе звати, нагадай...

Черненко далі мовчав, Вова відповів за нього:

— Денис.

— От з Дениса приклад бери. Слова зайвого не витягнеш. Отже, Володю, наш з тобою новий друг Денис — зовсім не той, про кого ти говорив. Що там між вами вийшло, я не знаю і знати не хочу. Але мені цей Денис знайомий як сумлінний, старанний, кмітливий, а головне — сильний хлопець. Не знаю, наскільки сміливий. Це ж завжди можна перевірити, Денисе, правда? Ти ж знаєш спосіб? Милі тваринки, напівтемрява, зачинена ззовні кімната? Чи не будемо перевіряти?

Черненко мовчки знизав плечима.

— Поважаю! — сказав Плазун Федорович. — Ти, Володю, не знаєш, про що йдеться, але я чомусь думаю, ти б цього тесту на хоробрість не склав. Тому, я вважаю, не треба мати Дениса за ворога. Правильно, Денисе? Хочеш бути ворогом чи другом, шановний? Чи тебе теж просто зараз вивести під дощ, на шкільне подвір'я, аби ти просив допустити тебе сьогодні до занять?

Денис далі вирішив мовчати. Директор відійшов до столу, притулився до нього сідницями, схрестив руки на грудях:

— Знаєш, Володю, мені здається, він проситися не буде і гордо піде додому. Знаєш, що мені ще здається? Йому сьогоднішня пригода минеться. Саме йому і ще одному юнакові. Друг у нього є, Володю?

— Аякже, Анатолію Федоровичу! Максим Білан, в одному класі вчаться. Ботанік місцевий, шахіст. Теж спортсменом себе вважає, шпендик недороблений!

— Невисокий такий, еге?

— Точно. Трошки прилизаний завжди. Мов корова полизькала, ге-ге!

— І послухай, Володю, мене уважно. З колегою тата цього Максима Білана я вже мав певні справи кілька

місяців тому. З шановним батьком не менш шановного Максима я не знайомий. Але якщо він такий самий, як його колега — сільський учитель, тільки київського масштабу, відбудеться ось що. Ці двоє, він, — Плазун кивнув на Дениса, — та його дружок можуть у нашій школі навіть по-справжньому красти. Через те, що я тут директор, саме я, — Плазун тицьнув себе пальцем у груди, — у них уже є індульгенція від батьків. Знаєш, що таке індульгенція? Вчили по історії?

— Для чого мені? — щиро здивувався Вова. — Я чемпіон школи та району, не треба мені знати, коли народився якийсь там Піпін Короткий*!

— Це погано, Володю, що для своїх років ти не дуже освічений, — директор зітхнув. — Бо мені потрібні помічники не лише з м'язами, а й з мізками. М'язи та характер, бачу, є в нашого друга Дениса. Розуму вистачить у його друга Максима. Зрозумій, Володю: не хочу багато тобі розповідати, тобі багато і не треба, але проти цих двох — його і його друга, — Плазун знову кивнув на Черненка, — увесь мій залізний порядок безсилий. Не тому, що вони будуть його порушувати. Навпаки — це будуть двоє найбільш дисциплінованих. Усі твої штучки-дрючки, як ось історія з цим сьогоднішнім запізненням, до одного місця. Сказати, до якого?

— Знаю, — буркнув Завгородній.

— Молодець. Хоча в школах цього і не вчать, але ж знаєш! Про Піпіна Короткого не знаєш, а таке

* Піпін Короткий — король франків; у 751 р. скинув з престолу короля династії Меровінгів, започаткував династію Каролінгів. Як завойовник передав частину відвойованих італійських земель у підпорядкування свого благодійника Папи Римського, поклавши початок Папської області.

паскудство — запросто... Коротше кажучи, в цієї парочки проти моїх порядків є певні козири. В нашій грі вони не знадобляться, вони їх ніколи не пустять в хід відкрито. Але саме ці козири дозволять, наприклад, вигнаному з уроків Денисові лишитися непокараним удома. Тато друга його, Максима, з принципу не переведе сина в іншу школу, подалі від мене. Бо що б я не зробив, він завжди заявить: до його сина сікаються. І викладе козири, де треба.

— Анатолію Федоровичу, ви говорите такими загадками, що в мене вже голова не варить! — признався Завгородній.

— У тебе, Володю, вона ніколи особливо й не варила. Я тут за всіх вас думаю! — підвищив голос директор. — Веду я ось до чого: замість воювати, я хочу зробити тобі, Денисе, одну дуже вигідну пропозицію. Я хочу запропонувати тобі дружбу. Дружба директора школи — це дуже важливо, ось хай Володя тобі скаже. Денисе, ти і твій друг Максим потрібні мені. Моє щастя, що ви — учні моєї школи. А свого щастя я ніколи намагаюся не прогавити. Подумаєш? Справа вигідна, шановний... Не конче вступати в Групу залізного порядку. Ви будете моїми таємними агентами тут, у цій школі. Бо вам довіряють, як я собі думаю. Вас не бояться. При вас говоритимуть усе, що завгодно. А я хочу знати, що говорять і думають учні моєї школи. Про умови домовимося. То як, годиться?

Довго Денис Черненко не думав.

— Ні. Не годиться.

— Заговорив! — вигукнув Завгородній.

— Чому не годиться? — запитав директор.

— Ви самі знаєте. Тільки що дуже довго говорили про це натяками, зрозумілими лише вам та мені, — Черненко дивився змію-спокуснику просто в очі. — А раз

ми з вами все розуміємо і ви точно знаєте, що нічого нам з Максимом не зробите, краще, щоб нам взагалі дали спокій.

— Друг твій теж такої думки?

— Можете не сумніватися.

Плазун Федорович помовчав, пожував губами.

— Та я й не надто сумніваюся. Так, все, йди в клас!

— Анатолію Федоровичу! — обличчя Завгороднього витягнулося з подиву.

— У клас, я сказав! — підніс голос Плазун. — Сьогодні виняток. Далі побачимо.

8. ВІЙСЬКОВА НАРАДА

У той день нічого більше не трапилося.

Хіба на великій перерві Максим і Денис побачили Юру Балабана: він гордо виступав поруч із двома іншими членами Групи залізного порядку з широкою червоною пов'язкою на рукаві. Патрулі ГЗП за розпорядженням директора стежили, щоб на перервах учні вели себе культурно.

Потім, уже після школи, Білан запропонував Черненкові, як колись повелося, зібратися в Бабусиній Хаті попиту чаю. Заодно обмізкувати ситуацію, що склалася. Денис був тільки «за», але без жодних пояснень привів із собою Оксану.

— Вона в курсі наших справ, — сказав він. — У неї на очах сталася ранкова пригода. Вона, як кажуть по телевізору, тепер у потенційній групі ризику. Кожен учень нашої школи в принципі може постраждати від Плазуна.

— Я думав, ми поговоримо без свідків... — почав був Максим.

— Піду, — Оксана підвелася.

— Сядь! — гаркнув Денис і повернувся до Максима: — Якщо ми команда, то або говоримо разом, або сиди тут сам.

— Ми команда, коли ходимо в кіно, чи на концерти, чи... я не знаю...

— Старий, Оксанка, по-моєму, довела не один раз: вона свій хлопець і не підведе.

— Я — дівчина, — виправила Тіна.

— Вона — своя дівчина, — виправився Черненко. — Значить, братиме участь у нараді на рівних із нами правах.

— А тут демократія. Жодних спеціальних прав. І жодних спеціальних порушень, — зітхнув Максим. — Добре, давайте пити чай і думу думати.

— Я все ж таки дівчина. Чайником займуся, — визвалася Оксана, тим самим розрядивши обстановку.

Коли вона зникла на кухні, Денис з неприхованою ворожістю зиркнув на Максима.

— Чого ти виступаєш?

— Виступаєш, здається, ти, — втомлено відповів Білан.

— Тобі щось не подобається?

— Мені все подобається, — Максим витримав паузу. — Крім, звісно, історії, яку ти мені розказав. Давай краще про це поговоримо, сваритися потім будемо.

— Та не сварюся я з тобою!

— Не сваріться, хлопчики! — Оксана повернулася з закипілим чайником.

Заваривши чаю кожен у своїй чашці, учасники наради розсілися де кому зручно. Максим — у кріслі.

Денис — на дивані. А Тіна, як митець, проігнорувала диван, всівшись з чашкою просто на підлогу.

— Поїхали, — почав Максим. — Що ми маємо? Нового директора школи на прізвисько Плазун. Неприємний, але ж не дурний чоловік.

— Навіть дуже недурний! — вставила Оксана-Тіна.

— Ага. У загальних рисах ситуація виглядає так. Вова Завгородній навесні намагався вкрати Золотий кубок, щоб розплатитися з боргами за ігрові автомати. Ми з Денисом взяли певну участь у тому, щоб цього злочину не сталося. На якийсь час чемпіона школи якось було затерто в куток — відповідно до спільних домовленостей. Тепер, коли влада в школі помінялася і ліберального* Шефа змінив диктатор Плазун, душа якого у чомусь споріднена з душею нашого Вови, він знову відчув себе на коні, в центрі уваги. Отримавши певну владу над усіма нами, він вирішив скористатися нею не лише для поновлення втраченого авторитету, а й для помсти. Таким чином, Денисе, він влаштовує провокацію: підмовляє цього явного придурка Юру Балабана, аби він зробив так, щоб ти затримався по дорозі до школи, зупинився і на цілком, так би мовити, законних підставах був затриманий, доставлений до кабінету директора та принижений відповідним чином.

— Він стежив за мною. А я проклацав, — зітхнув Черненко.

— Між іншим, Максе, цей Балабан — реальний нікчема, — знову втрутилася Оксана. — Просто нормальні люди, тим більше з сусідніх класів, не звертають на нього уваги. А ми його досить добре знаємо. Тому

* Ліберальний — у даному випадку людина, яка відзначається схильністю поблажливо ставитись до інших людей, над якими має певну владу.

коли він вибрикнув зранку на Дениса, я здивувалася спочатку. Потім хотіла застерегти, щоб не зв'язувався з ним...

— У випадку з Черненком сенсу в цьому не було, — іронічно промовив Білан. — Як каже в таких випадках мій тато, свободу не спинити.

— Слухай, старий, а ти б оце отак стояв і ковтав, правда? — стрепенувся Денис. — В будь-якому разі попався не ти, а я!

— Сам казав — ми команда. Значить, і попалися разом, — Максим подумки радів, що так вдало викрутив ситуацію: нехай і в цього супермена трошки буде почуття провини. — Ну, про це не будемо довго. На цьому будувався весь розрахунок. На знак подяки Юра Балабан опинився в лавах Групи залізного порядку. Тільки подальші події розвивалися досить дивно. З одного боку, якби не провокація Завгороднього, Плазун Федорович навряд чи так скоро дізнався б, що ті, хто знає його брудкі таємниці, є учнями його школи. Бо ми ж домовлялися по можливості не потрапляти йому на очі. З іншого боку, дізнавшись, що ти, Денисе — це не просто ти, а й *ми*, він повинен був розгубитися. Тобі не здалося?

— Ну я не такий знавець людей, як ти, старий. Але судячи з того, що Плазун говорив дуже багато і не сказав нічого, крім пропозиції дружити з ним та Вовою Завгороднім, він таки не зовсім розумів, як поводитися. Влітку нічого не довели, жодного факту організації замовних крадіжок рептилій. Тепер йому тим більше боятися нема чого. Думаю, своє хобі він поки що призупинив.

— Виходить, ми хоч і не становимо для Плазуна особистої небезпеки, проте наша присутність у нього перед очима небажана, — підвів ризику Максим.

— Тільки не кажи, що ви — його ходяча совість, — попросила Оксана. — У таких, як наш директор, совісті взагалі мало.

— Нічого я такого не кажу, — Білан поставив чашку на стіл. — Анатолій Федорович розуміє: залякати нас так, як інших, не вийде. На чому тримається будь-яке залякування вчителями учнів? Я мовляв, все розкажу батькам, і неприємності будуть не в школі, а вдома. Дім перетвориться з надійного тилу на другий фронт. Батьки почнуть пресувати школярів за зауваження та неуспішність. Проте Плазун відразу вирахував спосіб мислення мого тата. І точно визначив: він так само не дасть образити й тебе, Черненко. Значить, чинити на нас тиск у такий спосіб, як він звик, у директора не вийде. Його нападки ніхто з наших батьків не сприйматиме серйозно. Але думати, що мій тато об'єднає довкола себе абсолютно всіх інших батьків, теж перебільшення. Виглядатиме, один батько настроює інших проти директора школи, який лише намагається навести порядок і дисципліну.

— Звідси простий висновок: ми лишаємося з Плазуном сам на сам. Подивимося, чия перетягне кінець кінцем, — сказав Черненко.

— Зараз ти правий, — погодився Білан. — Нам лишається виробити стратегію і тактику.

Та від того, що хлопці все розставили по своїх місцях, нічого надто не змінилося. Навпаки: вже через два дні відбувся непередбачуваний поворот подій.

У шкільній роздягалці раптом почалися крадіжки.

9. ТОРЖЕСТВО ПЛАЗУНА

Того дня усіх, починаючи з шостих класів, просто не випустили за поріг школи.

Для того, аби уявити собі, що і як відбувалося, слід нарешті дати невеличкий, але докладний опис шкільного приміщення. Отже, двоповерхова будівля, зведена чверть століття тому і капітально відремонтована в позаминулому році, умовно поділялася на два крила. Ліве займали молодші класи, з першого по п'ятий. З одного крила до іншого можна було, звичайно, перейти. Проте з першого вересня розпорядженням нового директора учням це робити заборонили.

Виняток становили лише активісти Групи залізного порядку. Вони на перервах чергували у коридорах, стежачи, щоб молодші не бігали на бік старших і навпаки. Попервах порушників виловлювали, покаранням було миття після уроків коридорів, якими вони так любили бігати.

Відповідно, у кожному крилі на першому поверсі була роздягальня. Від змінного взуття в школі давно відмовилися, але чіпляти верхній одяг у класах було заборонено ще раніше, при попередньому директорі. Роздягальні теоретично зачинялися на ключ, але практично цього дедалі частіше не робили: виходити на перервах надвір ніхто, навіть Плазун, заборонити не міг. Тому учні, здебільшого на великих перервах, вільно заходили до роздягалень, брали свої куртки і потім вшали назад. Відчиняти й зачиняти двері на кожній перерві було занадто клопітно.

Більшість учнів шостих — дванадцятих класів уже мали власні мобільні телефони. Брати їх на урок, тим більше користуватися на уроці, було заборонено

з цілком зрозумілих причин. Тому мобільники лишилися в кишенях одягу, що зберігався в роздягальні.

Під час великої перерви того дня, учень сьомого «В» Тимур Гареев вирішив побігати з однокласниками в квача. Вдягнувши свою куртку і за звичкою перевірили, чи лежить там подарована на день народження мобілка, хлопець не виявив її. Про всяк випадок перевірили іншу кишеню — теж нема.

Перше, що він зробив, — це зупинив у коридорі трьох чергових з червоними пов'язками із Групи залізного порядку і поскаржився, що зникла «трубка». Вже за три хвилини Вова Завгородній доповідав директору: в школі сталася крадіжка, поцуплено мобільний телефон просто з роздягальні. Плазун розпорядився поставити після уроків посилені наряди ГЗП і затримувати абсолютно всіх. Молодші теж виходили через ці двері, тільки уроків у них було на один менше. Значить, зі школи вони йшли раніше.

Коли напруження у гамірному гурті школярів біля виходу вже досягло точки кипіння, по гучномовцю всіх попросили пройти до актового залу. Денис і Максим так само, як і решта, не розуміли, що відбувається: потерпілого просили мовчати до певного моменту. Коли всі всілися, чекаючи роз'яснень, на сцену, як колись уже було, піднявся Анатолій Федорович. За ним — весь колектив, крім Юхима Юхимовича, той за звичаєм сидів у другому ряду.

— Не мучитиму вас зайвими передмовами, — почав директор, і його тріумф був неприхований. — Сьогодні в нашій школі стався ганебний, я б навіть сказав, кримінальний випадок. У Тимура Гареева, хлопця з не дуже забезпеченої родини, вкрали мобільний телефон, подарований на день народження, — Плазун витримав паузу. — Я був і далі лишаюся противником того, щоб

молоді люди вашого віку мали власні мобільні телефони. Ви іншої думки. Для вас це іграшки, атрибут моди, бажання бути або дорослими, або такими, як усі. Телефони — ваша особиста власність. Носити їх на уроки заборонено, і всі дотримуються цього правила. Таким чином, у крадіжці підозрюєтеся ви всі, без винятку!

Зібрання спробувало обурено зашуміти, але з першого ряду піднявся гурт з червоними пов'язками, очолюваний Завгороднім, і гудіння стихло.

— Ми проведемо власне розслідування в будь-якому разі, — суворо продовжив Плазун. — Щойно в нашій школі, яку я хочу зробити школою зразкового порядку, з'явиться міліція, я вважатиму це особистим ляпасом собі. А значить — своєю особистою поразкою. За будь-яких обставин тепер навіть наші шановні вчителі розуміють: Група залізного порядку не просто необхідна, її треба максимально підсилити. І наділити, відповідно, ще більшими повноваженнями. Вже нікого мої помічники з червоними пов'язками не обурюють. Але... про крадіжку... Це міг зробити кожен, кого під час уроку випускали до туалету чи до лікаря. Скласти список таких учнів доволі просто. Обшукувати кожного нема потреби: крадій напевне позбувся краденого. Скажімо, викинув через вікно, де міг чекати спіальник. Тому сьогодні ви всі підете по домівках, я не думаю, що доцільно тримати вас тут до ночі — це не вирішення проблеми. Але до ранку Тимуру Гарєєву мусять повернути телефон. Цей чи інший — значення немає. Якщо цього не станеться, тоді я буду змушений ввести більш жорсткий режим у школі. Це означає: роздягальні зачинятимуть після початку першого уроку і відчинятимуть, коли закінчиться останній. Надвір не випускатимуть нікого.

Отож шкільні курці нехай начуваються: активісти ГЗП ловитимуть їх по кутках. Подібні заходи призведуть і до багатьох інших незручностей. Вони суттєво обмежать вашу особисту свободу. Проте інакше я не бачу способу покінчити з крадіжками. І так триватиме доти, доки Тимур Гареев таки не отримає назад свою власність. Все, ви вільні.

Закінчивши урочисту промову, директор спустився зі сцени і, не дивлячись ні на кого, вийшов із залу. За ним вервечкою потяглися зняковілі вчителі. У повній тиші розходилися учні.

Перспектива обмеження свободи нікого не тішила.

10. Зрада

Минуло ще два дні, перш ніж Максим Білан наважився на це.

Була п'ятниця, дванадцять вересня. Він розумів: цей день запам'ятається надовго і ще не раз відгукнеться йому. Та інакше вчинити він просто не міг. Дочекавшись великої перерви, Білан спустився до директорського кабінету, постукав, отримав дозвіл і зайшов.

Після спроби переманити на свій бік Черненка, яка відбулася в понеділок, хлопець сам чекав виклику до Плазуна Федоровича. Навіть приблизно уявляв собі, яка відбудеться розмова. Та директор, як вони і покладали тоді, зібравшись в Бабусиній Хаті, вирішив не квапити марно подій і не стрясати даремно повітря. Все одно результат, очевидно, буде таким самим, так для чого витратити дорогоцінний час на перемовини з якимось зарозумілим підлітком...

Тепер Білан вирішив сам зробити крок назустріч.

Побачивши нарешті ще одного старого знайомого у себе в кабінеті, який до того ж прийшов добровільно, без супроводу активістів з червоними пов'язками, директор не приховував свого подиву. Відірвався від якихось паперів, відкинувся на спинку крісла. Потім мовчки підвівся з-за столу, підійшов до хлопця, нависнув над ним і деякий час свердлив холодними очима згори донизу.

— Можна до вас, Анатолію Федоровичу? — неголосно запитав Максим.

— Ти ж зайшов уже, шановний, — почулося у відповідь.

Білан зробив спробу витримати прямий директорський погляд — і відвів очі. Це очевидно сподобалося Плазунові. Гмикнувши, він відійшов на кілька кроків, схрестив руки на грудях.

— Я до вас, — бовкнув Білан.

— Бачу, — відповів директор і для чогось додав: — А тут більше нікого і нема.

— Я говорив з Денисом. Ну тоді, в понеділок, після...

— Ясно, — перебив Плазун. — Чого ти хочеш?

— Як я зрозумів, хочете ви, — тепер у тоні хлопця чулися зухвалі нотки.

— І чого ж я хочу?

— Забути... Ну те, що трапалося між нами влітку.

— Навпаки, шановний. Я не хочу цього забувати. Хай чим тоді все вилилося, ви обоє, особливо ти, проявили себе з кращого боку. Можливо, я сам був трошки неправий, коли скористався послугами різних нечистих на руку громадян. Таких, наприклад, як той охоронець, крадій. Та повір мені: якби в нашій державі кожна людина мала змогу легально задовольняти свої невинні потреби й мати будь-яке захоплення, що не шкодить

життю та здоров'ю оточуючих, я б у жодному разі не підтримував таких недостойних знайомств. Ну а ви з другом показали тоді себе справжніми детективами. Так, я не побоюся цього слова — саме детективами. Борцями за справедливість, сміливими та винахідливими. Тут наші думки десь збігаються: адже я теж за справедливість та порядок у всьому, як ти вже встиг зрозуміти.

— Звісно, Анатолію Федоровичу, — відказав Білан. — Саме тому я і прийшов до вас. Я довго думав. Словом, я не згоден з Денисом. Він мені друг, але... як би це сказати краще...

— Кажи, як знаєш. Ти розумний, начитаний хлопча. Я тебе зрозумію.

— Ну, коротше, Черненко дещо прямолінійний. Коли впреться в щось, коли йому щось не сподобається — не переконаєш. Ви... Вірніше, ваш новий порядок йому не зовсім до душі. Тут ми з ним розійшлися. Я хочу вступити до Групи залізного порядку.

Сказавши це, Максим подумки здивувався, як легко повернувся в нього язик. А він думав, що земля розверзеться чи грім вдарить. Та ні, нічого такого не сталося.

— Отак, значить, — після хвилини мовчання сказав Плазун. — Чому ти так вирішив, Максиме?

— Украдений телефон не повернули. І я не певен, що більше не буде крадіжок. Я бачив того нещасного Тимура сьогодні вранці. Видно, вдома йому непереливки.

— Ага! Хочеш знайти крадія?

— Це нереально, — впевнено заявив Білан, і навіть повторив: — Нереально. Абсолютно нереально. Навіть пробувати не буду. Та як активіст ГЗП постараюся не допустити повторення подібних злочинів.

— Достойне рішення, — промовив директор. — Достойне і правильне. Як кажуть в іноземному кіно, ласкаво просимо в сім'ю.

Плазун простягнув Біланові руку. Хлопець без коливань потиснув її. Оборудка відбулася.

Під кінець перерви Максим зайшов до свого восьмого «А» з широкою червоною пов'язкою на рукаві трошки вище ліктя правої руки.

Він виявився першим з їхнього класу, хто вдягнув червону пов'язку. За ці два тижні більшість нормальних школярів почала тихо ненавидіти активістів Групи залізного порядку. Але пов'язка на руці саме в Білана викликала в однокласників справжній шок. Голови хлопців та дівчат, не змовляючись, дружно повернулися до Черненка. Обличчя того перекошилося, потім налилося кров'ю. Нижня щелепа висунулася трохи вперед, як у собаки боксерської породи. У повітрі запахло вибухом і бійкою.

Врятував ситуацію Плазун, як не дивно. Він зайшов до класу через кілька хвилин після Максима. Директор школи викладав у них ще й свою улюблену зоологію. Хоча за розкладом мала бути література, класний журнал тримав у руці Анатолій Федорович.

— Тарасини Григорівни сьогодні не буде. Наступного разу замість мого уроку у вас буде дві літератури, — повідомив він, дивлячись чомусь тільки на Черненка. — А тепер, шановні, прошу сісти на свої місця.

З першого вересня Денис і Максим сиділи разом. Відмінник Білан перекочував на останню парту до спортсмена Черненка. Він і зараз підійшов до свого місця. Та Денис замість того, щоб сісти поруч з другом, демонстративно забрав свої речі й перейшов на перше-ліпше вільне місце.

— Повернися назад, Черненко, — наказав Плазун.

— Де хочу — там і сяду, — почувалася зухвала відповідь. — Можу на підлогу. Тільки б не біля цього... — Денис хотів сказати якесь лайливе слово, та в останню мить стримався.

— Тоді — геть з класу, — спокійно навіть не наказав — попросив директор.

Денис Черненко мовчки поскладав підручники в наплічник і гордо вийшов, від дверей кинувши на Максима Білана презирливий погляд.

Але Плазун несподівано передумав:

— Чекай! — тепер це вже звучало як наказ.

Денис зупинився.

— Білане, виведи з класу порушника дисципліни, — прозвучав наступний наказ.

Тиша запала така, що її можна було помацати.

— Мене? — нарешті перепитав Черненко, все ще не вірячи своїм вухам.

— Тебе, — кивнув Плазун.

— Хай тільки спробує.

Це вже був відвертий і перший за ці два тижні нового порядку в школі вияв непокори директору.

— Денисе, вийди! — швидко викрикнув Максим. — Вийди геть з класу! Ти всім заважаєш!

— Ось, значить, як... — несподівано тихим голосом промовив Черненко. — А як не вийду?

— Я тебе виведу. Принаймні, спробую. Краще не доводь до цього, зрозумів?

Що коїлося в головах обох друзів, не знав ніхто. Але Денис Черненко, не дочекавшись, поки Максим Білан у своїй червоній пов'язці підійде до нього і спробує вивести з класу за руку, рішучими кроками вийшов, грюкнувши за собою дверима.

— Ось так, — задоволено сказав Плазун. — Сідайте. Почнемо урок.

11. БОЙОВЕ ХРЕЩЕННЯ

Усі вихідні Максим просидів удома.

Попросив батьків не кликати його до телефону, пояснивши тим, що не дуже добре почувається, втомився. Мама зрозуміла це по-своєму: цієї осені після шаленої літньої спеки раптом різко похолодало. До того ж підлітки у перехідний період надто вразливі до осінньої депресії, яку навіть не всі дорослі здатні нормально перенести. Тому хлопця справді не чіпали.

У понеділок Білан як активіст Групи залізного порядку рано вийшов на своє перше чергування — ловити тих, хто запізнюється на уроки. На його щастя, цього разу вже ніхто не запізнився. Вчасно прийшли навіть Денис з Оксаною. Перед входом вони, явно домовившись, блазнювато розшаркувалися, пропускаючи одне одного уперед. Максим проковтнув це мовчки.

Так само мовчки сприйняв бойкот, неофіційно оголошений йому в класі. Насправді заклику не розмовляти з Біланом не прозвучало — просто з носієм червоної пов'язки ніхто не привітався. А його місце на задній парті демонстративно зайняли Ігор Сіряк та Коля Раппопорт, які до того часу сиділи спереду. Вийшло так, що на передній парті, просто перед учительським столом, на самоті мусив сидіти зрадник.

Білан і це проковтнув. Він готував себе до цього цілих два дні.

Те, чого хлопець чекав, сталося на великій перерві. Він саме ходив з напарником, Стьопою Хімічем з восьмого «Б», по коридорі другого поверху між крилом старших і крилом молодших, коли із-за рогу просто на нього вийшов Вова Завгородній.

— Відійдемо, — неголосно мовив він.

— А... — Білан озирнувся на Стьопу.

— Сам погуляє. Тут уже давно спокійно нашими спільними зусиллями, ги-ги. Давай, іди сюди.

Завгородній відвів новобранця до вікна, для чогось роззирнувся на всі боки.

— Значить, з нами тепер? — почав здалеку.

— Не знаю, — чесно признався Максим. — Я за порядок і за те, щоб не крали. А з вами чи ні — інше питання.

— Але вже точно не з ними, — Вова кивнув кудись убік і знову дурнувато реготнув. — Ти можеш з нами посваритися, правда. Ми тобі своїми рилами можемо не вийти. Тільки ж назад, до тих, хто кілька днів тому вважався «твоїми», ти вже не повернешся. Тоді тобі або в іншу школу переходити, або... не знаю. Щоби ти знав, чуваче, які закони: вхід до нас — гривня, вихід — дві. Або, як подобається, в долари переведи. Чи якусь іншу валюту, хоч рублі російські.

— Що це ти про гроші завів? Директор вам платить за роботу?

— По-перше, не «вам», а «нам». Бо ми тепер разом, одна команда. По-друге, він уже заплатив, владу нам дав. Це, чуваче, іноді дорогого коштує. Знаєш, на чому влада тримається?

Замість відповіді Максим похитав головою.

— На можливостях, чуваче. У кого їх більше, у того і влади більше. А значить — і грошей. Це на перспективу. А перспектива у нас із новим директором дуже, скажу тобі, райдушна. Згоден?

Замість відповіді Максим знизав плечима.

— Тепер у нас влади більше. Відчув?

Максим кивнув.

— А чому? Бо крадіжки в школі почалися. Хто буде оберігати кишені та наплічники школярів, як не ми,

Група залізного порядку? І кому для забезпечення залізного порядку влади дається більше? Отож бо й воно!

Білан глянув на годинник. Скоро перерва закінчиться.

— Не дивись, не дивись, — поплескав його по плечу Вова. — На нас дурні правила вже перестають поширюватися. Запізнишся на якусь там фізику — не біда. Ти з червоною пов'язкою, тобі все можна. Слухай вухом: треба бойове хрещення пройти.

— Це як? — поцікавився Білан.

— Дуже просто. У нас всі хлопці рано чи пізно його пройдуть. Ти будеш другим. Бо я тобі, чуваче, вибач уже, не довіряю поки що повністю. Директор тобі повірив, бо ти сам прийшов. Але я тебе в справі бачив. Так що тепер свій реванш до кінця візьму.

— Реванш?

— Ти як думав? Ви з дружком здорово мене тоді, весною, з тим Золотим кубком опустили. До дружки твого колишнього я ще доберуся. А з тобою зараз вирішимо. Відмовишся хрещення проходити — знімеш пов'язку. Тільки після цього, як я й обіцяв, нічого не зміниться. Своїм друзям можеш скільки завгодно каятися — тільки іржатимуть, мов племінні коні. Погодишся — станеш таким, як ми, від п'ят до маківки. Тоді вже назад дороги в тебе точно не буде.

Всередині в Білана залоскотало.

— Досить уже лякати. Понти твої дешеві теж мені до одного місця. Діло говори.

— Ось і добре, — Вова потер руки. — Мобільник у Тимура з сьомого класу, думаєш, сам, на ніжках пішов і не повернувся?

— Вкрали.

— Вкрали, — погодився Завгородній. — Хто і як — тепер не важливо. Просто наступну крадіжку доручається провести тобі.

До чогось подібного Максим готувався. І все одно від буденності зробленої пропозиції в нього перехопило подих.

— Це... як?

— Мовчки. Звісно, не з роздягальні. Вона тепер на ключ закривається. Але скоро і це питання вирішимо. У одного нашого активіста батько — слюсар. Ключі доручають черговому з ГЗП. Відчинимо якомсь замочок, він же звичайний, навісний. Такий самий знайдемо, тільки розпиляний. Поміняємо замки, щось у когось з кишені знову спіонеримо, розпиляний замок на місці злочину залишимо. Для натуральності черговий по голові отримає. Нічого, компенсуємо. Гроші за той самий мобільник йому підуть, а це гривень сто, коли перекупникам краденого скидати. Отже, в школі почне орудувати банда. А ми, Група залізного порядку, отримаємо ще більше повноважень. Диктаторських, я б сказав! — Вовка багатозначно глянув на Максима.

— Виходить, мобільник у роздягальні...

— Ага. Це наш активіст бойове хрещення проходив. Тепер він наш до самих кінчиків вух. Ти наступний.

— Мобільні телефони красти? — наївно запитав Білан.

— Кажу ж тобі: на роздягальні поки що табу, заборона. Хай час пройде. Значить, у восьмого «Б» наступний урок — фізкультура, фізпра по-нашому. Всі підуть стрибати, клас лишиться порожнім. Вийдеш серед уроку, тебе випустять, у тебе червона пов'язка. Зайдеш у порожній клас, витягнеш із однієї сумки калькулятор. Де вона стоятиме і чия це сумка — тобі

покажуть. Калькулятор здаси мені. З сумки все витрусиш — не треба факт крадіжки приховувати. Хай всі бачать. Хай знають — залізний порядок потрібен.

Максим переварив почуте і рішуче заявив:

— Красти я не буду!

— Отак! — вигукнув Вова. — У тебе червона пов'язка, чувак. Тому твоє щире «не буду» тут не проканає.

— Хоч на кожну руку пов'язку начепи, — вперто вів своє Білан. — Тільки красти я не буду. Сам.

— Що значить — «сам»? А не сам?

— Не сам — буду. Хрещення то хрещення. Я знаю: нема різниці, хто краде, а хто на шухері стоїть. Обое співучасники, обое замазані.

Вова почухав потилицю.

— Взагалі-то це правда...

— Бачиш. Тому пропоную тобі компроміс. Хочеш, щоб я замазався остаточно — твоє право, ти тут командуєш парадом. Але я не можу засунути руку в чужу кишеню чи в чужу сумку. Це все одно, що жабу в руки взяти. Ти жабу колись у руки брав?

Чемпіон школи гидливо скривився.

— Ще чого!

— Ну ось я тобі й кажу: для мене взяти чуже все одно, що тобі — схопити жабу. Тому давай ми вдвох це зробимо. Твій оцей, перший «хрещеник», до порожнього класу зайде. А я тим часом поруч у коридорі погуляю. Позирю, щоб нікого стороннього і випадкового не було. Відповідати в разі чого все одно обом доведеться.

Завгородній наморщив чоло, пошкріб потилицю.

— Добре, — погодився нарешті. — Так і буде. Готуйся.

12. ІНІЦІАТИВА КАРАЄТЬСЯ

Час тягнувся повільно.

Проминув ще один урок. Потім восьмий «Б» дружно й галасливо зібрався на фізкультуру. Дзвоник — новий урок. Історія. Вчитель через його худобу і довгий ніс був прозваний у школі Чаплею, про своє прізвисько знав і не ображався. Обмовився колись, що це йому бумеранг повернувся: він сам, коли вчився, дуже любив давати вчителям різні дошкульні прізвиська.

Черненко в класі не було. На попередньому уроці сидів, щось креслив у зошиті. Тепер нема. Ні його, ні наплічника. На перекличці не відгукнувся. Чапля не особливо перейнявся відсутністю в класі учня, якому відверто байдужий його предмет.

П'ять хвилин. Десять. П'ятнадцять.

Пора!

Максим Білан підніс руку. Навіть потрусив нею нетерпляче.

— Відповідати хочеш? — звів брови вчитель.

— Вийти можна? — це прохання прозвучало під супровід загального реготу.

— Дуже треба? — про всяк випадок перепитав Чапля.

— Ага, — Максим інтенсивно закивав головою.

Вчитель дозволив, і Максим поспішив з класу. Швидко пройшов через коридор до дверей восьмого «Б» і вкляк від несподіванки. Кого завгодно сподівався побачити серед своїх спільників, та найменше — непоказного Юру Балабана. Того самого, якого Вова Завгородній намовив Черненко підставити.

— Ти чого не на фізрі? — про всяк випадок запитав Максим — а раптом якась помилка? Балабан же з цього класу, не може ж він красти у своїх...

— А ти чого не на історії? — вишкірився Юра. — Не дрейф. Ми з тобою їм усім покажемо. Вони ще всіх нас просити будуть. Ну, готовий?

— До чого?

— На стрьомі стояти, ботанік ти недороблений!

Говорив Балабан голосним шепотом. У Максима, який бився дуже рідко, засвербіли кулаки — так захотілося затопити цьому нікчемі в пику.

— Готовий, — промовив він замість цього. — Тільки давай скоро.

— Не мандражуй, колего, — поважно промовив Балабан. — Стій спокійно. Показую, як це роблять справжні профі. Вчися, наступного разу не відмажешся.

Прочинивши двері, Балабан гідко підморгнув Біланові і ковзнув усередину.

Двері, ледь рипнувши, зачинилися за ним.

Запала тиша. Максим зробив кілька кроків уперед. Потім — кілька кроків назад. Швидше б там усе пройшло. Раз, два, три, чотири...

— А-А-А-А-А!

Хоча Білан і чекав чогось подібного, крик, навіть не крик — вереск поросяти, якого ведуть під різницький ніж, вирвався зсередини і прозвучав аж ніяк не тихіше шкільного дзвоника.

Рвонувши двері на себе, Максим увірвався в клас.

Вже коли побачив Юру Балабана, миттю уявив собі цю прекрасну картину: зустріч його і Деніса Черненка. Дійсність перевершила всі найсміливіші сподівання.

В проході між партами, на підлозі, лежав долічерева злодій-невдаха. Верхи на ньому сидів розлючений Черненко і методично, навіть з неприхованою насолодою, смикав спійманого на гарячому активіста Групи залізного порядку за волосся. З кожним смиком голова

Балабана піднімалася й опускалася, а обличчя тицалося і тицалося в підлогу.

— Знаєш, у чю він сумку ліз? — запитав Денис, не перериваючи свого зайняття. — В Оксанчину! Він у мене ще не всю пилюку злизав, гадина! І це я тільки починаю, розігриваюся!

Балабан не припиняв верещати. Прочинені двері зробили крик ще голоснішим, рознесли луною по коридору, і уроки мимоволі припинилися самі собою. З сусідніх класів вибігали вчителі, за ними — гурти цікавих школярів. За якусь мить класне приміщення восьмого «Б» заповнилося народом. Хтось із педагогів спробував припинити ексекую, та школярі, швидко роздивившись, хто і кого товче, скупчилися щільніше, зробивши доступ для дорослих практично неможливим.

Всі розступилися лише при появі директора. За ним підтюпцем біг Вова Завгородній. Щоб Плазун не встиг вдіяти нічого, що не входило в плани Білана, Максим швидко вигукнув:

— Злодія спіймали, Анатолію Федоровичу! Лазив по сумках! Думаю, він і мобільний телефон з роздягалки потягнув!

— Хто це бачив? — суворо і холодно запитав Плазун. — Хто, питаю, бачив, як ось цей... — він показав пальцем на заюшеного Балабана, — лазив по чужих сумках?

— Я! — Денис припинив покарання, відпустив полоненого і став на рівні ноги.

— Ну, і як це було? — поцікавився директор.

— Краще ходімо до вас у кабінет! — швиденько запропонував Білан.

Приводити в дію фінальну частину їхнього з Черненком та Оксаною плану прилюдно не хотілося. Не це на меті.

Директор кивнув, повернувся і рушив до свого кабінету. Завгородній і Білан, обое — в червоних пов'язках, потягнули за ним переляканого Балабана. Останнім ішов Черненко з виглядом повністю задоволеної людини.

У кабінеті, зачинивши двері зсередини, Плазун перестав стримуватися:

— Що це, в біса, означає?! — закричав він, дивлячись на Завгороднього.

Та замість нього відповів Максим Білан.

— Те, що ваш геніальний план підкорити школу тільки-но провалився.

— Поясни, — тепер директор дивився на нього.

— Всі все знають. Крім хіба що ось його, — Максим гидливо кивнув на полоненого Балабана. — Коли з роздягалки зник мобільник, а після цього ви відразу оголосили про більш жорсткий режим у школі на підставі того, що треба боротися з крадіями і не допускати інших порушень, я зрозумів: все це придумали ви, а втілив у життя Завгородній, ваша права рука. Таким чином, активісти Групи залізного порядку самі мусили провокувати злочини, аби потім з ними ж і боротися, підкреслюючи власну значимість. І згодом, коли порушення припиняться, ви припишете ці заслуги групі, яку ви ж і створили. Тобто — собі. Лишалось тільки розіграти цю виставу зі зрадою. Повірте, мені вона обійшлася дуже дорого.

Говорячи це, Білан розв'язав поворозочки пов'язки і кинув її собі під ноги. Директор мовчки спостерігав за ним.

— Найважче було умовити Дениса підіграти мені. Справа в тому, що актор він поганий, — вибач, Черненко.

— Нічого, старий, — махнув рукою той. — Я коли відчув, що не дограю, почав кричати і вдавати

розлюченого. Тут жодне перегравання помітне не буде. Бач, всі повірили.

— Ну ось, — підсумував Білан. — Лишалось дочекатися, поки мені запропонують взяти участь у наступній провокації. А в тому, що Вова спробує мене, саме мене, замазати чимшвидше, я не мав жодних сумнівів. Я попередив Дениса, де буде наступна акція. Він на свій страх і ризик злиняв з уроку і просто заховався під партою у восьмому «Б». Решта — справа техніки. Вас, Анатолію Федоровичу, я дуже старанно заспокоював, переконуючи у своєму небажанні шукати крадія. І ви заспокоїлися. Запросто пустили мене в свій тил.

Та останню фразу Максим промовив уже не так впевнено. Бо вираз, із яким Плазун дивився на Завгороднього, перестав йому подобатися.

— Що це означає, Володю? — з тихою люттю просичав директор. — Тобі хто дозволив?

Білана осяяло востаннє.

— То ви не знали? Ви не думали, що ваша права рука серед учнів, чемпіон школи і по сумісництву — дрібний злодюжка може проявити власну ініціативу в справі затвердження своєї особистої влади в школі?

— Не вірю, — заявив Денис. — Він зістрибує, старий. Як минулого разу.

— Я хотів як краще! — у розпачі викрикнув переляканий Вова. — Анатолію Федоровичу, ви ж самі бачите, що ефект...

— Буде тобі зараз ефект, — нічого хорошого від цієї обіцянки ані Вова, ані тим більше Балабан чекати не могли.

Повернувшись нарешті до Білана з Черненком, які тут далі явно виглядали сторонніми, Плазун просичав коротке:

— Геть! — і додав, щоб лишити за собою останнє слово. — З вами пізніше.

Повторювати хлопцям не треба було. Обоє охоче залишили директора з'ясовувати стосунки з надто ініціативними учнями.

*м. Київ
2008–2014 рр.*



Зміст

Клуб боягузів.....	3
Донька короля.....	59
Колекція гадів.....	119
Група залізного порядку.....	181





УДК 821.161
ББК 84.4УКР
К55

Кокотюха А. А.

**К55 Колекція гадів : Повісті / А. А. Кокотюха ; Іл. Ю. А. Радіч. — К. :
Країна Мрій, 2015. — 240 с. : іл.
ISBN 978-617-538-336-0**

Знову читачі вирушать на пошуки пригод разом зі спортсменом
Денисом і розумником Максимом. Цього разу — до Львова, де хлопцям до-
ведеться розкрити таємницю Клубу Боягузів. Під Пирятином вони стануть
свідками загадкового викрадення доньки мільонера, а у селі на Полтавщині
побачать — кого б ви думали — екзотичних рептилій, і познайомляться з...
Але про все ви дізнаєтеся по порядку.

Для дітей середнього шкільного віку.

УДК 821.161
ББК 84.4УКР

Літературно-художнє видання

Кокотюха Андрій Анатолійович

Колекція гадів

ПОВІСТІ

Головний редактор видавництва В. Александров

Відповідальний редактор С. Єзерницька

Коректор Т. Літенська

Комп'ютерна верстка В. Мартиновського

ТОВ «Видавництво «Країна Мрій»
04074, Київ, вул. Лугова, 9; тел./факс +380 44 500 52 91
info@kmbbooks.com.ua
www.kmbbooks.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготівників, розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 2077 від 27.01.2005

Ексклюзивним дистрибутором книжок видавництва «Країна Мрій»
є ТОВ «Торговий дім «Ексмо-Україна»

04073, Київ, пр-т Московський, 9, БЦ «Форум», корпус 5А, офіс 5-503
тел. +380 44 500 88 23, факс +380 44 500 72 85, sale.ukr@eksmo.com.ua

Офіційна інтернет-книгарня KNIGKA.UA, тел./факс: +380 44 228 78 24

Регіональні представництва видавництва «Країна Мрій»:

Львів: вул. Бузкова, 2; тел./факс +380 32 245 01 71, eksmolviv@ukr.net

Донецьк: бул. Шевченка, 13, 3-й поверх, офіс 2; тел./факс +380 62 381 81 05, donetsk@eksmo.com.ua

Харків: вул. Гвардійців Залізничників, 8; тел./факс +380 57 724 11 56, eksmo-vostok@mail.ua

Підписано до друку 06.06.2014. Формат 84x108/32

Друк офсетний. Папір офсетний

Умов. друк. арк. 12,6. Обл.-вид. арк. 8,9. Гарнітура «Шкільна»

Тираж 2000 прим. Замовлення №134/09.

Віддруковано з наданого оригінал-макету в ПП «Юнісофт»

61036, Харків, вул. Морозова, 13Б, www.ttnornado.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №3461 від 14.04.2009

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means, whether electronic, mechanical, photocopying, recording or other kind, without the prior permission in writing of the owners.

Усі права застережено. Жодну частину цієї публікації не можна відтворювати, зберігати в системі пошуку інформації чи передавати в будь-якій формі будь-яким способом — електронним, механічним, ксерокопіюванням або іншим способом — без попереднього письмового дозволу власника.

ISBN 978-617-538-336-0

© А. А. Кокотюха, текст, 2008

© Ю. А. Радіч, ілюстрації, 2014

© ТОВ «Видавництво «Країна Мрій», 2015

Мої маленькі читачі — це рідні улюблені діти. Їхню любов я відчуваю щодня, отримуючи величезну кількість листів не лише від окремих читачів, а й від цілих класів. Тому мене дуже непокоїть, коли дітлахи віддають перевагу комп'ютерним іграм, телебаченню, а не книжці.

Із великої кількості книжок, написаних вітчизняними і зарубіжними письменниками, я сам дізнавався про різні країни, відкривав для себе дещо нове, пізнавав добро і зло, поринав у фантастичні мрії, і тому мені дуже хочеться, щоб юні читачі також зачитувались творами Марка Твена, Жуля Верна, Майн Ріда і багатьох інших авторів.

Читайте, читайте і ще раз читайте!

В. Нестайко

Всеволод Нестайко

